مەم و زین

خانی

هەژار

کردوویە بە موکریانی

منتدى إقراء الثقافي

مەم و زینی خانی

سرشناسه: خانی، احمدبن الیاس، ۱۰۶۱ - ۱۱۱۹ق.

عنوان و نام پدیدآور: مه م و زین/ شاعر ئه‌حمه‌دی خانی؛ وەرگێر هەژار؛ نووسیار ماجد مەردوخ‌روحانی.

مشخصات نشر: سنندج: کانی کتیب۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۱۳۰ ص.؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س‌م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۵۲۶-۳-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کردی.

یادداشت: چاپ کتاب قبلی کتاب حاضر تحت همین عنوان با ترجمه مسعود سعدئی در سال ۱۳۸۲ فیپا گرفته است.

موضوع: شعر کردی — عراق

موضوع: شعر کردی -- قرن ۱۲ق.

شناسه افزوده: شرفکندی، عبدالرحمن، ۱۳۰۰ - ۱۳۶۹.، مترجم

شناسه افزوده: مردوخ روحانی، محمدماجد، ۱۳۳۷ -

رده بندی کنگره: PIR۳۲۵۶/ م۶۴۳خ۲ ۱۳۹۴

رده بندی دیویی: ۲۱/۹فا۸

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۶۸۹۰۷

مەم و زینی خانی

هەژار کردوویە بە موکریانی

سـوپاس بۆ خودا کە بە کوردی دروسـت کردم.
سوپاس بۆ خانەدانی «حاجۆ ئاغا» لە جزیرە کە لە پەنانشینی ئەواندا توانیم ئەمە بنووسم.
سـوپـاس بـۆ بـارزانی کـە بـۆی چـاپ کـردم.
سوپاس بۆ شۆرشی گەلاویژ کە دەتوانـم بە ئازادی بڵاوی کەمەوە.

ناسنامە

ناوی کتێب: مەم و زین
شاعیر: ئەحمەدی خانی
وەرگێڕ: هەژار
نووسیار: ماجد مەردۆخ ڕۆحانی
هەڵەبژاری: ئەفشین بەهاریزەڕ، سەیران پەرویزی
پیتچنی و ڕازاندنەوەی لاپەڕەکان: ئاری محەمەد سالح
ڕووبەرگ: حەمیدڕەزا زەڕی
وێنەی ڕووبەرگ: لالە یەزدانجوو

ناوەندی بڵاوکردنەوە:

سنە، پاساژی عیززەتی، نهۆمی یەکەم، پەخشانگای میدیا، تەلەفوون: ٢٧ ٨٣ ١٢ ٣٣ ٨٧ ٩٨+

سلێمانی، بەر دەرکی سەرا، چاپ و بڵاوکردنەوەی چوارچرا، تەلەفوون: ٦٧ ٥٠ ٥٧ ١٠ ٧٧ ٩٦٤+

ناوەرۆک

مەم و زینی خانی چییە؟

ئەو کیژە کوردە پاکانـە، ئـەو لەوەنـدە لاوچاکانـەی خوێنـدەوارن و دەزانـن کوردی وەخوێنن و حەز لە باری وێژە و بێژەی هەرە جسن و هەرە بایـەخـدار و هێژا و هەرە چێژە و بەرامە دەکەن و دڵبژۆکی چیـرۆکی ئەڤینداریشـن، ئەگـەر مەم و زین ببینن - ئەو مەم و زینەی سێ سـەدە بـەر لـە ئێسـتە خـانی شـانی کوردی داوە و بە پەند بۆ کوردی دانـاوە- مـن لـێم ڕوونـە زۆر بـە هەڵـپە و بـە پەلەپـەل ڕووپـەلان هەڵـدەدەنەوە و بەلـەز و بـەز کاڵەشـوومێکی دەبـڕن و خواخوایانە هەرچی زووە چارەنووسی دوو دڵداری چـارەڕەش دەبنـاوان بکـەن. ئەوسا هەرگا لە سەر تەرمی جوان و نەرمی ئەو دوو نـەمامـە ناکامـە چـەمـەر و گەرمەشینیان گرت و لە ڤەشارتنیان بوونەوە، بە چاوی ئەسرین تێـزاو و بـە دوو هەناسەی ساردەوە، ئێژن بە خوا فریە خۆش و دڵـتەزێن بـوو. ڕەحمـەت بـووی خانی ئەکەن و بە ئەسپایی ئەیخەنەوە سەر دەلاقەی جێ‌کتێبان. ئیتر چیتر لـە سەرڕا پێیدا ناچنەوە؛ بە وردی لێی ورد نابنەوە و شێوەکە وەرد نادەنەوە؛ تا ئـەو هەموو کاکڵە خۆشـانەش وەدۆزن کـە بوونەتـە ناوئـاخن و چـیرۆک گرتوونییـە ناوەخۆ و بە هێوری و بە کاوەخۆ، دەگش لە گشـتی ڕامێـنن؛ زانیارانـە بەشـەی کەن و بە دانستە شی کەنەوە و بەند بە بەند و گـەو بـە گـەوی تێـک کەنـەوە و لێکدەنەوە. ماڵم هەقە هەقیشیانە، لە خوێندنەوەی بە پەلە بن و بـە پەلیەکـەی بەس بکەن و قووڵتر نەڕۆن. بۆچی؟

ـ چونکە: ئەم سەربھوردی ئەڤینە -کە زۆر خۆشتر و شیرین‌تر لە تۆلاگـەزۆ و هەنگوینە- هەرکێ یەکەمجار بیدینێ و لە وزەیدا بێ وەیخوێنێ، وەها نـوقمی گۆمەشینەی ئەوین دەبێ کە هۆش و گۆشی نامێنێ و تا بلەز قوتاری نەکات، نـە گوێ لە هیچ شتێ دەگرێ و نە بۆی دەکرێ کەس بدوێنێ؛ کـوا دەیپـەرژێ واز لەو سەرگوروشتەیە بێنێ و لەو گەنجینە پڕ لە گش جۆرە گەوهـەرە، وەکۆڵـێ و بتۆژێتەوە؛ تا بزانێ شێخی خانی لەم چیرۆکـەی -بـە ڕواڵـەت ئەڤـین‌نامـەدا- چەی کردووە و پایەی زانست و هونەری تا کوێ چووە.

خانی چەند هونەرمەند بووە؟ هەر مەگین خودا بیزانێ. کورد گوتـەنی «ئـەم کارە هەر بە دەم خۆشە» دەنا کێ هێندە زانا هەس لەم هەموو شیرین باریانـە و لەو هەموو وردەکاریانەی لەم ناو خەزێنە خزاون، سەری دەرچێ و بە تاقی تـەنێ بتانێ ئەو چەند هەزار تان و پۆیە ئاوریشمینە و تاسە زێڕین و زێوینە و ئەو گـش گشتەکە نەخشینەی خاسەڕەنگە و هەمـە ڕەنگـە، ئـەو کـرە جـوان و ڕەنگینـە - واخودان ڕێز و بە سەنگە- بناسـێت و نەتاسـێت و لـە تـاریف و پەسـن دان و ناساندنیان سەرپەنـجە و دەمی گۆ نەکا و قەڵەمی نسکۆیە نەبا و زبـانی ڕەوان و پاراوی نەکەوێتە تورەتور و لاڵ‌وپاڵی و خۆی تەواو لێـی حاڵـی ببـێ و بشـتوانێ حاڵیمان بکا؟ هەیهاتە کەسی وا هەبێ کە بە تەنیا ئەو ئەرکە وەئەسـتۆ بگـرێ و گرێ‌نەکا.

بەڵێ مەم و زین بۆ ئەڤین و ئەڤینداری چۆتە سەر ترۆپکی داری هەرە بـەرز و هەرە تەرزی وێژە و ئەدەبی جیهانی. ئەگەر نیزامی گەنجەوی بەچکە کـوردی فارسی‌نووسی چەرخی شەشەمینی کۆچی بە پێنجینە مەنشوورەکەی بەناوبانگە، ئەگەر ناوی فەرهادی کوردی کەلهوڕی زەرد و مـاهی بێسـتون دڕی شـیرینکار - کـە لـە سـوێی شـیرین مـردووە- تـا هـەتا نـەمر کـردووە، ئەگـەر لـەیل و مەجروومەکەی ناوی دوو بەچکە عارەبی بە عارەبی و بێ‌مرادی دەنـاخی ئـاخی ڕاکردوون و لە سایەی ئەو، ئێستا و ئێستاش وە لەوەش پـاش هـەر زینـدوون و

قەت نامرن و قەت نەمردوون، ئەگەر ڕۆمێو و ژۆلیـێتی ئیتالیـایی -کـە لـە ڕای دڵداری مردوون- بەدەست و پەنجـەی شکسـپیێر، وەک مۆمیـایی کـراوی بـە دانستە، بە ناو و داو هەڵگیراون؛ نەڕزاون؛ نەپواون؛ نەش سـواون و لـە ڕۆژگـاری ژیانی سەرزەمینیاندا چۆن بووگن، ئێستا بە قەدر و بـەڕێزتر، جـوانتر و بـەهێز و پێزتر لەسەر دنیا خۆ دەنوێنن و هەرگیز نوشوستی ناهێنن، شکت نـەبێ ئەگـەر خانی کورد نەبووبا، یان بە کوردی مەم و زینی نەنووسیبا، تـۆژەرەوانی لاوەکـی وەکی زمانە زیندووەکان بیانزانیبا و بیانناسـیبا، دەبـوو ئـەو سـێ ئەڤـین‌نامـەی ناومان بردن، وێڕای زۆر دڵداری‌نامەی بەرهەمی وێژەوانان و چـیرۆک نووسـانی بل ژوان، ئێستا لە شاباشی بدرێن!

بەڵام ڕووی زەمانە ڕەش بێ... ئێمەی کوردی دەسکورتی نەگبەت و کلـۆڵ، لە ئەگەر_ ئەگەر بەولاوە چیمان هەیە؟! ئاری ئەگەر ئەوەندە و ئەوەندە کەنـد و کۆسپ و لەند و لەمپەر و بەرگرە زۆرە -کە خراونەتـە سـەر ڕێگـای ئازادیمـان- نەبوونایە، ئەگەر کوردیش وەکوو گەلانی ئـازادی خوداپێـداو دەوڵـەتێکی خـۆی بیایە و گەشەی بە زمان و فەرهەنگ و دیرۆک و چیرۆک بدایە و ئـەو زمانـە زۆر شیرین و بەستەزمانەی لەو هەموو بەند و زیندانەی بەشوورەی لە پـۆلا و ئاسـن دەربچوایە، ئەگەر داگیرکەرەکانی کوردستانی نیشتمانمان -کە نە وێژدان شـک دەبەن و نە بـەزەیی؛ وەک دۆڵـپا سـواری شـانمان بـوون! بـە دڵـبەردی و بـە نامەردی خێر و بیری وڵاتەکەمان دەخـۆن و دەمانکەنـە دەسـتەچیلەی ئـاگری شەڕی دوژمنیان و بە گژ یەکترماندا دەکەن و هەر بێژین لەل، بە گوللـە دامـان دەبێژن و پەتی دارمان دەمل دەکەن- لـە ئـارادا نەبوونایـە، کـە زۆرکـاری ئـەو زۆرداره بێبارانەی دژی هەموو ئاکاری چاک، بەرانبەر بە گەلی کـوردی هـەموو دەرەتان لێگیـراو، گەیشتۆتە ئەو ڕادەیە زمانی ئاسـایی -کـە بەشـێکە خـودێ دایی- لە بەشی زۆربەی کوردستان قەدەغەیە؛ کە ئەگـەر هـەر پێـی بـاخێوین، زوانمان دەبڕن! هێندێکی تر هێند بە دەستندە دەن دەنێ، جووچکە کەوێکیش

تێر ناکا! خۆ ئەگەر بە پاڕانەوە بێژین: ئەی برای موسوڵمان! تۆ هیچ نەبێ لێمان گەڕێ با بە زمانی خۆ بنووسین، دەبێ سەروبن هەر پەسنی بەژن و باڵای خـوار و خێچ و ملی‌چرچ و دەم و فلچی بۆگەنیو و کۆلـکەی پـڕ لـە ئەسـپێ و کێچـی ئەوان بدەین! هەرگیز باسی ژین وژانی خۆمان نەکەین.

ئەگەر کوردیش تەمی بەدبەختی ڕەویبا و بەختی سلی بۆ کـەویبا و بـووکی ئازادی و سەربەستی لە هەمبێزی خۆیدا دیبا، ئێستا کار لە جێیەتر بوو. ئـەگـەر ئەو هەموو ئەگەرە و هەزاران ئەگەری‌تریش نەبوونایە بە تەگـەرە لـە پێشـبەری ژینەوە و گەشەکردنمان، ئەدەب نووس و چیـرۆک ناسانی جیهـانی شارسـتانی، لە ناو ئەو گش چیرۆکانەی لەناو دیرۆکانـدا زینـدوون، داسـتانی مـەم و زینیـان -کە شێخی خانی نووساویە- بە موجیزاتێک دەزانی کە وێنەی لە دنیا نـەبووە و ناشبێتەوە.

مەم و زین هەر ئەوە نییە کـە چیرۆکـی دلـداری بـێ و ببڕێتـەوە؛ ڕانگـەی چەندین زانست‌نامەی زۆر هێژایە کە دەبوایە بە هیچ ئاوا لەو مەودایە بەرتەنگەدا نەگونجایە؛ کەچی تێشیدا گونجاوە! کە ئەمەش یەک لە موجیزاتی خانییە. جیا لە باسی دلداری زین و مەمان -کە لە پەسـندی و ڕندیـدا چەپکەگوڵـی هـەرە هێژای سەرسەبەتەی ئەدەبیاتی جیهانە و ناوی گیرۆدە و گـراوی تـا هەتایـە لـە نەمان دوور خستۆتەوە- چەند چی‌نامەی‌تری تێدا کە گش وەک ئەڤین‌نامەکەی دلڕفێن و جوان و خۆشەویست و خۆشن. پاکیان لە مـەڕ خـوێن‌شـیرینی و ڕەزا سووکی و بەنرخی و بایی‌گرانی، وەکوو کۆرپەی هەرە جوانی خڕ و خۆڵی نەرم و نۆڵی پڕ بە کۆشن.

چیرۆکنووسی

ئێمەمانان ئەوەندەی بۆمان لواوە -بە پێی توانا- زۆر چیرۆکمان لـە زۆر بـارە و بابەتاندا خوێندۆتەوە. لە هەر کامدا چەند قارەمانێکی باش و مەرد و ڕەند و بە

ئاكارمان زۆر خۆش ویستوون. زۆریش ڕکمان لە بێفەڕانی شەڕانی و بەگەڕان و گێرە شێوێن، کار تێکوپێکدەر بۆتەوە. ئیتر تا ماوەیەکی زۆر، کەف و کوڵی تووڕەیی نەنیشتۆتەوە بە ئافەرین یادی چاکانمان کردووە و ناوی خراپەکانیشمان بە نەفرینەوە بردووە؛ بەڵام خانی ئەو سەرتاپا چاک و پاکەی -کە بە مەودای هەزاران ساڵ ڕێگە پێوانی برووسکە، لە ڕک و کینە بە دوورە- چاکەکانی ناو چیرۆکی زین و مەمی، وەکوو ئاڵای کوردستانی نیشتمانی -کە بە ئاواتی خواستووە لە سەر چیا سەرکەشەکانی زێدەکەی، خۆی نیشانی دنیا بدا - لە بەرزان شەکاندۆتەوە و دەربارەی نالەبارانیش کارێک دەکا کە هەتا سەر هەر بە خراپیان نەزانین و دەیانبەخشێ و هانەی خوێنەرانیش دەدا کە بیانبەخشن.

خۆندکارێک بە دووزمانی شۆفارێک- بێلێکدانەوە- هەڵدەچێ و بە سوێندان ڕەش دەبێتەوە کە خوشکی هەناسە سارد و بێدەسەڵات و تاوانی داوێن پاکی خاوێن لە گەردی گوناهان، بە هیچ مەردێ بە شوو نەدا و بە مەرەدێکی وای دەبا لە خۆشیان بێبەشی دەکا و نوقمی خوێنی گەشی دەکا. ئەو گوز و گومبەت هەڵچوونە و بەگژ سوێندخواردندا چوونە، دەبێتە ئامیانی مەرگی دوو دڵداری هەڵبژاردە و بێوێنە لە چاکی و پاکی. ئەو خونکارە دیارە پیاوێکی خراپ و نالەبارە و پیاو ناچارە خۆشی نەوێ.

دەرکەوانی پێچ و بێژووی نەیاری پیاوەتی و ئابڕووی دەست و زمانپیس و نەگریس -کە ئێرەیی بەگژ بەختەوەرێ دەبا و هەر حەز لە بەدفەڕی دەکا- دەبێتە سەرسۆدرەیەک ناهێڵێ دوو یاری گیانی بە یەک بگەن؛ هەر دووکیان بە داخ و سۆوە دەخاتە ناخی گلکۆوە. بە کێ دەکرێ لە سووچ و هەڵەی ببووری؟

میر و بەکر، حەیزەبوونی تەرح مەیموون، فاڵگرەوەی درۆ فرۆش، لە برانەوەی چیرۆکێدا گشتی کۆترە بەحەشتیلەن؛ هیچ کامیانت ناخۆش ناوێ! کە ئەم کارە هەر لە پاکی وەک خانی دەوەشێتەوە و کەسیتر نا.

ئامۆژگاری ڕامیارانە

ڕەنگـە زۆر کـەس وا بـیر بـەرن شـێخی خـانیش وەک مـەلا ئاسـاییەکانی کوردستانی، هەر لە زانستی عارەبی سەرکەوتووە و لـە مزگـەوتێکی کوردسـتان فێرکار و دەرسبێژ بووە؛ ئیتـر سەری لە کار و بـاری ڕامیـاری و گـرێ و گۆڵـی دنیاداری هەر دەرنەچووە. دەسا با میـر و سەرداری کوردەواری، لەسەرخۆ و بـە وردەکاری بە مەم و زیندا بچنەوە و لە کەرخی پـەرێزی خـانی ئـەوەنـدە گـوڵ بچننەوە کە تەسەل و تێریان بکا و فێریان بکـا دەبـێ چبکـەن تـا بەختـەوەر و لەسەر بن.

بێگومانم سێسەد ساڵ پێش بە هیچ ئاوا بیر و بڕوای «ماکیاول»ی ڕۆژئاوایی -کە لە جیهانی ئەمڕۆدا ڕێنوێنی دنیادارانە- ئەو زەمانە بە زمانـەکانی ئـەم نـاوە کە خانی سەری لێ دەرچوون، هیچ کەس وەری نەگێـڕاوە و بـەر گـوێی خـانی نەکـەوتوە؛ کـەچی خـانی بـەکر عـەوانێکی دێنـێ و «*لـەڕای مەبەسـت گشـت نارەوایـەک ڕەوایـە*»ی ماکیـاولی؛ بـە زمـانی ئـەو ئـەدرکێنێ. ئەوەندەشـی بـە خوێنتاڵ نیشان دەدا کە هەر کەسی ڕاست و دروست مەم و زین دەخوێنێتـەوە، دانی خێرێ بەو بەشەڕ فێرەدا نانێ. هەزار تفان لە بەکر مەرگەوەڕ دەکـا و نفـرە لەو کەسانەش دەکا کە دوای ئەم بڕوایە کەوتوون.

خانی فێری میـران دەکا چۆن کەسـانێک هەڵـبژێرن بـە وەزیـر و بریکـار و کوێخا و گزیر و کلیلدار، کە نەبنە مایەی تێکـدانی دام و دەزگـای مەزنایـەتی و نەبنە مێمڵ لە ژیانی کۆمەڵایەتی و نەبنە خۆرە لە ئاپۆرەی ژێردەستی مـیر؛ لـە ڕەشایی و لە باژێریان و وەرزێران و بۆ دارا و نەدار دڵسۆز بن. ئێـژێ مـیری ژێـر میرێکە چل جار کاورایەک دەئەزموێ تا کارێکی پێ دەسپێرێ. خۆ ئەگەر هـەر بە هەوای خۆی بە گەللایی و بەرهەڵدایی، بـە بۆنـەی خزمایەتیـەوە، بـە نـاوی دۆستایەتیەوە، کاری هەڵسووڕانی ولات بکاتـە خـەلات و بـەرات، گـوێ نەداتـە

خـودان کـرن و دڵخۆشـبوونی هـەژار و بـێدەسـەڵاتان، لەوانەیـە دۆسـتە نەئەزموورواوەکە لە بنەوە دوژمـنی پۆسـت بـێ و هـیچ دوور نییـە خزمـە تـاقی نەکراوەکە هەڵپەرست و نزم و پەست و بێئاکار و چاوچنۆک و دڵبـزۆک بـێ. هەر دەسەڵاتێکیان هەبێ و دەسیان بڕوا، بڕوا و پـەیمان پاشـگوێ خـەن و دەم بنێنە بینەقاقای زۆر لێکراوانی بێتاوان. تەنیا هەر خۆیان لە بیر بێ و دەسیان لە هەر چشتێ گیر بێ، بیرفێنن و بیبەنە ناو کولێنی خۆ و خاوەن بـەشـان دەم لـە پووش کەن؛ میری بە دام و دەزگاوە تووشی تووشی و نەگبـەتی کـەن؛ بناغـەی شکۆ و مەزنایەتی تێک و پێک دەن. لە پاش چوانیش، پەشیمانی بەهرە نادا.

میر ئەشێ گەلێک وریا بێ؛ خۆی خـاوەن تـەگبیر و ڕا بـێ؛ کـانی هـۆش و بیرەوەری پتر لە گوێچکەی لاسەری لەسەر هەست و دەکاردا بێ. نابـێ هێنـدە ساویلکە بێ شالووزان و زمان لووسانی گزیکـار، هێنـدەی لـێ نزیـک کەونـەوە، دەستی دەمیان بگاتە پەنا گوێی دڵی و بەپێهەڵدان و فووتێدان، بیماسێنن؛ بـە هەیت و هووت و شات و شووت، بەلەسـەی کـەن؛ بـە مشـتەی درۆ و دەلەسـە، بیتاسێنن و بتوانن لە خشتەی بەرن.

سەردار دەبێ بە دەستی خۆی زۆر ئازا بـێ. هەرکـەس لەوانـەی چەکـداری پەیڕەوی وین - بە بێگومان- لایـان وابـێ هەرچەنـد دوژمـن بترسـێنن، هـیچ کامێکیان بە قامکە تووتەی ئەو نابن. جا وەک ئەشێ لە جەنگەی مەیدانداریدا و لە ڕوبەڕووی نەیاریدا دانەچڵەکێ و دڵی وەک چیای بۆتان بێ و قـەت نەلـەرزێ و ڕانەتڵەکێ، گەرەکە لە ناو دیوانیش لە کۆڕی هاودەمانیشدا، دێوی شەرم و لـە ڕوودامان سواری نەبێ؛ بێئاوەز و بە دڵ ناحەز، بواری نەبێ کـاری تـێبکـا و لـە ڕێگەی ڕاست لاری بکا و بێڕەتێنێ.

میر دەبێ دەگەڵ نەترسی لە مەیدان و بەزاکوونی لـە دیوانـدا، دڵاواش بـێ. دڵاوایی ئەستوندەکی هەرە خۆگر و پتەوە بۆ کۆنی فەرمانڕەوایی. هەرگیز هـیچ خونکـارێکی دەسڕژد و چـرووک و چکـووس، هـەتا سـەر سـەرنەکەوتووە.

بەخشندەییش دەبێ لە جێگەی خۆیدا بێ؛ نابێ لە حاند لۆتی و پۆتی و زمانلووس و بێناموس و بێهونەر و کلکەسووتەکەری پیس و ئاکارگلاو، دەسبلاو بێ و لەولاشەوە پیاوی هێژا و پاک و چاک و بە جەوهەر و کار لە دەس هاتوو، وەلانێ و هیچ لایان لێ نەکاتەوە و ئاوڕیان وێ نەداتەوە و دڵی گەرمیان سارد کاتەوە.

بە بیروباوەڕی خانی، داهات و دراو لە دنیا، تەنیا هەر بۆ دوو شت باشە: خودان کرنی هەزاران لە ڕێی خوداداو بەخت کردن بۆ یارانی گیانی_گیانی. ئەو کەسەی کۆی دەکاتەوە و دەقوژبنانی داخنێ و ئیتر سەری ناداتەوە و لە پاش مەرگی کەلەپوورگر پووڕی دەکەن، وەک تاژییەکە کەرویشک بۆ خێوی دەگرێ و بۆ خۆی وا لە نێزان دەمرێ!

میر دەبێ خاوەن بەڵێن بێ؛ هەربەڵێنێکی کە دەیدا وەک کەڵێنی پۆلا وابێ؛ سەری بچێ نابێ لە گفت و پەیمانی پاشگەز وەبێ. پایەبەرزی بەڵێن شکێن خۆی دەشکێنێ؛ ئیحتووباری لە کن ژێردەستان نامێنێ؛ خەڵک بێزیان لە تەرح و بیچم و دیداری و قێزیان لە شێوە و ئاکاری دەبێتەوە.

میر دەبێ پشوودرێژ بێ؛ بە لێکدانی ئەستێ و بەردێک گەرم دانەیە و هەڵنەچێ؛ لە کار و باری گرینگدا پەلە نەکا و بە کەوچکێک ئاو نەکەوێتە پێ مەلەوە! بڕیاردان بە هەڵپە و پەلە، خرمچوونی زۆر خوندکارانی بەستوون.

سەرداری گەل دەبێ ڕک و تووڕەیی خۆی زوو دەرنەبڕێ. کێشە و گێرە و دەردەسەری بە ئاشکرا بۆ خۆی نەکڕێ. بۆ بەگژدا چوونی دوژمن، بە دەردی کورده گوتەنی: «سەد جار بگرێ، جارێک ببڕێ» تا نەزانێ لە بەربەرەکانیەکەیدا سەر دەکەوێ، با لە گاشەی وا نەنەوێ کە ناتوانێ تووڕی بدا. با دەگەڵ دوژمنی ملهوڕ -کە لێی ڕوونە پێی ناوەستێ- وچانێک بدا، ڕاوەستێ. زۆر بە نەرم و نیانی بجووڵێتەوە، تا هەلێکی باش دەڕەخسێ و کێس و دەرفەت وەدەس دێنێ؛ ئەوسا حەیفا خۆ هەڵێنێ، کۆڵەی بکوتێ و کوڵ و کۆی خۆی بە

زۆرویژ و دەس‌درێژکەران بڕێژێ.

سەروەر نابێ دەرهەق لە خۆی گچکەتران ڕکوونی و کینە لە زگ بێ. نابێ گرژ و سڕوسۆچ بێ. نابێ هێندە تفت و تاڵ بێ تفی وەکەن؛ ناشبێ هێندە خۆی بە شیرینی و تووک نەرمی بە هەرکەس و ناکەسێکی ناس و نەناس نیشان بدا، کە بتوانن قووتی بدەن و ڕۆی هێڵن.

سەروەر دەبێ وەک برینگەری دڵسۆز بێ. دەدەستێکیدا نەشتەر بێ؛ کوانە پیلە، کیسەی زنچکاو و زووخاوان -بەر لەوەی بتەنێتەوە و ئازای ئازاش بگرێتەوە- بدڕێ و ببڕێ و فڕێ بدا. دەستی دیشی تژی لە تۆزی دەرمان و هەتوانی سەربرینان بێ؛ تا شوێنی زام زوو سارێژ و خۆش بێتەوە.

سەروەر ئەگەر بە ئارەزوو بێ لە سەر بێ و بە دوور لە دەرد و کەسەر بێ، گەرەکە هونەرپەروەر بێ؛ دەنا خۆی و کۆمەڵ و کۆمەڵگاکەشی زیانبار و گەوهەریان لێ خەسار دەبێ. نابێ وەک میرەکەی من بن کە بۆ خۆڕی و هیچ و پیچان، داری بەرە و بۆ بەجەوهەر و هونەری وەکی منیش بێ‌سێبەرە. ئەگەر هەر بەسیلە چاوێ لە ئێمەشی بنۆڕیبا، دنیا لە گەوهەر پڕ دەبوو.

خانی دەیان پەندی ڕندی -جگە لەمانەی هێنامان- لە تویێ دڵدارینامەدا شاردۆتەوە؛ بە دەسەڵات بەدەستانی کوردستان بە دیاری دەدا و دیاری دەدا کە لە زانستی ڕامیاریش بە قەی مەبەستی دڵداری، هۆزان و شارەزا بووە.

وەفا و ئەمەگ

ئەوی ئێژن: «ناوی وەفا وەک سیمورخ دەنگی هەیە و ڕەنگی نییە و هەر ناوی بێ‌ناوەڕۆکە» نابێ سەرکۆنەیان بکرێ؛ چونکە لێت ڕوون بێ ئەوانە نەیاندیوە و لە بەریان تێ‌نەپەڕیوە. بەڵام «خانی» -کە سەرتاپای لەش و گیانی و ڕەگ بە ڕەگی ئەمەگ بۆ کوردستان بووە و لە نزیک وەفای ناسیوە- دەڵێ مەڵێن نەبووە و نابێ. جگە لە خۆی نموونێکی هەرە بەرزی وەفا و ئەمەگمان

شان دەدا:

لاوێکە بە ناوی «تاژدین». ئەو لاوە چتۆ پیاوێکە؟ وەزیرە؛ زاوای ئـەمیرە؛ بـە خزمایەتیش دەیگاتێ. لە بوێریدا و دوژمـن بـە ساغ نەبوێریـدا، یەکـەم پیـاوی خاوەن ناوە. بۆ زێڕ و زەنبەری دنیاش چەندی بێژی سەد چەندانە و لە بۆتـان و هەموو ئالی کوردستاندا سەرتۆپی دەولەمەندانە. دۆستی لاوێکی ساکارە بە ناوی «مەم». باوکی پیاگێ دەفتەردارە لە دیوان و خۆی پێشـمەرگێکی بـەکارە و لـە ڕێزی چەکداراندایە؛ بل لە عەگیدی و مێرخاسی، چی وای نییـە -کـە بـە دابی ئەو زەمانەی تیا ژیاوە- خۆی لای خەلک پێوە ڕانێ. بە نـەجیمزادەی نـاژمێرن؛ زێڕ و زێوی زۆری نییە کە کەس چاو لە دەسی بێت و لێی بترسێت؛ یان لالایـی لەبەر بکا.

مەمی هەژار دلدارێکی پڕ جغارە و جەرگ و هـەناو برینـدارە و گراویەکـەی خوشکی میرە و لە ناهومێدیدا گیرە. لە سال و مانـگ بەڕێکـەوت، ژوانێکـی بـۆ هەلدەکەوێ و تەمی خەمانی دەڕەوێ؛ بەلام لەوێش بەکاو ناگا. لە ناکـاو مـیر و یارانی بەسەردا دێن. چۆن دەرچن؟ بەرەو کوێ هەلێن؟ هەموو لایان لێ تەناوە و هـیچ دەرەتانێـک نـەماوە. نـە عاسمـان هەلیاندەکێشـێ نـە زەمـین هەلیاندەلووشێ؛ لەو ناوەدا قەتیس ماون. چاوەچاون کەی ئابـڕوویان دەڕێـژن و کەنگێ لاشەیان دەنێژن.

وەفا و ئەمەگی برادەر کەوتۆتە بەر ئەزموونەوە. تاژدین لـە ڕای چارەسـەری برادەری، بەرەو مالەخۆی پەل دەبێ؛ ئالی گەورە بـە هـەموو ئەسـپابانەوە ئـاگر دەدا و هاوار بۆ زبارە دەکا، فریای کەون. مـیر و مـەزن و گرەگـرەی دەدیوانـێ، بەنی نۆکەری پاشخانی ورد و درشت و گشت لە گشت، بە غار دەبەزنە هەوارێ؛ جێژوانی لاوان چۆل دەکەن. دوو دلداری دل پەشێوی دوورە هێڤی -کە هـەر وەکی دوو بالداری هەرەجوانی بەخۆنەزانی بەستەزمان، دەداوی ڕاوکەر ئالاون- لە شەققەی بال دەدەن و ڕزگار دەبن. مالێک لەڕای وەفا سووزیا و بوو بە پـاروە

خۆشەی ئاگر؛ کە ئێستاش لە کوردەواری نموونەی ماڵی زۆر قەوغا و بەدەوڵەتە؛ دەڵێن ماڵی فلانە پیاو، وەک ماڵی قەرەتاژدینە. وەفاش بۆتە ئاواڵ دوانەی تا هەتایە بۆ تاژدین و هەرگیز بە موو لێی لانادا و ناوی تاژدین دەگەڵ وەفادا هەر ماوە و هەر دەشمێنێ.

ڕەنگە زۆر کەس -کە کەوتوونە ئەم زەمانە- بێژن وا گریمان ئەوسا وەفا بووبێ و هێشتان لە بەین نەچووبێ؛ ئەی ئێستا چی و کوانێ وەفا؟ نەمازە لەم چەرخی بیستە هەر پارە و خۆپەرەستیە؛ ئەمەگ بویتە ئەفسانەیەک هەر بە تیتووش دانەیەکی دەس ناکەوێ؛ نە دیمان و نە دەیبینین. بەڵێ ئەمانیش هەقیانە؛ بەڵام ئەمن (منی هەژار) مەلا مستەفا بارزانیم کە ناسیوە وەفای ئەوم بۆ دۆست و یارانی دیوە، ئەگەر تاژدین بەرلە بارزانی نەژیابا، دەمگوت ئەو دەرسی ئەمەگ و وەفاداری لە لای بارزانی خوێندووە و هێندێک وەک بارزانی چووە.

شێخی خانی و مرۆڤایەتی

بە درێژایی و بە پانایی مێژووی کەونارا و دێرینە، لەو دەمەوە ئەو جانەوەرە -کە ناوی بنیادەمە و بە زوان و هزر و وریایی گەلێک زۆرە و بە ئاکاری باش و پەسند و خودایی یەکجار کەمە- هاتۆتە سەر ئەم زەمینە و بە خۆی دەڵێ: گیانداری بە ودم و پیرۆز، ڕێک و جوان و لەبار و قۆز و هەرە دڵسۆزی خاوەن دۆز، لە پەستا و بێپسانەوە هەر خەریکی پێک هەڵپڕژان و تێکچڕژان و یەکتر کوشتن و خوێن ڕشتن و سەر بڕین و زگ دڕینە. هەمیشەش چینی ڕێبەران لە فێڵباز و جادووگەران، کە دوولینگەیان خستۆتە سەر بۆق ملی دڵ ساویلکە و بێخەبەران و بووگنە پێغەمبەری کەران، چاوگەپێکەری هەرابوون؛ بە باوەشان و هامێزان دەستەواری چیلکە و چاڵ و پڕ و پووشکە و ئێزنگی وشکیان هێناوە، لە کوانووی بروبیانوودا گڕی شەڕیان خۆش کردووە. فلانە هۆز، فیسارە گەل،

لەسەر ئاینی ئێمە نین؛ دینیان پووچ و بێفەساڵە. جا کە وایە کوشتنیان بۆمە ڕەوایە و سەر لە بەر سەر و سامان و ماڵ و حاڵیان وردە و یەخسیر و منداڵیان بۆ ئێمە -کە لە سەر هەقین و لە حاند گومڕایان دڵڕقین- وەک گەزۆ و مازۆ حەڵاڵە. دوژمنانمان -کە بەر نەفرینی خوا کەوتوون- پاش مردن و چاڵ کردنیان کڵی دۆژەی خودایان بۆ نێڵ دراوە، تا هەتاهەتایە دەبرژێن و دەسووتێن و هەڵدەقرچێن. دڵ بریان و چاو بەگریان هەر لەوێدا دەمێننەوە. بەهەشتیش خانی خۆمانە و کەسیش پارەی داکردنمان لێناستێنی!

خۆ نەمازە لە ڕۆژ و ڕۆژگارانێ کە خانی تیانا ژیاوە، هەڕەمە و هەڕەت و جەنگەی زەبر و زەنگی تورکانی عوسمانی بووە؛ گەڕیان دە هەموو گەلانی بێکەس و بێدەس هالاوە و شەڕ و شۆڕیان ناوەتەوە و دنیایان بە زۆر خواردووە؛ بە تۆزکاڵیش لە نامەردی و لە دڵبەردی، هەرگیز خۆیان نەبواردووە. مەلا و کالیش، شێخی ڕیشپانی نەزانی سەر بەر مالیش، دەستیان بۆ لە لامل داون؛ سەد ئۆبالیان بۆ کێشاون کە ئێوە جەنگ بۆ خوا دەکەن؛ داوای مافی ڕەوا دەکەن.

نەک هەر ئەوان لەو زەمانە، بگرە ئێستاش ئەو کاسە و ئاشە هەر هەیە و ئاورەکە نەکوژاوەتەوە. ڕیشەی کێشەی بە ناوی دین لە ڕووی زەمین، وشک نەبووە و ئەو پەتایە هەر تا سەرێک نەدیو بووە و لە پڕ هەڵیداوەتەوە.

بەڵام خواناسی لە زەبر (خانی) -کە سەرتاپای گیانی بەزەیی و دلۆڤانییە- قەت دلی بەرایی نادا لە ڕێ لادا و خودای بەرز وەک سوڵتانی تۆری تورک، یان کوێخا و پاشای ئێرانی، وا نزم کا کە هەروازی لە توونی ئاگر نێڵدان و لاشەی مرۆ سووتاندن بێ. لە پاڕانەوەدا دەڵێ: خودای مەزن تۆ دەتوانی گوناهبار و کافر و خۆت نەناسانیش بخەیە بەر بەزەی خۆت و سزایان لێ دوور خەیەوە. دەسا هەموو لا ببەخشە! با هەر شەیتان لە بەزەییت ناهومێد بێ و کەسیتر نا.

خوداناسین

ئەو کەسانەی بە ئارەزوون بگەنە دیداری خودا و بە دیتنی خەنی ببن، با بینە پەیڕەوی خانی و لە عیرفانی ناوئاخنی مەم و زینی ورد بنەوە؛ لە یەک بە یەک ڕستەکانی خورد بنەوە؛ هۆش و گۆشیان لە سەر هەست بێ. تێبکۆشن بەر و کۆشی گیان و دڵان لە بەر و بەرامەی گوڵان -کە خانی پەروەردەی کردوون- تژی بکەن تا پێبگەن و تێبگەن خانی دەبێ لە سەر دەستەی مشایخانی بژاردەی وەک بایەزیدی بەستامی، شێخ شەهابی سوورەبەردی، مەلا ئاوڕەحمانی جامی، مەلای جزیری بۆتانی، شای نەخشبەند و عەبدولقادری گەیلانی بێتە هەژمار.

دڵدارانێ لەم بارەوە تازەکار و تازە کوورەن؛ دەبێ ئەوەندە بزانن هەروا بێ سەر، بەڕێ بوون و بەرەو بینایی چاوان چوون و کامڕەوا بوون، کاری سووک و هاسان نییە؛ بە ردێنی پڕ و پان نییە. هیچ ڕیشێک پلەکان نییە بۆ سەرکەوتن بەرەو خۆشی بێبڕانەوە و تاهەتایی. ڕێبواری ئەزموون نەدیتوو، ڕێنەدیون؛ نە شارەزان؛ بە لەش خاون؛ بێ پێڵاون؛ بێ تۆشە و زاد و بژێون. ئەم سەفەرەش زۆر خەتەرە؛ پڕ لە بەرگر و لەمپەرە. دەشتن -ئەگەر حەوت و هەشتن- دێنە بەریان. چۆمن؛ پڕ شەپۆل و گۆمن؛ وەکی زەریان. کێون؛ پڕ لە جند و دێون؛ دەچنە سەریان. لەو چەند سارا پڕ لە تۆز و غومارانە، خڕ جێ درندە و مارانە -کە لەوەڕگای نالەبار و بەدکارانە- چۆن دەردەچن؟ هەر لە تینوەتی و لە گەرمان پیشیان هەڵتێ. لەو گش چەم و ڕووبارانەی خوڕێن و دوورە بوارانەی، پەی بڕ و چەو پیوارانەی، ناو بوهل و بەر بنارانە، پەڕینەوە تەنانەت مەلەوانانی پاڵەوانیش دەخاتە هەناسەبڕکێ و کۆڵی هەر لە جێ دەخنکێ.

لەم حەمکە هەوراز و لێژە، کووڕ و ڕژد و شاخ و داخ و زەرد و ماهو کەپک و ڕەوەز و هەڵەت و پێچ و گەوە و خڕ و دڕە، دڕ و چڕە بە ئێشانە و ئەو تەپکە سینەکێشانە، تا دەبوورن زۆری دەوێ. لەو شوێنانە، ڕازەوانی زۆر بە جەرگیش

تووشی دڵەتەپێ دەبن و دەبێ هێدی و بە چنگەکڕکێ سەرکەون. هەرجێ لە جێ پێ دانەنێن و بە هەڵە هەنگاو وەگوازن، ڕەت دەبەن و لەو بەندەنە هەزار بە هەزارە بەرزە و هەڵەمووتەوە دەترازن. سەرەونخوون هەڵدێران و هەپروون بە هەپروون بوون یەکە.

دەیسا چاوان، ئەو بێچارە بێچاوانە -کە هەر دەستەکوتێ دەکەن- بە بێ چاوساغی شارەزا، دەیانکرێ ڕاستەوخۆ -بێ لە ڕێ لادان- بگەنە بستووی مرادان؟

دەبێ ڕێونگی ئەم ڕێیە -بێڕێبەری زۆر شارەزا- هەر سەربەخۆ مل لێ نەنێ و لە شوێنی خۆی هەڵنەقەنێ. ئەشێ بۆ پەندی پەسندی پیری چازان گوێ ڕادێر بێ؛ هەر ئامۆژگاریەکی دەیکا بیکاتە نووشتەی سەر دڵی و فێر بێ دەگەڵ دەرد و ئێش و ژان سازاندا خۆ ڕابێنێ.

شێخی خانی ئەو پیرە دەستگیرەیە؛ ئەو مامۆستا هەرە بە بیر و ژیرەیە کە توانیویە لە عیرفاندا ببێتە خدری زیندەیەک دە هانای ئەو کەسانە بێت کە بە نیازی گەیشتنە سەر ڕێبازی خوداخوازین. بە دڵسۆزی و دلۆڤانی لە سەر دوندی کۆی بڵندی خۆش دیمەنی بەندەنی خودا دینەوە -کە خۆی لەوێ بەوپەڕی ئارخەیانییەوە دامەزراوە و ساوەتەوە؛ ئاوڕی وەخەڵکی سەرزەمین داوەتەوە- بەزەی بە ماک پاکەکانی گیرۆدەی خاکدا دێتەوە. بەشێنەیی دادەبەزێتە پێدەشتێ و گەشتێ دەکا. لە ساوای سێوی بێپەسیو دەبێتە باوکی خەمخۆر و لە ژێر سایەی پیرۆزی پیرۆزەواشی پەنای دەدا؛ بە شیری پاک دەیمێژێنێ؛ زوانی بە چاکە ڕادێنێ. فێری دارە- دارەی دەکا. دەستی دەگرێ هەتا لە ڕاست ڕۆیشتن و لە ڕاستەقینە گەییشتن زۆر باش فێر و خێرا دەبێ. لە یەکەم پلەی فێرگەدا دەرسی ئەڤینی پێ دەدا و سەرمەشقی عیشق و دڵداری بۆ دائەدا. دەرسێکی وا کە وا ناکا منالی هێشتا شلک و کاڵ، ڕەوەک و قوشقی و سڵ بکا. دەبێ جارێ گیان و دڵ بدا بە یارێ سەرزەمینی، تا خوێنی سەردی

گەرم بێ و ڕەقایی دڵی نەرم بێ و خۆی ساز و ئامادە بکا بۆ قبووڵی ئەڤینداری ڕاستەقانی بەرامبەر بە داهێنەری جوان و جوانی. ئەو حانە زۆر بە ئارامی و بە سانایی لە دڵداری سەر دنیای پووچ و هەوایی ڕایدەگوێزێ و بێئەوەی بە خۆی بزانێ، ئەیڕەسێنێ بەو بەهەشتەی کە هەرگیز کەمی ناهێنێ. بەهەشتی شاد و شوکور بوون بە دیداری خودای بێچوون.

ئەحمەدی خانی هاوبیری «جزیریە» کە فەرموویەتی: ئەو خوایەی لە سەر چرۆ و پەلکی کەسکی داری زەیتوون، لە شێوی پیرۆز و تەسکی بەر بناری چیای تووری، وەک نووری بە ڕەنگی ئاور، خۆ نیشانی مووسا بدا و بیدوێنێ، هەر ئەو لە سەر چینی سووری و لە ڕووپەڕی پەلکی گوڵی سەر ڕوومەتی کۆڵمە سوورێک خۆی شانی دڵتەڕان دەدا و بەرەو خۆیان ڕادەکێشێ.

لە لای «خانی»ش وەک «نیشانی» ئەو سەر هێلانە لەگەڵەگەی بە خەیاڵی خۆی مەلایە و بڕوای وایە ڕوانین لە کردەی جوانی خوا نارەوایە، گایەکی مێزەر بەسەرە؛ مۆز بە لمبۆزیەوە داوە؛ پەت پساوە و بە بێئامانج لە سارایە هەڵوەدایە.

بل ژ خانی لە دەست کێ تێ دوو ئەڤینداری ساکاری دیاری دنیا بکاتە پیر و مریدی ڕاست و بەهەق. دەستیان بنێتە ناو دەستی خودای داهێنەری هەستی خۆشەویستی و زەماوەندیان بەرێتە باغاتی بەهەشت، لە هەشت نهۆم پەردوویان دەست نیشان بکا و بیانگەیێنێ بە ژیانی پڕ خۆشی و هات و هەیەتی لە بنە نەهاتوو؟

خانی و هونەرە جوانەکان

پازدە ـ شازدە ساڵ لەمەوبەر -هێشتاماڵم لە بەغدا بوو- ڕۆژێ پیاوێ بە سەروسیمام میوان بوو؛ نەمدەناسی. ناوەکەی خۆشی پێ گوتم؛ ئێستا لە بیرم چۆتەوە. گوتی من لە ئەمریکا بووم؛ لە زانکۆی هونەرانی جوان خوێندکار و بۆ فێربوونی وێنەکێشان هەوڵم دەدا. لە ئەزموونی دوامین پلەی خوێندنمدا یەکەم

دەرچووم؛ دەزانی بۆ؟ لە سایەی مەم و زینەوە. چەند تابلۆیـەکی وام کێشـا کـە خانی ناوەڕۆکەکەی دارشتبوون. بۆ نموونە:

جەژنی سەرساڵ و کارنـەواڵ لـە سـەدەی حەڤـدەهەمیندا لـە کوردسـتان؛ دابەزینی زین و ئەستی بۆ سەر بە داوگیراوەکان؛ پیرێژن و فاڵگرموە؛ خوازبێنی و زیافەت و بەزم لە ماڵی میر؛ بووک گوێزانەوە لە بۆتان؛ ژوانی زیـن و مـەم لـە باغێ؛ زین و گازندە لە کن مۆم؛ گلی و گازن لە پەپوولە؛ پەیڤینی مـەم دەگـەڵ دجلە؛ بناشتی مەم دەگەڵ دڵی؛ دیمەنی شین بۆ مەم و زین.

هاوکاران و ئەزموونگەران لەو هەموو جوانی و مانایە بە ڕاستی سەریان سووڕ مابوو. برای هەژار! حەیفی خۆت وێنەکێش نەبووی تا بـزانی ئەحمـەدی خـانی چەند هەزار گەوهەری وای لە ناو مەم و زینەکەیدا گونجاندووە کە هەر یەکـەی بۆ هونەرمەندی وێنەکێش هەموو گەنجی دنیا دەژێ. مـن هـەموو ڕۆژ جـارێکی لێ ورد دەبمەوە؛ هەر جارێ پێیدا دەچمەوە، شتی تازە و بەنازترم دێنە بەرچاو. هاتووم لە پاداشتی وەیدا بە زاراوەی موکوریانیت وەرگێڕاوە و هێندەی بەهرە بە من داوە، سەرت دەم و سوپاست کەم.

گوتم: کاکە! من تێ ناگەم تۆ دەڵێی چی. بەو خوایەی من و تـۆی دروسـت کردووە، تا تۆ ئەم قسانەت نەکرد، منی هەژار وەکوو کەڕ لە دەوری شـایی هـەر هەستیشم بەو شتانە نەکردووە. تۆ سوپاسی خـانی بکـە و بـە نـەزانی مـن پـێ بکەنە.

دۆستێکی زۆر نزیکیشم -کە ناوبردنی لێرەدا دەترسێم بۆ ئەو بڤـە بـێ- زۆر موتالای لە مێژووی مووزیکدا هەیە؛ دەیگوت: هەر دەرفەتـم هەبێ ئەو سـازانە و ئامرازانە و هەوایانەی کە لـە مـەم و زینـدا هـاتوون، سـەربەخۆ لـە دەفتەرێکـدا دەیاننووسم و بە پێی توانا شەرحیان دەکەم؛ تا هەموو دنیا بزانێ کـورد هـەر لـە دێرزەمانەوە چەند عاشقە مۆسیقا بووە. بە تایبەتی ئەحمەدی خانی هونەرمەنـد چەندی لێ شارەزا بووە. بە هومێدم ئەو ئاواتەش پێک هاتبێ.

خانی و شیعر

ئەگەر داوود (پێغەمبەری جوولەکەکان) ئاسنی سارد لە ناو لەپ و مشتی گەرمی نەرم بووە و زرێی لێ دروست کردووە، شکت نەبێ کە خانی وەزن و قافیەی لە بەرد و ئاسن ڕەقتری دە بەر دەستا وەک مۆم نەرم و نیان بووە. هەر مەبەستێ ئەو بە دڵیدا هاتووە و ویستوویە بیکاتە هەڵبەست، هەر دەم و دەست بێ گرێ و گۆڵ، بێ ورتە-ورت و بۆڵە-بۆڵ، پەڕیوەتە سەر زمانی. هەرگیز دەمی قەڵەمەکەی نەجڕاندووە و هیچ وەرەقەی نەدڕاندووە و لاسەری هەڵنەکڕاندووە؛ وەک ئێمەمانان دیومانە. ئەو ڕەوانی و پاراویە و مانای زۆر لە وشەی کەمدا -کە لە مەم و زیندا هەیە- سەرسووڕێن و موجیزەیە. تۆژەرەوە لە مەڕ وێژەی زمان پاراو و ڕەوانان، لێکدەرەوەی ڕەوتی شیعری هەستیار و هۆنە و هەڵبەستەی گۆرانی، خۆوێژەکان و خۆشخوانان ئەگەر کۆڕێکی بگرن و دانەدانەی شیعری خانی -بە لێزانی و بە دانستە- بخەنە ناو تای تەرازووی هەڵسەنگانی وشەی هاونرخی گەوهەران، دەگەڵ شیعری شاعیرانی فارسی و عارەبی و هیتریش لە هەندەران، لەبەر یەکتری ڕاگرن و پێکیان بگرن، هەرە باشان هەڵبژێرن و خۆ لە هەق گوتن نەبوێرن، ناچار دەبن بسەلمێنن و ئیمان بێنن کە سەیدا ئەحمەدی خانی کەلەپوورگری خوایەتی شیعر و هۆنەری ئەلیاسی نیزامی بووە و لەویش بەرەو ژوورتر چووە.

بەلام دیسان هەزار جاری داخ و کەسەر وشەی «ئەگەر» ڕایەڵ و پۆی لێ شێواندووم. زمانی خانی کوردییە و بە فرمایشتەکەی نالی، خۆکردیە. هیچ لاوەکی و ئاوەکیەکیش لە جیهانی ژیاری و ناژیاریشدا، کوردی و کوردی ژێرچەپۆکەی نەیارانی، بە پوولە سووتاوێ ناوێ. ئاخ هەر تاوێ لە ئازادیدا بژیباین، ئەوسا دەیانزانی خانی چەند پایەبەرز و بڵندە و زمانە شیرینەکەشی چەند پڕ لە مایە و پەسندە. بە داخەوە جارێ لە بریا بەولاوە هیچن نییە و هەر

خۆزیا و بریای بە تەنیاش کەس بە ئاوات ناگەیەنێ.

من و مەم و زینی خانی

خوشک و برای کورد زمانم! لە پێشەکی وەرگێڕاوە سۆرانییەکە -بە پێی ئاوەزی لاواز و کزم- شتێکم بە کرچ و کالی لە ژێر ناوی «*بەرکولێک لە لایەن وەرگێڕەوە*» داناوە. ئیتر نایەوێ لێرەدا ڕاوێژم کاوێژ کەمەوە. تەنیا چەند وردە و پردەیەک -کە ئەو حاندە وەک پێویستە نەمزانیوە یان با بێژین نەمتوانیوە بیانخەمە ڕوو- دەمەوێ یادێکیان بکەم:

١- خانی لە خووی هەستی پەستی بێگانەپەرەستی، یانی خۆمانە گوتەنی جاش بوون و جاشەتی کردن ئەمەندە بێزی هەستاوە کە تەنانەت لاگیری لە شەیتان دەکا! ڕوو لە خودا دەکا و دەڵێ: گوناهەکەی هەر ئەوە بوو بێگانەپەرەستی نەکرد و لە تۆپەرەستن بەولاوەی بەلاوە نا. لە باتی خەلات کردنی، تۆ بەلات بەسەر هێناوە! لە کارت سەرم دەر ناچێ.

٢- سالی ١٩٥٦ لە هەرەتی دروێناندا -کە هاوین بوو- لە بەغداوە بەرەو سووریە ڕامکرد و پەنام بە مالە «حاجۆ» برد. ئەو خانەدانە گەورەیە -بە ورد و درشتیانەوە- ئەوەندەیان قەدر گرتم کە لە وزەی زمان و قەلەم بەدەرە؛ بەلام تا سێهەمین وەرزی پەنابەریم، هیچ گا وا ڕێ نەکەوتبوو بە ناوی گەشت و گەڕانێک، دەگەڵیان بچمە سەیرانێک. ڕۆژی بیست و دووی بانەمەڕی ٥٨ -کە ئەو ڕۆژە پێشنووسی وەرگێڕانەکەی مەم و زینم تەواو کرد و لێ بوومەوە- بەغار بەرەو مال چوومەوە، مزگێنیم بە مالەوە دا. نانی نیوەڕۆژم دەخوارد، لاوێک بە ناوی محێدین -کە نەوەی حاجۆ ئاغا بوو- لێم پەیدا بوو؛ گوتی: هەژار! تکایە لە گەڵمان وەرە! ئەم دچینە عێن‌دیوەرێ. زۆر شوێنێکی دلگوشایە. زۆرم بە لاوە سەیر بوو؛ چۆنە ئەمجار بۆ یەکەمجار ئەو ڕوونەداوە ڕوو ئەدات؟ دەگەڵیان چووم. شەومان لەو گوندە کردە ڕۆژ. سۆزی گوتیان: با

بشچینە شاری چزیرێ بۆتانێ.

ـ ئاخر ڕێمان دەدەن؟

ـ ڕەنگە.

چووین و جەندرمە ڕێی نەدا وەناو کەوین. لە بەستێنەکەی مابنەوە؛ شارمان وەک هێلکە لێ دیار بوو. بە دووربینیش دەمانڕوانی. پیرەمێردێکی چزیری هاتە لامان. لە پاش سەلام و کەلامان گوتی: لـە مێـژووی ئـەم شـارە و نـەمازە لـەو شوێنەوارە کە خانی ناوی بردوون، زۆر شارەزام. ملی نا لە گێڕانەوەی بە دەسـت و دەم. فلانە جێ، جێی ژوانی مەم و زینانە. فیسارە شوێن بەندیخانـەی مـەمێ بووە. هۆو هەش -کە ئێستا عەسـکەری تـورکی تێـدان- هـەر هـەمان بـورجی بەڵەکە؛ کە بنکەی فەرمانڕەوای میرانی کـوردی بۆتـان بـوو. هـۆو مزگەوتـەش گۆڕخانەی مەم و زینانە؛ کە گۆڕێکە و دوو تەرمی تێدا نێژراوە و زیارەتگایە.

لەو ماوەیەدا -کە گوێم دابووە مامە پیرە- هات بە دڵما گیانی خـانی ڕەنگـە لە وەرگێڕانەکەم ڕازی بووبێ؛ بۆیە بانگێشتنی کردم کـە شـاری جزیـر و بۆتـان -لانکی دڵداری مەم و زین- لە نزیکەوە ببینم. لەپڕ و نەکاو تەمێکی خەمی لـە گیان خۆش، دەوری گرتم؛ دڵم کولی؛ دامدایە قوڵپی گریانێ، چگریانێکا وەک ڕەژنەی تاوی بارانێ. ڕام کردە ناو گۆڕستانێک. نزیکەی چـارەک سـەعاتێک بـە کوڵ گریام؛ فرمێسکم ڕانەدەوەستان. دەتگوت سەرم بە هەنیسکانەوە هەڵـکەنا. تا کوڵ و کۆم دانەمرکا، هاوڕێکانم کەسیان نەهات بەلامەوە. ئەو کاتـە کـە ژێـر بوومەوە و حەسامەوە، هاتن دڵداریان دامەوە. لە پێچی مالاواییـدا سوپاسـم لـە گیانی خانی و دۆعام بۆ مەم و زینان کرد.[1]

---

١. ئەم وتارە مامۆستا هەژار بۆ پێشەکی «مەموزیـن»ە کرمانجییەکـەی نووسـیبوو؛ زۆر پـێم حەیف بوو لێرەدا نەبێ. (ماجد)

بەرکوڵێک لە لایەن وەرگێڕەوە

لە مەڵبەندی سولەیمانیدا باوە دەڵێن: موکوریـانی نـانی بـە نـانی دەخـۆن! نیازیشیان ئەمەیە نان دەگووشنە شۆرباوە، بە نان دەیخۆن. بەڵام من بەمەشەوە نەوێستاوم؛ چووم کوردیم وەرگێڕاوەتەوە سەر کوردی! جا بزانیـن چۆن و لەبـەر چی؟

منـداڵ بـووم؛ لـە تەمـەنی سـێزدە و چـاردەدا. فارسـیم دەزانی و تـازەش گڕووگاڵی کوردی خوێندنەوەم کەوتبووە سەر. لەو ڕۆژگارەشـدا لـە مەڵـبەندی ئێمە، نووسین و خوێندن بە زمانی کوردی -بەرانبەر بە یاسـای داگیـرکەران- زۆر بە گوناهێکی گەورە دەژمێردرا؛ بەڵام خوێنگەرمی و منداڵـی زۆر بیـر لـەو وردە_وردانە ناکاتەوە. هاوڕێیەکم بوو تۆزێک بە تەمەن لە من زلتـر و بـە بـیر و ژیری، زۆر لە من باوخۆشتر بوو. دەمانتوانی -تاق و واز، لێرولەوێ- نووسـراوەی بە کوردی پەیدا کەین و خـۆ بکوتینـە نـاو باخـان و دەری شـار و زمانمـان بـە خوێندنەوەیان ڕابێنین.

یەکەم نووسراوێکی زۆرم لـێ خۆش هـات کۆمەڵـە هەڵبەسـتەکەی حـاجی قادر بوو کە دەتوانم بڵێم چاوی نیشتمان پەرستیم بەو پشـکووت. حـاجی قـادر هەموو شت بوو لە بەرچاوم: داهێنەری کوردایـەتی، یەکـەم بژیشـکێ کـە بـاش دەردی کۆمەڵی ناسیوە و ڕێگەی چارەی نیشان داوە، تـەنیا هونەرمەنـدیک کـە

دەستی لە کلکی نووسەرەکانی بەرێ بەرداوە و باری بەند و باوی لە پێهەڵگوتنی ئاغا و پیرانەوە خستۆتە سەر ڕچەی گەل خۆشەویستیی و نیشتمان دۆستی و هورووژم بردن بۆ سەر خوێنمژان. تا ڕۆژێک گەیشتینە ئەم هەڵبەستەی کە دەڵێ:

تەنها ئەمە وەها نین، دیباچەکەی مەم و زین

پێتان دەڵێ چلۆنن ئاکاری پیاوی چازان

هەیاران! لە پێش حاجیشدا یەکێکی دیکە بووە کە گەلی کوردی بانگهێشتۆتەوە سەر خوانی گەل پەرەستی و دنەی داون بۆ ژیانی سەربەخۆ بوون و سەربلندی و حاجیەکەی ئێمەش یەکێکە لە شاگردە ئەمەگناسەکانی ئەو.

کەوتینە پێ و شوێنی مەم و زین. بە خوا دیتم وا ڕۆژێک هاوڕێکەم بە گەشکەیەکەوە پیلی کێشام بۆ دەری شار و مەم و زینێکی لە ژێر بەرۆکی دەرخست و دەستمان کرد بە دیباچە خوێندنەوە. بەلام چت لێ بشارمەوە؟ هەر هێندە بوو بە ڕاوێژ تێگەیشتین نیازی چ بووە؛ ئەویش چونکە فارسیەکانمان دەزانی. لەوی بەولاوە هەرچی بە دەوریا هاتین و چووین چمان بۆ بە چ نەکرا و هەر تەقەمان لە سەرەوە دەهات.

ڕۆژگار سووڕا و کەوتینە دەربەدەری و کۆلانگەڕی. لە سالی ١٩٥٣دا کە لە بوخاریست گەڕامەوە و یازدە ڕۆژ لە جزیرە مامەوە، مەم و زینێکم دەستکەوت. ئەمجارە عەرەبیشم دەزانی. کە خوێندمەوە بەشی زۆر زۆرتری تێگەیشتم. تا لە سالی ١٩٥٦دا کە کەوتمە کوردستانی داگیرکراوی سووریا و بە باشی زاراوەی کرمانجی فێر بووم، توانیم هەمووی ساغ کەمەوە. تازە بۆم دەرکەوت کە خانی کێیە و چی گوتووە و پلەی هونەروەری تا کوێ هالا چووە.

مەم و زینی خانی گرینگیەکەی نە لەوەدایە کە چیرۆکێکی ئەویندارییە و هۆنراوەتەوە؛ چونکە چیرۆکەکە بەر لە خانیش بە سەتان سال هەر بووە.

پایەبەرزی خانی نە تەنها هەر لەوەدایە کە پێش هەموو کوردێک هەستی بە دەردی کۆمەڵ کردووە و نیشتمان پەرستی هێناوەتە ڕوو. بە بیری من شتی زۆر گرینگ لەو وردەکاری و بنووس‌لووسی و بوێژیەیدایە کە شانی لە شانی نیزامی گەنجەیی و ئاوڕەحمانی جامی داوە. تەنانەت دەتوانم بڵێم بەجێشی هێشتوون.

هەر نووسەرێک لە نووسەرە بەناوبانگەکان کە لێیان ورد دەبیەوە، هەر لە مەیدانێک و دواندا توانیویانە خۆ بنوێنن. بۆ نموونە فیردەوسی لە جەنگنامە و سەعدی لە ئامۆژگاری و حافز لە پەسەندی دلداری چارەڕەش و بادەدا و نیزامی لە پەسەندی جوانی و خەمباریدا سەرکەوتوون. بەلام خانی بە تەنیا هەموو شتێک بووە.

خانی لە باسی خواناسی و پەسنی پێغەمبەر و پاڕانەوە و وردەکاری دەروێشانەدا دەستی لە هەموو کەس ئەستاندووە. لە پەسنی جوانی کچ و سروشتی خواکرد و ڕازاندنەوەی کۆڕی بەزم و ئاهەنگدا، کێ دەتوانێ لە بەری بکۆخێ؟ لە ڕاوشکار و مەیدانداریدا تاقەسوارە هەر خۆیەتی. لە پەند و ئامۆژگاری، لە دەردی دڵ و لاواندنەوە، لە پێک گەیشتن و لێک بڕانی دڵدارانەدا، دەستی هەموو بوێژێکی لە تەختە بەستووە. «هەرچی جوانان هەموو لایانە بە تەنیا لاتە».

با بگەڕێینەوە سەر نیشتمان پەرستییەکەی:

وەرە لەگەلما بچینەوە سەدەی یازدەهەمی کۆچی کە دەبێتە چەرخی حەڤدەهەمی خاچپەرستان و لەوێوە سەیرێکی گەڕی گەردوون بکەین، بزانین باوی گەلپەرستی و نیشتمان خۆشەویستی گەیبووە چ ڕادەیەک؟

بەڵێ ئەو بیرە لە ناو ڕۆژئاواییەکاندا -تاک و تەرا- پەیدا ببوو؛ بەلام خۆ لە ڕۆژهەلاتی ئێمەدا دەتوانم بلێم لە هەموو ئاسیاشدا کەس بۆنی نەکردبوو. خۆ

بە تایبەتی لەم ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستەدا تا پەنجا سالیش لەمەوبەر سەر و بنی بەند و باو و نویژ و ڕۆژوومان هەر بە بەژن و باڵای پاتشای موسوڵمانان هەڵدەگوت کە نیازیشمان سوڵتانەکانی عوسمانی بوو.

فارسەکان بێجگە لە شەخسیّ و وەخسیّ و جەنگی هەمەر و وەتمانی هەزار ساڵ لەمەوبەر، هیچیان بە بیردا نەدەهات. حارەبەکان هەر خەریکی تاڵان و بڕ و کۆچ و کۆچبار و مەڕ و وشتر لەوەڕاندن بوون. تورکیش بە ناوی ئایینەوە دەمیان تێنابووین و بە پیتاکی هەژاری موسوڵمانان، کچ و لووسکە و بادەی کۆن و خۆراکی تازەیان لە پێش خۆیان ڕیز دەکرد.

لە کوردستانێکی پڕ لە خان و ئاغا و میر و بەگ و چەکمەڕەق، لە کوردەواریەکی کە بە هەزاران پیر و مەلا و بوێژی وای تێدا بووە کە هەر یەکی خۆی بە نۆمانگای زاو نەگۆڕیوەتەوە، هەرگیز هەستیان بە هۆرەی تورکان نەدەکرد. کەچی لەو ناوەدا مەلایەک لە قوژبنی مزگەوتێکا لە شاری بایەزید، کە بیرێک لە خۆی دەکاتەوە: هەیاران! من خۆم دەزانم لە نیزامی و جەلالەدین ڕۆمی کەمتر نیم و چەپێکم دەبەر فیردەوسی و سەعدیدا نییە؛ بۆ کەس لە من ناپرسیّ؟ بۆ ناوێرم لای کەس بڵێم منیش شتێکم؟ پێم دەڵێن کوردی و کورتی! بەڵیّ کورتم بەڵام بۆیە کورتم چونکە گەلەکەم دەستی کورتە؛ چونکە هیچ پەنا و پەسیوێکمان نییە؛ چونکە کەسمان نییە نرخی هونەر و کردەوەمان بدا. ئەگەریش باوەڕ ناکەن، ئەوا من مەم و زینێک دەهۆنمەوە کە هەزاری وەک لەیل و مەجروون و شانامە و مانامە بە تۆزیشی ڕانەگەن. با هەموو کەس تێبگەن کە:

کورد هێندە نەگێل و گێژ و کاسن	داخم ئەوە بیّ کەسن کەساسن
ژیر و بەدڵن گەلێک دەزانن	بیّخێویە بیّسەر و زمانن
بۆ مەش کە هەبایە خێو و سەردار	بەخشندە و ژیر و زیت و وشیار
ژیری و هونەری بەدڵ کڕیبا	ژەنگی لە دڵی هەزار سڕیبا

مــن ئێســته لــه کــۆڕی وێژەوانـــان ئــالام دەشــەکا لــە عاسمــانـــان

خانی سێسەد ساڵ لەمەوبەر بیـری ئازادبوونی خسـتۆتە بیــرمانەوە. خـانی داهێنەری نیشتمان پەرستییە، لە ڕۆژهەلاتی ناوەڕاستدا. خانی کەسێکە کـە بـە کوردی شتێکی وا بەنرخ و گەورەی بۆ بەجێ هێشـتوین کـە بـە زۆر شـانازیەوە خۆی پێوە ڕانێیـن و بە سەربەرزی بڵێیـن: ئێمە خانیمان هەیە و گـەلێکی کـە خاوەنی خانی بێ، هەرگیز نامرێ.

ئەوەی کە منی هێنایە سەر بیـری وەرگێڕانی مەم و زینی خانی ئـەوە بـوو: وەک گوتـمان مەم و زینی خانی پڕیەتی لە عارەبی ڕەق و فارسی‌گران. ئەمەش نابێ لە خانی بگرین چونکە ئەو دەمەی ئەو پێی ژیاوە ئـاوا بـووە. هونەرمەنـدی هەرکەس بەوەدا دەرکەوتووە کـە زۆر وشـەی ڕەقـی عـارەبی و فارسـی دەکـار بێنێ. جا بۆ ئەو دەمەش بە پێـی ئـەم ڕێ و شـوێنە، خـانی دادی هونـەروەری داوە.

من هەموو کەس بۆم بڵێ، هەر پـێم وایـە و لێشـم ڕوونـە کـە گـەلی کـورد درەنگ یان زوو ڕزگار هەر دەبێ و وەک گەلانی خودا پێـداوی دیکـە بـۆ خـۆی ڕێ و شوێنی ژیانی خۆی ڕێک دەخا. ناچار نابێ وەک ئێستا تەنیا گەلێک و بـە چەند زمان بـخوێنێ و زمانی خۆشی لـێ بەربەست کرابێ. جـا ئـەو ڕۆژەی کـە من لە بەرچاومە، کوڕ و کچی کورد هەموو شتێک بە زمـانی خـۆی دەخوێنـێ و ئەگەر زمانی بێگانـەش فێـر بـێ، دیـارە هـیچیـەک لـەو زمانانـەی کـە ئێسـتا خەریکیانە بە کەلکی نایە و هەر بیـریشیان لـێ ناکاتـەوە. ئـەو ڕۆژە کـوردێکی وات دەست ناکەوێ کە لە مەم و زینە کۆنەکەی خانی بگات؛ چونکە: هەرکـەس عارەبی و فارسی و زاراوەی کرمانـجی باش نەزانێ و تۆزێکیش لە ترکی سـەری دەرنەچێ و زۆریش لە وشەی سەیر و سەمەرەی دەروێشانە ئاگادار نەبێ، مـەم و زینی خانی بێ‌گرێ و گۆل بۆ ساغ نابێتەوە. جا هـەموو ڕۆژ لـە کـوێ یـەکێکی وەک خۆم پەیدا کەین کە لە سایەی دەربـەدەری و کـوێرەوەری و شەڕەشـەقی جیهانەوە و چەرمەسەری ژیانەوە، بە ناچـاری فێـری ئـەو هـەموو وردەکارییانـە بکرێ؟! لەبەر ئەوە هەلم بە دەرفەت زانی و لە زستانی ساڵی ١٩٥٨دا لە جزیـرە

(له کوردستانی داگیر کراوی سووریا) مەم و زینی خانیم وەرگێڕایە سەر موکوریانی یان بێژین سۆرانی.

بیخوێننەوە! ئەگەر پێتان باش بوو، ئەوا ئافەریم بۆ خانی بنێرن. ئەگەر وەبەر دڵیشتان نەکەوت، ئەوا تاوانی من بگرن. بەڵام منیش بۆ پینە و پەڕۆی هەڵە و چەوتیەکانم دەستەوداوێنی بوێژە کوردەکان دەبم و فەرمایشتەکەی خانی دووپاتە دەکەمەوە:

لێم وەر بگرن بە سینەیی ڕوون   لێمی نەگرن، چ خۆشە خۆش بوون
بۆم پینە بکەن هەڵەی زمانم   با بێننەوە بیر منیش لەوانم

هەژار

بەغدا- ١٩٦٠/١/١٥

دیباچە

سەرنامە بە ناوی تۆ خودایە   چی بێ ئەمە پیت و پێزی نایە

سەردێڕی پەڕی ئەوینپەرستان   جێناز و نیازی خۆشەویستان

ڕووناکی دڵ و بینایی چاوان   گەر تۆ نەبی کێ ئەوینی داوان؟

بێ ناوی تۆ نامە هیچ و پووچە   نەتنووسێ بنووس کەچ و کورووچە

ناوت بووە شەوچرا لە بەرمان   بۆ دەردی دەروون دەبێتە دەرمان

نەدیاری بە ناوی تۆ دیارن   ئەو هۆیە کە مێشک و دڵ لە کارن

گیانبەخشی و ژیندەری گیانی   ئاواتی دڵ و لەبەر دڵانی

دڵخوازی و خۆت ئەوین و نازی   کارسازی و ساز و بێنیازی

تۆی چوویەتە ڕەنگی بەرگی سوورگوڵ   تۆی بوویەتە سۆزی جەرگی بولبول

تۆ تیشکی لە کوڵمی دڵبەراندا   تینی لە دەروونی دڵتەڕاندا

ڕۆژیت و کەچی ونی لە بەر چاو   ڕووناکی نە چەشنی ئاگر و ئاو

هەرچی هەیە لێی جیا و جیا نی   بێجێی و چ جێش نییە تیا نی

چیدێت و دەچێت و چی هەیە و چوو   هیچی نەبوو تۆ وتت ببە و بوو

گیاندار و نەبوو دیار و نەدیار   زانا و نەزان و گێل و وشیار

لەو پیتەوە گشتی هاتە بەرهەم   تۆزێ لەوە خاک و ئاوی ئادەم

گەنجینەی و تاکوو تۆ بناسین   هاتووین کەچی هێشتە گێژ و کاسین

تاپۆیەکی تۆیە گەر ژیانە   گەر گیانە دروشمی تۆی نیشانە

ئەو لاشە گلینە و قوڕینە   هۆی تۆیە کە جێی گیان و ژینە
ڕاسپاردەتە ئەم گیانە پاکە   ناچارە کە یاری خۆڵ و خاکە
گیان تیشکی پریشکی تۆیە روونە   گڵ تیشکی کە لێ نەدا زەبوونە
لێ ورد بەوە ئەم وتارە وردە   هەر چەند بە ڕواڵە وردە گردە
پیاو گەر لەشە نزمە ڕێکی عەرزە   گەر گیانە بڵندە پایەبەرزە
لەو بارەوە پووچ و نادیارە   لەملاوە دیار و یاری یارە
گا سەربەرە ژێر و گا بەرەو ژوور   هەر کەس لە خودا نزیکە هەم دوور
هەرچی کە دیار و نادیارە   بۆ تیرەیی ئادەمی لە کارە
عاسمانێ کە وا زلە و بەرینە   هەرچی کە فرشتەنە و پەرینە
دەزگایەکی وا بە سوور و گەورە   ساماڵە، مژە، هەتاوە، هەورە
تیریژە، ستێرە، ڕۆژە، مانگە   چی جانەوەرە و ڕواو و کانگە
ڕیشە و ڕەگەزێک لە ناو زەویدان   هەر لاسک و چڵ و وەچێ لەویدان
ئەم چەندە شتی بە نرخ و هێژا   دڵخۆشی دەدەن لە بۆن و چێژا
چی دڵ دەیەوێ ببێتە خۆراک   چی لەش دەیەوێ ببێتە پۆشاک
هەر چی لەمە دوورە یا نزیکە   بۆ ئێمە بە ڕۆژ و شەو خەریکە
تۆی ڕێکخەری هەر سەر و بەرێکی   بۆمان بە تەکووز و ڕێک و پێکی
داوتینێ بە بێ ژمار و سامان   لای ئێمە نە بیر هەیە و نە ڕامان
زۆر بەدنمەکین و ڕێنەناسین   نانی تۆ دەخۆین و بێ سپاسین
ئەی خوایە بە دڵ نەزانە خانی   خۆت فێری سپاسی کەی زمانی

پەسنی خودا و پاڕانەوە

ئەی هێنەری هەرد و عاسمانان   ئەی دووری هەموو هەڵە و گومانان
بێ ڕۆڵە و داک و باب و کاکی   بێهاوبەش و تاک و پاک و چاکی
نیتن چ وەزیر و یاریکارێک   لات وەک یەکە پادشا و هەژارێک
هەر بوویت و دەبیت و پایەداری   چوونت نییە تا هەتا لە کاری

تـــۆ نەچییـــە زمانـــێ، لاڵ و پاڵـــە   بـیرت لـە دلا بـێ، مشـت و ماڵـە
عاسمـــان و زەوی و مـــرۆ و فرشـــتە   هـەرچی هەیـە وردە یـا درشـتە
دارا و ڕەبـــەن و بـــەنێو و بـــێ نێـــو   دار و دەوەن و کـەژ و بـەژ و کێـو
چێـو و چـل و چـاڵ و نـزم و بـاڵا   چی خۆشە چە تاڵ چە پڕ چـە واڵا
هەرچێکی لـە نـاخی ئـاخ و دەریـان   هـی چۆتـە بنـاو ئـەوی لەسـەریان
بەرهەم بوو بـە هـۆی کـر و نیگـارت   سەرسووڕە جیهان لـە کـار و بـارت
لـەو بەرزییـە کۆشـکی حـەو نهۆمـە   کـۆ_کـۆ لـە دوری سـتێرە کۆمـە
هێندێکی چەقیو و هێنـد گەڕیـدەن   دیـارن کـەم و زۆری دوورە دیـدەن
مـانگی گـەش و ڕۆژی ڕۆشـنی دەر   شینکەی لـە زەوی دەبێتـە ڕاخـەر
چوار ئالی و شـەش ڕەخـی هـەواگر   مـاکی گـل و بـا و ئـاو و ئـاگر
خەست و شل و توند و خاو و گشتی   تـۆی دانـەر و ڕانـەری لـە گشـتی
هەریەک لە بـەزەت بـە پـار و پشکە   تیشکت لـە هـەچی نـەداوە وشـکە
داهێنـــەری پـــاکی بـــێ نموونـــە   تـۆی بۆنـە ئەگـەر نـەبوون و بوونـە
چی پاشی دەبێ و چ هـات لـە پێشـین   چی باوەڕی پێت هەیە و چە بێدین
هـــەرگیان و دڵ و ســـەر و زمانێـــک   هەریەک لە تۆ شان دەدا نیشـانێک
هیچ شت نییـە تـۆی نـە تێکـەڵاوی   بـــەرچاوی، ونی، خـــڕی، بـــڵاوی
چـی زینـدووە لاشـە تـۆی گیـانی   تـــۆ ژانی، نـــەمانـدەری، ژیـــانی
تۆی خشڵـی لـە ڕەنگـی خۆشەویسـتان   تۆی کینە لـە نـاو دڵـی نەویسـتان
شـیرن دەکەیـە شـەکر لـە پـەرویز   فەرهادی لە ژیـن وەڕێـز و پـڕ بێـز
یووسـف دەبەیـە پـەنای زەلـیخا   تـا دەسـت و دڵـی بـدا بـەتیخا
مـەجروون و لـەیل دەکەیتـە ناکـام   ڕامین و وەیس لە یەک دەکـەی ڕام
دات وامقـی شـەنگ نیشـانی عـەزرا   لە سوێی دڵی، خەو لە چـاوی دەزرا
پیری لـە جیهـان بـە دووری چـازان   بـۆ کیـژێ دەنێریـە بـەر بـەرازان
لوولووپـەری خۆشەویسـتی نـازدار   وات کـرد کـە لـە ڕۆژ ببێتـە کـڕیار

تۆ دات بە چنار بڵندی بالا
تاق تاقکەرە وا لە دەوری هالا

دەڕوێنی لە ناو دڕوو گوڵی ئاڵ
بۆی شێت دەبێ بولبولی ژیان‌تاڵ

ڕەنگان دەخەیە گیا و گڵووکان
چووکان دەخەیە جرووک و نووکان

گرپێکی دەخەیتە سەر چرایە
دەپرووزێ پەپوولە بەم هەوایە

جوان کردنی دولبەران لە تۆیە
دڵدار کە هەژار و دڵ بە سۆیە

ئەو دڵتەڕی و ئەوینی دڵگیر
کەزیەی کە لە مل دەبن بە زنجیر

کێ کردی بە یەکتری بەرانبەر
کرتن کە گەش و ڕەشن سەرانسەر

ئاوێنە و ئاو کە دینە وێنە
جوانیتە لە ڕوونییان هەوێنە

ئاوێنەیی پێشی تووتیانی
کێ دیتی شتێ کە تۆ تیا نی

تۆی دڵ دەگریت و بۆ بەهانە
خاڵ و کەزی دەبنە داو و دانە

تۆ هەرچی بڵێی ئەوی دەبێژین
چیمان بدەیەی لەوی دەچێژین

دڵخوازی دڵی مە تۆی خودایە
لەو پێوە شتێ لە دەست مە نایە

ڕێگا هەڵە بوون و شارەزایی
سەرڕشتە بە دەستی تۆن دوایی

هەرکەس دەتەوێ بچێ بە تالان
پابەندی دەکەی بە بسک و خالان

هەرچێکی کە خۆت بەزەت پیا هات
سەربەرزی دەکەی بە هات و داهات

ئادەم لە قوڕێ پتر نەبووگە
ویستت لە فریشتە بوو بە ڕووگە

عیسا لە فووێکە دڵ پەسندە
نازدارە، لە پێشە، جێ بڵندە

ئیدریس بووە ئاشنا بە ڕازێ
پیرۆزە، بە بەختی خۆی دەنازێ

ئەهریمەنێ ڕێزی لێ نرابوو
لای تۆوە بوو هێزی پێ درابوو

نوێژی بە هەزارە دادەبەستن
سەرپێچی نەبوو لە تۆ پەرستن

ڕووی دانەنەواند لە بەر کەسی دی
ئادەم پەرسی کەمایەسی دی

بێگانە پەرستی نەبووە پیشەی
بەدبەخت و کلۆڵە بۆ هەمیشەی

کردت بە ئەمر لە ئاگری سوور
ویستی کە نزیک بێ، خرا دوور

دەرناچێ سەرم لە کار و بارت
کێی وابووە بووبێ ئاگەدارت؟

خواناسی مەزن گوتی بەڕاسی
تۆمان وەکوو تۆ هەبووی نەناسی

خانی دەبێ چی لە تۆ بوێژێ
گێژێکە سەری دەخاتە گێژێ

لەو بارە خەریک ببێ بە هەرجوور
ڕێگەی هەڵەیە و لە تۆی دەکا دوور

جا یاریدەری مەگین خودا بێ
پێغەمبەری سایە دا و پەنا بێ

تۆ خوایەکی گەورە و گرانی
پێغەمبەری ئاشنا کە! خانی

چۆنیەتی و گەورەیی پێغەمبەر

ڕوون بۆتەوە هەرچی هەس دوولایە
یان هەر هەیە یان لە هاتنایە

ئەویانە کە هەر هەیە خودایە
چی دێت و دەچێ لە دەست ئەوایە

کر گەر بوو، دەزانی هەیشە کرگار
بۆ هەر شتێ سازکەرێکە ناچار

بڕوانی دەزانی، دەفر و ئامراز
وەستایێ نەبێ، چلۆن دەبن ساز

کر ڕۆچنەیی ڕوونی کردگارە
بڕوانی لە خۆت، خودا دیارە

گەنجینەیی گەوهەری وەشێراو
پاش پەردەیی کردە دێتە بەرچاو

چی جوان و بەنرخی ئەم جیهانەن
بە جوانی خودای مەزن نیشانەن

ئەم چەند کر و کاری بێبژارە
ویستی لە سەری هەبن ژمارە

پێش هەر شتێ کارسازی زانا
هێنای تەتەڵە و بنووسی دانا

خۆی ئێکەم و ئەم یەکەم گیانە
زانای یەکەمە و نە لێک جیانە

بە ڕواڵە کە سێنە، هەر یەکێکن
هەر سێ وەکوو سێ گرێی لکێکن

دای جوانی ئەمر برووسکەیەک لەم
پێغەمبەری ئێمە هاتە بەرهەم

ئەو تیشکی خودایە بۆ هەمیشە
بۆ هەر شتێ بۆتە پنج و ڕیشە

گیانان لە گیانی ئەو پەیا بوون
چەند تیرە و هۆز لەیەک جیا بوون

هی بەختەوەر و بەرەی بەخت ڕەش
چی ماون و هەرچی چوونە ناو لەش

سەرپاکی لە تیشکی ڕوونی ئەو بوون
گش هاتن و بوون لە بوونی ئەو بوون

هێشتا نە زەوی نە عاسمان بوو
عاسمان و زەوی لەبەر ئەوی بوون
پێغەمبەرێ بوو لە لای خودا ئەم
ئەو پەنجەرەیە و خودا دەوێرا
شایێ بوو لە بەرگی بێنەوایە
دیتی لە جیهان نە دین نە باوەڕ
خوانی لە ڕەوشتی چاکی دانا
چی بتپەرسە و چە جوو، چە گەورە
خاقان لە پەنای دەهندەیی وی
هیرقەل نەگەیی بە تۆز و گەردی
قیبتی و حەبەش و فەرەنگ و ڕۆمان
ئالای دەسی ئەو شەکا لە بالا
چی دین و گەلن لە ناوی بردن
ئاورگی مراند و گاوری کوشت
تەورات و زەبوور نەمان لە نێوان
عیسا گوتبووی کە مابوو هێنگین
دڵخوازی دەویست بە دەست و بە زمان
هەر لەو دەوەشاوە کار و ئاکار
زۆرزان بوو لەگەڵ نەخوێندەواریش
شوانێکی هەژاری بێ کەس و کار
بێ لەشکر و چەک بوو سەرزەوی گرت
بۆ جەنگێ کە لەشکری دەکێشا
بێخێوەت و بارەگاهـ و هەیوان
دەیدین چە هەبان لە پاش و پێشێ

ئەو سەروەری هۆزی سەروەران بوو
بۆ وی بوو فرشتە سەرنەوی بوون
پێ خوێیەکی قوڕ بوو باوە ئادەم
تیشکی لە دڵی ڕەشی مە گیرا
پێغەمبەری ڕۆژگاری دوایە
هەر خواری و چەوتیە و هەڵە و گەڕ
دڵپاکی و پاکڕەوشتی ڕانا
بانگ هێشتنی کردە خوانی گەورە
ناوبانگی دەچوو بە نان نەدیوی
قەیسەر سەری خۆی دەدا لە بەردی
دایانە ڕچەی قەراچ و دۆمان
کیسرا سەر و لاشی کەوتە چالا
یان تەرت و تونا و بلاوی کردن
جێگابتی گش بە ئاگری شوشت
ئینجیل پەڕییە شکەوت و کێوان
پێغەمبەرێ دێ، لە ئێوە مزگین
شیری لە دەسا بوو، دەم بە قورعان
ترسێنەر و موژدەدەر بە یەکجار
زۆر نان بدە بوو لەگەڵ هەژاریش
چەند تاجی پەڕاند بە تیخی مووکار
هەر خۆزگە بە وەی دەسی وە وی گرت
پێشمەرگە فرشتە بوون لە پێشا
هەوران لە سەری دەبوونە سەیوان
کەس نەیدی کە لێی بنیشێ مێشێ

چەند گفتی لە یەک دەمما دەبیستن
جیاوازی نەبوو چە سەد چە بیستن

سایەی نەدەکەوتە سەر گڵ و خۆڵ
وەدوای دەکەوت گژ و گیا و گۆڵ

دەیدواند لکەدار و بێ‌گیانان
دەیپرسییەوە دادی بێ‌زمانان

گیاندار و ژیاوی هەر شوێنێ
کێ مابوو کە باوەڕی نەهێنێ؟

بێجگە لە بڕێ کوڕانی ئادەم
تا ببنە بزووتی ناو جەهەندەم

ئیتر لە زەوی و لە عاسمانان
لە فرشتە و ئادەمی و گیانان

کەس نایەتە ڕێزی سەروەری مە
بێ ئەو نییە کەس پەنادەری مە

کێ پەیڕەوی ئەو بێ، سەرفەرازە
شانازی بە خۆی دەکا و بەنازە

ڕێ و شوێنی ئەوە کە ڕاستەڕێیە
بیبەیتە سەرێ خودا لەوێیە

پێغەمبەری جوولەکان دەزانن
زانای مە هەمووی وەکی ئەوانن

پێنسەد زلە پاڵەوانی گاور
سەرپاکی لە جەنگ و کێشە ئاور

بۆ یارێکی ئەو دەبوون بەرەنگار
مردن بوو دەبوو هەڵێن بە ناچار

لەو بارەوە هەرچی بەدگومانن
کێشەی چ دەکەن؟ گەلێ نەزانن

قورعان و وتاری ئەو بڕۆنن
هۆشیان هەبێ تێبگەن کە چۆنن

چواریاری چلۆنی هەڵبژاردوون
فەرمایشی چۆنی ڕاسپاردوون

ئەی شای مەزنی بڵندپایە
عاسمان و زەویت لەبەر دەسایە

چۆن ڕێم دەکەوێ بدەم پەسەندت
خوای گەورە دەدا پەسەندی ڕندت

تۆزێ لە پەسندی تۆیە یاسین
بەو بۆنەوە ئێمە تۆ دەناسین

خۆی سوێندێ بە تۆ بخوات چ ماوە؟
ڕێگا لە زمانی من بڕاوە

گەر ئێمە هەمانبێ سەد هەڵە و سووچ
سەد جار بگەڕێین لە دووی پڕوپووچ

هێشتا لە بەزەت هومێدەوارین
بەخشندە ئەتۆی و ئەم هەژارین

خانی کە گەلێ گوناهکارە
ناپاکە، نەزانە، نالەبارە

هیوای هەیە پێت کە لێی ببووری
لەو ڕۆژی ژمارە نەگری دووری

ناتوانێ لە ڕێوە سەربەخۆ بێ
با پەیڕەوی یارەکانی تۆ بێ

پێغەمبەر دەکاتە تکاکار

ئەی بۆنەیی بوونی دوو جیهانان — میوانی خودا لە عاسمانان
شابازی و پاتەخت مەدینە — شانازی بە تۆیە ئەم زەمینە
لە وزەی هەموو کەس بە دوورە کردەت — قامک دەنوێنێ مانگ دەبێ لەت
ئامادە کراوە ئەسپی باڵدار — داخوازە بە دڵ کە تۆی ببی سوار
تیژتر لە برووسکەیەک بە ڕەوتە — سەرداری فرشتە پێش جلەوتە
نۆ بەرزی و هەرچی وا لەوێیە — پێشوازن و گشتی چاوەڕێیە
جێ بێلە بلندی عاسمانێ — نێزیکی خودا بەژێ کەوانێ
بەو جێ کە دەچی کەسێ نەگەیوە — بێ پەردە لەگەڵ خودا بپەیوە[1]
بخوازە نیاز ڕەوا دەبن بۆت — بیدوێنە گەلێ لە مەڕ گەلی خۆت
دەسکاری ئەوین لە خاک و خۆڵین — گەر بەختەوەرین و گەر کلۆڵین
نیازی ئەوە گەر هەبین و گەر بووین — ڕێمان کە نیشان نەدا لە دەست چووین
هێزی ئەوە هێز و پێزی پێ داین — هەر خۆی لە بەرێوە ڕێزی لێ ناین
ئەو بەو پلە بەرزیەی گەیاندین — خۆی ڕازی گرینگی تێ گەیاندین
دەیزانی زەبوون و ناتەوانین — ئەم ڕازە گرانە ناتوانین
بۆ کردەوەمان لە ڕۆژی پێشا — هەر خۆیەتی ڕێ و شوێنی کێشا
دەسکردی ئەون بە دین و گاور — لای چەشنی یەکن بەهەشت و ئاور
هەرچۆن بە ڕواڵە لێک جیایە — هەریەک ڕەوشێکی وی تیایە
سووچمانە لە بەخشش و بەزەی ئەو — بێباوەڕی، تاوی تووڕەیی ئەو
ئاورگ و بەهەشت لەمێژە چێ بوون — هەر شت بەری ئێمە جێبەجێ بوون
هەوری بەزەیی کە بێتە ڕێژن — بۆ یار و نەیار دەبێتە جێژن
گەر تووڕەیی بێتە ڕوو بە یەکدەم — گڕ دەگرێ بەهەشت وەکوو جەهەندەم
گەر گاور و گەر گوناهبارین — گشتمان لە بەزەی هومێدەوارین
دەریای بەزەیی دەبا بجۆشێ — چەوتی و هەڵەیی مە داپۆشێ

تـۆ شـوانی و ئێمـە پـەز لـە پـەیتان
وەک گورگــە ددانی چیــرە شــەیتان

ڕێگەی مەدە کـێس لـە ئێمـە بێنـێ
هــەر دەرفــەتی بــێ، دەمانــڕفێنێ

کارێ مەکە ئەو بـە ئێمـە خـۆش بـێ
گۆڕی ئەوە بـێبـەش و پـەڕۆش بـێ

هــەر خــۆی بکرێتــە دەســتەچیلە
لــەو ئــاگری پــڕ پــەڕەنگ و ژیلــە

ڕزگــاری ببــێ بــەرەی گوناهبــار
بۆیــان لـــە خـــودا ببـــە تکاکـــار

بەدبەختی کوردان دەڵێ و بە مەردایەتییاندا هەڵدەڵێ

مەیگێـڕ وەرە تـۆ خـودا دەسـا دەی
بۆم تێکە دە جـامی جـەم قومـێ مـەی

تـا پیاڵـە لـە مـن جیهـان‌نومـا بـێ
دڵـخوازی مـە گشـتی ئاشـکرا بـێ

ڕوون بێتــەوە بــۆم شــتی نهــێنی
پرســێکی گرانــە بــۆم هەڵــێنی

ڕێوشوێنی وەهایە چەرخی گەردوون
نەویایەتییــە لــە پــاش بــەرز بــوون

بەدبــەختی ســەری لــە ئێمــە داوە
تۆزکاڵــــێ کەمایەســــی نــــەماوە

ئـاخۆ دەبـێ ڕوو بکاتـە کـەم بـوون
یاخۆ هەر ئـەبێ بـە مـانی گـەردوون

تۆ بڵـێی کـە هەڵـێ، چ زوو چ دێرێـک
بــۆ ئێمــە لــە عاسمــان ســتێرێک

بەختی مە لـە خـەو هەڵسـتێ جارێـک
جارێــک بکەوێتــە کــار و بارێــک

لـێن هەڵـبکەوێ جیهـان پەنایـەک
پەیــدا ببــێ بــۆ مــە پادشــایەک

بـۆ نـووکی بنـووس پـەیا بـێ مایـە
شــیری هونــەری مــە بێتــە کایــە

ئەم بەختە ڕەشەی لەسـەر مـە ڕاکـا
کــوردیش لــە جیهــان بــرەو پــەیاکا

بـۆ مـەش کـە ببایـە سەربڵــندێک
زۆرزان و بــەبیر و مــەرد و ڕەنــدێک

نەخشــێ لــە دراوی مــەش درابــوو
بــێنــرخ و چــرووک و بـاو نــەمابوو

بــۆ مــەش کــە هەبایــە پادشــایێ
خــوا تانــجێکی پــێ ببەخشــایێ

پەیدا دەبـوو ڕێـز و گـەورەیی و نـاو
ڕەنگ و کـری مـەش دەهاتـە بـەرچاو

ئێمـەی لـە کەساسـی دەر دەهێنـا
بێســتانی هیــوای وەبــەر دەهێنــا

ترکـان نـەدەبوون بەسـەر مـەدا زاڵ
بــۆ کونــد نەدەبووینــە لانــە و مــاڵ

چۆن بۆ عەجەمان دەبووینە ژێردەست　　ژێردەستی شتی وەها نەوی و پەست
هەر ڕۆژی بەرێ خودای توانا　　ڕۆم و عەجەمی لە سەر مە دانا
بێشەرمییە ژێردەسی ئەمانە　　ئەم شەرمە لە پیاوە گەورەکانە
شوورەییە لە میر و نامداران　　سووچیان چییە هۆنەر و هەژاران
کێ دەستی درێژ بکاتە شیری　　هەرچی بیەوێ دەخاتە گیری
ئەم بووکی جیهانە بۆ کوڕێکە　　شیرێکی بە دەست و شێردڕێکە
خشڵ و جل و شیرنی و نیشانی　　بەخشینە بە بیر و ڕێگەزانی
پرسیم لە جیهان ڕەقی لە بەردی　　نەرمیت بە چییە؟ گوتی بە مەردی
دنیا کە وەها بە بەخشش و شیر　　بۆ پیاو دەسەمۆ دەبێت و دەسگیر
سا خوایە لە تۆ سەیر دەمێنم　　لەو گێژە چلۆن سەرم دەرێنم
کورد چۆن دەبێ دیل و چارەڕەش بن　　کەی ڕاستە لە خۆشی دوورەبەش بن
بۆ بەخشش و دڵ بەناو و دەنگن　　شێرن لە هەرا، پڵنگی جەنگن
دەست ڕژدی ئەمانە حاتەمێکە　　هەر گوردێ لەوانە ڕوستەمێکە
بۆ ڕۆم و عەجەم وەکوو دیوارن　　ئەم هۆیە کەوا کز و هەژارن
گۆپاڵی دەسی ئەوانە ئێمەین　　بۆ تیری بەڵا نیشانە ئێمەین
خۆیان لە گەڕ و هەرایە دوورن　　کورد بەند و کلیلی سەرسنوورن
یەک هێرشێ بۆ سەر ئیدی بێنێ　　هەر کوردە دەبن شەلالی خوێنێ
ئازایی و بەخشیشێ بپرسی　　مەردایەتی و دڵ و نەترسی
هەر بۆ کوڕی کوردسان هەیە و بەس　　نەدراوە لە بەر ئەوان بەشی کەس
هێندەی کە بە جەرگ و دوورەترسن　　کەمتر لە بەیەکگەیین دەپرسن
کەس بۆ کەسێ نابێ چاو دەبەر بێ　　هەرکەس دەیەوێ زل و لەسەر بێ
لەم سەرەڕەقییە و دەماری زلیان　　بێگانە دەبن سواری ملیان
هەر خۆیەتی زل، کەوە و ڕەش و بۆر　　هەر بۆیەیە بوونە هێزی خۆخۆر
کوردیش کە ببایە یەک دڵ و دەست　　دەستیان دەکەوت ژیانی سەربەست

تـورک و عـەرەب و عەجـەم سـەروبەر — بـۆ ئێمـە دەبوونـە عەبـد و نۆکـەر
پەیـدا دەبـوو بـاو و گـەورەیی ژیـن — ناومـان دەرئـەکرد بـە بـیر و زانـین
جیاواز دەبـوو گفـتی پـاک و ناپـاک — پڕ نرخ و بـەڕێز دەبـوو شـتی چـاک

هۆی ئەم نووسینە و داد لە دەست گەردوونی چەپگەڕ

تۆمـەز لـە وڕی و نـەزانی خـانی — دەشـتی هونـەری بـە چۆڵـگە زانی
واتـا نـە بـە زیرەکـی و بـە ژیـری — سـەربەرزیی هـۆزی هاتـە بـیری
لاسـاری هێنایـە بـەر، بەسـەرچوو — بـا پێشـی بڵـێن لـە ڕێگـە دەرچـوو
پـالاوی ڕژانـد و تلـتی نۆشـی — وەک فارسـی وا زمـانی خۆشـی
هۆنیوەتـەوە بـە بەنـد و سالـێک — بۆی ماندوو بـووە بـە هـۆی خەیالـێک
بێگانـە نەڵـێن کـە کـورد نـەزانن — بـێنووسـەر و هۆنـەر و زمـانن
پێمـان نەڵـێ وێـژەوانی بـیرورد — دلداری نـەبوو لـە نـاو گـەلی کـورد
کـوا؟ ئێـوە نـە دڵـتەڕن نـە دڵـبەر — لـەم ڕێگـە نـە ڕێـڕەون نـە ڕێبـەر
بێبەش لـە گـرەی لەشـی و گیـانی — دڵـڕەش لـە ئـەوینی ڕاسـتەقانی
کورد هێندە نـە گێـل و گێـژ و کاسـن — داخـم ئـەوە بێکەسـن، کەساسـن
ژیـر و بەدڵـن گـەلێک دەزانـن — بـێخێویـە بـێسـەر و زمـانن
بۆ مـەش کـە هەبایـە خێـو و سـەردار — بەخشـندە و ژیـر و زیـت و وشـیار
ژیـری و هونـەری بـە دڵ کـڕیبا — ژەنگـی لـە دڵـی هـەژار سـڕیبا
مـن ئێسـتە لـە کـۆڕی وێژەوانـان — ئـالام دەشـەکا لـە عاسمانـان
دەمخسـتەوە ژیـن مـەلای جزیـری — پێم زینـدوو دەبـوو عـەلی حـەریری
وا شاد ئـەبوو پـێم فـەقیهی تـەیران — گیـانی بـە فـڕین دەهاتـە سـەیران
چ بکـەم! کـە گـەلێ کەسـادە بـازاڕ — کووتاڵـەکە باشـە، نیمـە کـڕیار
پایـەی هونـەران بـەپـارە بەنـدە — هەرکـەس کـە هـەژارە کـاری گەنـدە
هەرکـەس لـە ڕێیـەی دراو و قۆشـە — سەرخۆشـە، نەخۆشـە، دڵپەرۆشـە

زانستی هەمووی بدەی بە پوولێ　　پێت وا نەبێ کەس دەسی بجوولێ
کەس ناکا بە مەیتەری خۆ جامی　　ڕاناگرێ بە نۆکەری نیزامی
دیتمان کە جیهان وەها شێواوە　　هەر جەنگ و هەرا لە سەر دراوە
ویستم کە ببم بە زێڕ دروستکەر　　لێی کەوتمە کار و بۆم نەچۆ سەر
تا بۆم وەگەڕێ زیان لە نیوە　　چاوم لە شتێکی دی بڕیوە
چون فێڵ و فەرەج نە پیشەمان بوو　　بێ نانی بەشی هەمیشەمان بوو
دین ڕۆیی دراو نەهاتە بەربار　　خۆم داوەتە مسگەری بە ناچار
شێراوە بوو خستمە دەر مسی خۆم　　وا پەلک و بنووس هەیە و نزا گۆم
پارانەوە کەم ڕچێکی زانی　　لەو ڕێگەوە گەیمە کامەرانی
ئەو پولە ئەگەرچی پارە ناکا　　تالایی ژیانێ چارە ناکا
بێ فێڵ و گەڕە ئەگەرچی وردە　　کرمانجیە خۆشەویستی کوردە
ڕووسوورە مسی مە خۆ نە زیوە　　یان زێڕە بڵێین کە نیو بە نیوە
پوولی مە بە بێ نرخ مەزانە　　هەر پارەیە سووکە بێ نیشانە
جوان بێ کچ و کەس ئەوی نەخوازێ　　ئەم هەش بەسەرە بە چی بنازێ
نووسراوی هەزار و بێ پەنایان　　بێ باشە لە زاری پادشایان
بێ نرخە لە لای گەلێک لە ژیران　　هێژایە لە کن گەلێک بەبیران
مەزنی مە کە زێر و چاکەناسە　　بۆم تێنەگەیندرا چ باسە
ئەو میرە کە میرزایە ناوی　　سەرچاوەیی زین و پیتە چاوی
تیشکی دڵی ڕەش وەروون دەگێڕێ　　پوولێکی چرووک دەکاتە زێڕێ
سەد مس بێ کە چاو بگێڕێ پێدا　　سەرپاکی دەبن بە زێڕ لە جێدا
گەر تووڕە بێ زل دەخاتە بەردەست　　دڵخۆش بێ بلند دەکا شتی پەست
وەک دیل دەگرێ ئەوانی پاشان　　وەک ڕووت بەرەلا دەبن لە پاشان
هەر ڕۆژێ هەزار نەدار و بێ جێ　　هەر تاوێ سەتی گەدا لە سەر ڕێ
گیرفان هەموو داخنن لە بەخشین　　بۆ وانە نە لەمپەرە و نە پەرژین

چاوێکی خشاندبا بە مندا   دەپسا ڕەگی بێکەسیم لە بندا
ـەم گفتە هەموو دەبوونە هەڵبەست   وردەم وەکوو زێڕ دەچوو دەم و دەست
چ بکەم دڵی هێندی تێ‌خزاوە   جێگایەکی بۆ مە لێ نەماوە
ئەو خۆشییە بەس بەشی نەزانە   خوایە تەمەنی بدەی جوانە

پێشدەستیەک بۆ چیرۆک

مەیگێڕ لە دەسی مەدە هەڵێکە   وەک گیانی نەمر مەیێکی تێکە
تا بەو مەیی گیان و دڵ بەخێوکەر   تاوێکی گەرم بکەین دڵ و سەر
مەیگێڕ بکە پیاڵە ئاوی شا بوون   ئەو ئاوە کە چاوی دڵ دەکا ڕوون
خاوێن کەرەوە مژی قرێژم   سەرخۆش‌کە دڵی نەزان و گێژم
مەیگێڕ دە بە گەوهەرین پیاڵە   لەو شیلە ڕەوان و پاک و ئاڵە
یاقووتی تواوە لەعلی ئاوە   خۆشاوی دوڕ و دوڕی خوشاوە
ڕەنگخۆش و بەچێژ و خۆش بەرامە   دەنکێکی کەمە بپرسە کامە؟
دەنکێ دوڕی ڕووتی تێ بهاوێ   خوەدانەکی ڕووتی وەک گوڵاوێ
زووزوو بدە دەستی مەی پەرستان   ئەو کۆڕی کە هێشتە دڵ لە دەستان
تا پیاڵەیی دڵ بە مەی بکەن ڕەنگ   تا ساز و بە دڵ بێ بەزم و ئاهەنگ
مەپسێنەوە بیاندەرێ لە پەستا   تا بێ‌بەش ئەبن لە هۆش و هەستا
لەو بەخششی زۆر و دوور لە هەژمار   بەشکوو لە دڵۆپێ ببمە بەشدار
گەشکەی مەیی شیلەداری بێ گەڕ   خۆشاوی ترێی بەری ڕەزی تەڕ
کارێکی بکاتە سەر دەروونم   هێزداری بکا دڵی زەبوونم
تیشکێ بکەوێتە گیانی تاریک   دڵ بێتە سەری خەیاڵی باریک
دا تیری هەناسە کارگەر بێ   بیرکم بشکێنێ سەد چەپەر بێ
چڵک و چەپەڵی لە دڵ دەرێنم   دەرچم وەکوو بولبولان بخوێنم
دڵ مردنی بەس بێ هەستێ بفڕێ   با شەرمێ نەهێڵێ پەردە بدڕێ

گۆرانی و لاوکان ببێژێ   چێژێ لە ئەوینی خۆش بچێژێ
هاوارێ بخاتە مێرگ و باخان   خونچان بدڕن بەرۆک و یاخان
گوڵخونچە بپشکوێن لە چوقلان   بولبول بگرین لە داخی چقلان
جار_جار بخەنن لە خۆشی دیمەن   ئاونگ بپڕژێ لە دەشت و چیمەن
سوێسنە وەزمان بێ بێتە باسان   ڕزگار بێ لە خەو_خەوی و لە تاسان
مەیگێڕ بدە پێم مەیێکی گوڵڕەنگ   سەنتوور چ نەڵێت و دەف نەدا دەنگ
کوێخا و گزیر بەلان نەزانن   دەرکەین کوڵ و خەم ئەویش لەوانن
دەست ڕژدی مەکە تژی کە دەفرم   ڕەنگێکی جیا بە خۆوە بگرم
سەرخۆش ببم و بە خۆم بنازم   نیازم هەموو ئاشکرا بخوازم
مەستم کە نەکەی گەلێک نەزانم   بێ‌مەی گەڕێ ناگەڕێ زمانم
مەمهێڵە بەهۆش و هیچ نەبێژم   شێتم کە هەتا دوڕان بڕێژم
بێ‌پەردە وەشاردووان وەسەر خەم   گش ڕاز و نەهێنیان وەدەر خەم
بلوێر بێ دڵم بە داخ و سۆ بێ   وەک تووتی دەمم بە گفتوگۆ بێ
تێهەڵکەمە لاوک و سیگا و دەشت   حەیران و قەتار و بەست و گوڵگەشت؟
بێ ورتە دڵم بناڵێ وەک چەنگ   بێ پەنجە و پت دەفم بدا دەنگ
بێ ژێ و کەوان بلێت ڕوبابم   تۆ بمدەیە مەی دەبێ وەها بم؟
لەو بەرز و بلند و لەو هەوایە   زوهرە لە هەوام بکا سەمایە
دڵ تەنگە دە دەنگی زیر و بەم بێ   دڵداری لە لانی زین و مەم بێ
دەردی دڵی خۆم بێ لەم وتانە   زین و مەم ئەدی چ بن؟ بەهانە
وا بکەم کە جیهانێ بێ و بنۆڕێ   دەژیەنمەوە زین و مەم لە گۆڕێ
لەو دووی لە ئەوین بە زام و بیمار   با خۆم بکەمە پزیشک و زانیار
با گەش بنەوە و بە خەم بڵێن بەس   ببنە نەمر و نەچن لە بیر کەس
داخی جگەری مەمی گرفتار   ناخۆشیی ژینی زینی دڵدار
مەم لاوی لەپیسی و گونەه دوور   زین ئەو کچی وا بە شەرم و ڕووسوور

دەیکەم بە شتێکی وا تەڕ و خۆش   هەرگیز لە جیهان نەبن فەراموش
دلبەر بۆ مەمێ بکەونە شینێ   دلدار بخەنن بە دەردی زینێ
هاودەرد بووشن شتێکی خۆشە   بێدەرد بگرن کەنار و گۆشە
لام وایە ئەوانی ڕاست و پاکن   دلڕوونن و ژیر و بیر ڕوناکن
هەلبەستێ وەها هەچی ببینێ   بۆ خانی دەنێرێ ئافەرینێ
هەر کەس کە خودای بلند و پەستی   پێی داوە بەشێک لە خۆشەویستی
با بێن ببیەن خۆیان لەبیر کەن   کۆرپەی دلی هێندێ پێوە ژیرکەن
بیکا برێ گوێی گیانی لێ پڕ   مالیاوا لە دل بکەن دووسێ بڕ
هیوامە لە ڕاست و بێگریان   نەبیەن لە چنۆک و زۆر بلێیان
ئەم نامە کە خاوە یان لە باوە   سەد ڕەنجی لە ڕێگەدا دراوە
ساوایە منالە شیر نەمشتوو   تازەبەرە تازە پێگەیشتوو
پێش من دەسی هیچ کەسی نەدیوە   میوەی ڕەزی خۆمە نەمدزیوە
ئەو میوەیە خۆشە یا نە تالە   دلبەندی منە وەکوو منالە
هیوامە بوێژی هاوزمانم   تەوسان نەگرێتە ڕۆلەکانم
ئەو میوە کە وشکە، تفتە، تلخە   خۆ کوردییە زۆر لە لام بەنرخە
ئەو کۆرپە دەلێی نە نازەنینە   چون نۆبەرەمانە خوێن شیرینە
میوەی منە خۆشە بۆی نەماوم   کۆرپەی منە بۆتە چاوی چاوم
خشل و جل و یار و زیڕ و زەنبەر   نەمخواستەوە هی منن سەر و بەر
ناوئاخن و پیت و تیپ بە جارێک   ڕێزێکی وشێکی یان وتارێک
هی خۆمە لە کەس نەهاتە چەنگم   خۆم خاوەنی کەسم و خێوی ڕەنگم
ئەو گفتی شیرین و بیری سەد جوور   پاکی کچە، تازەبووک و ڕووسوور
خوایە مەدە دەستی پیاوی لاسار   ئەو دلبەری شۆخ و شەنگ و نازار
پاڕانەوەمە لە خوێندەواران   بێهوودە نەکەومە لێو و زاران
بۆ گالتە نەلێن ئەو و ئەمی بوو   با چاکی بکەن ئەگەر کەمی بوو

چی پاکژ و باشە پەردەپۆشن   هەر دڵ چەپەڵن کە گەڕفرۆشن
هیوام ئەوەیە لە مەرد و ژیران   بۆ گەپ نەبمە نیشانی تیران
کرمێکم و هەوریشم لیکاوم   خۆڕستم و خۆم لە خۆم ڕواوم
کوردم لە چیا و کەژ و نزاری   چەند گفت و وشێکی کوردەواری
لێم وەربگرن بە سینەیی ڕوون   لێمی نەگرن، چ خۆشە خۆش بوون
دڵپڕ لە ڕقیش کە گوێ بدێرن   چیان لێ دێ کەمایەسیم وەشێرن
ئابڕوویی بوێژی با نەڕێژن   گەر دەکرێ شتێکی باش ببێژن
بۆم پینە بکەن هەڵەی زمانم   با بێننەوە بیر: منیش لەوانم

پەسندی میری بۆتان و جووتە خوشکە جوانەکەی

ڕەنگڕێژی پەڕانی مێژووزانی   دەنگبێژی جیهانی خۆشخوانی
وا نەخشی دەکرد بە ڕەنگی چەند جۆر   وای بۆ دەگوتم بە بەند و بالۆر
میرێ هەبوو ڕۆژگاری پێشوو   دڵخوازی بە چی هەبوو هەمووی بوو
سەرداری گەلێ گەلی زل و ورد   تۆوی عەرەبان و سەروەری کورد
پاتەختی جزیر و بەختی چابوو   زۆر دەستی گوشاد و شاد و شا بوو
ڕۆم و عەرەب و عەجەم لە فەرمان   ناوبانگی هەبوو بە میری بۆتان
خالندی دەگرتەوە لە باپیر   پشت پشتی هەموو زل و جهانگیر
عاسمان لەوی بێترس نەمابوو   شێریکی خودا بوو دەرکشابوو
زیانی نەدەدین و بێ بەزین بوو   ناویشی ئەمیری زەینەدین بوو
بۆ جەنگێ کە تەختی خوانی زین بوو   ئیتر نە بەزین نە دابەزین بوو
ئازایەتی ویست دەوێ بناسی   ناوبانگی گەییشتە مانگ و ماسی
خواناسی ئەویش بە دەنگ و ناو بوو   بۆ هەر دوو جیهان خودا پێداو بوو
حاتەم لە دەهەندەیی بەزیبوو   ڕوستەم هەڕەشێکی وی بەسی بوو

ژیری و هونەر و بەکاری و دین ... بەردە و بگرەی بە داد و بەخشین
دەتگوت کە بە بەژنی ئەو بڕابوو ... تا ئەو بوو بەشی کەسێ نەمابوو
سەد جۆرە گەواهیرات و یاقووت ... ئەڵماس و پیرۆزە لاڵ و زومڕووت
داکرابوو بەکۆ لە هەر شوێنێک ... ئارماڵ بوو هەموو کەل و کولێنێک
پێت وابوو کە هندروو بەهەشتە ... کیژۆڵە تژی هەموو فرشتە
هێند سادە و لووسکە نۆکەری بوو ... ژوور و دەری هەر پڕی پەری بوو
لەو باغە دوو نەونەمام ڕوابوون ... بێوێنە لە ناو بەهەشتی خوا بوون
سوورگوڵ دوو لە پنجی شا ڕوابوو ... دوو خوشکی خوشیک و یەک برا بوو
دەتڕوانی ئەگەر لە سەر ڕوانگا ... دوو ڕۆژت ئەدی بە دەوری مانگا
یەک پیاوی دەکوشت بە چاوی مەستی ... ئەو ناوی نرابوو خاتوو ئەستی
ئیدی لە دڵ و هەناوی میر بوو ... ئەو ناوی لە نێوی ناوی میر بوو
خۆت ڕەنگە بزانی ناوی زین بوو ... بەس دیتنی زینێ دڵ تەزین بوو
یەک ناوی جوانی کەوتە شاران ... گیانێ بوو ئیتر لە کۆڕی یاران
یەک گەندمی و یەکێ زەڕی بوو ... یەک چەشنی فرشتە یەک پەری بوو
کەنگێ پەری و فرشتە وا بوون ... ئەو جووتە لە ڕۆشنی خودا بوون
هەرگیز کەسێ جوانی وای نەدیبوو ... نەمزانی هەوێنی وان لە چی بوو
لاجانگ وەکوو زیو چەناگە وەک سێو ... ئاونگێ لە ئاوی ژین لە سەر لێو
سەرکولمە وەکی پەڕی گولی ئاڵ ... چێنرابوو تیا دەنک ـ دەنک خاڵ
تەنگی دەم و دەنگی پێکەنینی ... بردیان بڕەوی بتانی چینی
ڕەشماری کەزی لە بەژن و باڵا ... وەک هەورەڕەشی لە ڕۆژ دەهاڵا
چاوێنی پەڕین بوو دێڕی سەر ڕوو ... چاڵی چەنەگە پڕی لە جادوو
بۆ خوشی وەنەوشە و گولی ئاڵ ... پشکووبوو لە چوقڵی سەوڵ و شمشاڵ
سوورگوڵ لە سەری لکان ڕوا بوو ... تاتای موو بەسەر یەکا ڕژابوو

ڕەش خاڵ وەکوو بەردی حاجیان بوو ... ئەو کۆشکە حەجی ئەوان دەمان بوو
ئەبروو چ کەوانی بێ گرێ و ڕێک ... پەیکانی بژانگ چ تیری دڵ پێک
نازک بە لەش و هەڵۆ بە چاوان ... تۆقیبوو دڵی دلان لە تاوان
دایان نا ئەوانی موو قەڵێشن ... هەر گۆشەیی چاوە گیان دەکێشن
توێڵی سپی پەرچەمی ڕەش و کۆ ... وەک باڵی پەری لە سووچی ئاسۆ
ڕۆژ کارەکەرێکی ناوچەوان بوو ... لە جوانی بە پاس و دەرکەوان بوو
کێ کولمی دەدیتن و بنانگوێ ... مردن بوو پەنای دەبردە بەرکوێ
گەردن وەکوو قومقومۆکی بادە ... پڕ بێ لە گوڵاوی ڕوون و سادە
هەرکەس کە ببینێ پێی دەزانێ ... سەرچاوەیی ئاوەکەی ژیانێ
سەرپەنجە و نەینووکی خەناوی ... خوێنیان دەڕژا دلان لە تاوی
دینی بەر و کەمبەری شل و مل ... چاوی گەش و ڕوون دەکرد بە بێ کل
هەڵیان کە دەماڵی قۆڵ و بازن ... جێدار بوو لە سەر جیهان بتازن
ئەو دوو گوڵە شۆخ و شەنگ و جوانە ... هاتبوونە جەهان هەواڵ دووانە
هەرچەندە کە ئەستی نازەنین بوو ... زین زۆرتری خوشکی خوێن شیرین بوو
هی وان بوو جوانی گشتی شەشدانگ ... ئەستێرە بوو ئەستی زین وەکی مانگ
ئەستی وەکوو مانگ و زین وەکوو خۆر ... چاو پیس و چنۆکی پێ دەبوو کۆر
ئەو هەردوو وەکوو دوو شەو چراخان ... کاتێ کە دەچوونە سەیری باخان
گیاندار دەچوو گیانیان بە تالان ... گیا و گژ و دار و بەرد دەنالان
پەرچەم شەوەڕەش لە دەوری لاجانگ ... شمشێری برۆ لە سەر لەتی مانگ
پەرچووکە لەسەر هەنی بنەخشێ ... کێ بێ دڵ و گیانی پێ نەبەخشێ

ڕازانــەوەیان بــە زێــڕ و گەوهــەر
لەرزانــە و گۆبــەرۆک و کەمبــەر
ئەو لەنجـەیی کـۆتری بـە سـەد نـاز
لـەو جـووتی بـەژن نـەمامی چاوبـاز
پۆل-پۆل کچی شـۆخ لـە دەوروبـەریان
پـیر بـۆ دڵ و دیـنی خـۆ دەگریـان
خوانـاس و مـەلا و بـەنا و بـێنـاو
خونکـارە، هـەژارە، پـیرە، یـان لاو
کوانــێ کـە دڵــی نەچێتــە جـوانی
نرخــی کــە نــەزانی زۆر نــەزانی
هێنـدێک دڵ و بـیر دەدەن بـە تێکـوڵ
هێنـدێ بـە خـودای چـڵ و گـوڵ و دڵ
دۆست هەر یەکە بەر دە شێوی شێوان
وەک تێکــوڵ و کاکڵــێکە نێــوان

دیسان ڕانانی جوانی ئەو دوو چاوبازانەیە

هێندەی کە خـودای بـە تـاق و تـەنیا
پــووڵ و شمــەکی ڕژانــدە دنیــا
قەیسەر هـەچی بـووی لـە زێڕ و زێـوان
زۆرتــر لــە بــژاردن و لــە پێــوان
هەڵــماس و گــەواهیراتی قاقــان
تــا دەچێتــە نقێمەکــەی ســلێمان
چــی نرخــی گرانــە پێــی دەزانی
ناهێنــێ کەمووســکەیەک جــوانی
ئەو جوانی لـە ڕووی سـتیی و زینـێ
دەریــا بــوو لــە ئــاگری ئــەوینێ
کاتێ کـە دەکەوتـە سـەر شـەپۆلان
سەرڕێژی دەکـرد لـە گـرد و گـۆلان
بـۆ هـەرچی پریشـکی خـۆی دەپڕژانـد
ســەد گیـانی دەمەولەحاسـت دەبرژانـد
دارا و نــەدار و کــۆک، ڕەش و ڕووت
ئەو دوانـە کـە هاتبـان دەیـانگووت:
جوان گەیونـە یەکـدی، مانـگ و خـۆرن
کــڕیار ئــەوە بۆیــە هێنــدە زۆرن
گـەر بـەور و پڵـنگ و نێرەشـێر بـوو
هەر ڕۆژی بـەرێ بـە نالـە فێـر بـوو
گریان بوو هـەرا بـوو ڕۆژ ئەگـەر شـەو
هــەرگیز نەدەهاتــە خەونــەوە خــەو
هــەر جوانییــە بــێ بــن و کــەنارە
دڵــــداری گەلێکــە بــێژمــارە

دڵدار هەیە مەردە گیان دەبازێ ئیواش هەیە وردەماچ دەخوازێ
یەک یاری دەوێ لە بەزم و یاری یەک گیانی شیرین دەدا بە یاری
لێو مشتنە بۆ ستی و تاژدین خۆکوشتنە دێتە ڕێی مەم و زین

ئازایەتی تاژدین و برایانی و دۆستایەتی مەم و تاژدین

با بێینەوە سەر وتارەکەی پێش سەوداسەری دڵبرینی پڕ ئێش
هەر چەندە کە زۆر و بێژمار بوون گچکە و زل و خوێڕی و بەکار بوون
لەو کۆشک و سەرایەدا بوو سەد لاو خوێن شیرن و ڕێک و پێک و بەرچاو
هەریەک بە جوانی ڕۆژی ڕووناک ڕووخۆش و لەبار و دەست و دڵپاک
وەک مانگی لە چاردە بێیە ڕاستی مانگ زەرد بوو کە یەک دەهاتە حاستی
سەودا سەری پیشەیان بوو گشتی بەستبوونی ئەوین بە داوی گشتی
یەک ڕازی دڵی یەکی دەزانی گشتی دڵی چووبووە سەر زمانی
سەودا لە دلا نە وەک بە دیتن ئەم جۆرە ئەوینە کەم بەپیتن
تێیدا بوو لەوانە تازەلاوێک سەردەستەیی گشت و خێوی نلوێک
تاژدین بوو بەلام چتۆ جوانێک؟ گۆدەرزی جیهان و پالەوانێک
میر کامە ڕەگەز بوو ئەو لەوان بوو سەرکۆمەڵ و گەورە و گران بوو
ئەسکەندەری ناو بوو بابی جوامێر بیستوومە عەرەب پێیان دەگوت شێر
چۆن ڕۆژی هەرا بە تاقە سواری دەیتوانی بەرێ سەری هەزاری
تاژدین دوو برای بوو، کوا وەکی وان؟ پێمێردی خودا دەگەڵ چەکی وان
ئازایی لە پاش ئەوان درۆ بوو یەک عارفی ناو بوو یەک چەکۆ بوو

تاژدین لە سەر ئەو هەموو نەمامان | لە برای و لە خزم و خاڵ و مامان
لاوێکیتری کەس و برا بوو | چم وت نە برا بوو شەوچرا بوو
هەر ڕۆژێ کە ئەو برای نەدیبوو | وا بزانە بە شەو چرای نەدیبوو
دنیا بوو لە بەر دوو چاوی تاریک | تای کرژی دڵی پسا و باریک
هاواڵی دەمانی خۆش و خەم بوو | دڵبەندی خەمان و ناوی مەم بوو
ئەو چۆن بوو مەمیش لە ڕاستی وابوو | تاژدین نەبێ چی لە بیر نەما بوو
مەم ڕۆڵەیی نووسەرێکی میر بوو | تاژدین کوڕی گەورەتر وەزیر بوو
هەڵیان نەدەکرد بە بێ یەک و دوو | جیاوازی بە دڵ نەبوو بە لەش بوو
ئەم جووتە بە جۆری دڵ لە یەک بوون | دەتوت کە ببوونە لەیل و مەجنوون
زۆر پێکەوە هۆگرێکی پاک بوون | جووت بوون و لە خۆشەویستی تاک بوون
بۆ یەکدی ببوونە دۆستی گیانی | دەرچوو لە زمانی و لە نانی
با وا بێ هەواڵەتی و برایی | بێهوودەیە دەمدەمی و هەوایی
هاسان نییە، دۆستی گرانە | دۆستایەتی و ئەمەگ برانە
گەر دڵ بە گومان، گومان دەبەی خۆت | دۆستی مەکە زۆر گران دەبێ بۆت

جێژنی نەورۆز

بڕوانە خودای بلند و زانا | چی کرووە لە هەرد و عاسمانا
بێمشتە و ڕەندە بێگەز و گاز | وەستایەکە ناگەرەکیە ئامراز
یەک گەورە و یەک درێژ و یەک خڕ | والا و بەنێو و نیوە و پڕ
دەرکەوتووە گش لە کارگای ئەو | سەرسووڕە جیهان لە بارەگای ئەو
سەیریش ئەوە گشتیان لەکارن | هێندێکی پیادە هێند سوارن

هێندێ بە هەران و هێندێ وستن　　دەستێک پەلەکار و هێندێ سستن
یەک دێت و یەکێ دەچێت و دەستێ　　هەروا لە گەڕە و هەشە دەوەستێ
هێندێکی دەنووسێ هێندێ وەستان　　یەک سەربڕە یەک بوێژی بەستان
یەک خەم دەڕەوێنێ یەک کزوولکەو　　یەک ڕۆژ دەپەرستێ یەک چرای شەو
هێندێکی بە چەشنی زینی نازار　　هێندێ وەکوو مەم دەبن گرفتار
سەرپاکی بە ڕۆشنی و جوانن　　هێند شاهن و هێند وەزیری وانن
ئەستێرەیی هێندێ بۆیە ناردوون　　هێنانی بەهاری پێ سپاردوون
ساڵ تازە دەبێتەوە کە هاتن　　سەرما دەکەوێتە سەر هەڵاتن
گێڕایەوە بۆم پیاوەکی پیر　　پیرێکی بەبیر و زیت و دڵژیر
گۆیا کە لە ڕۆژگاری پێشین　　جەنگە و هەڕەتێ کە دەر دەبێ شین
واتا کە دەبوو بە ڕۆژی سەرساڵ　　هەرکەس دەرئەچوونە دەشت و بەرپاڵ
کیژ و کوڕ و لاو و کۆنە ساڵان　　باپیر و نەنک لەگەڵ منالان
جێژنی هەرە زل بوو جێژنی نەورۆز　　تا پێوە بنووسێ جێژنی پیرۆز
تاکی نەدەمایەوە لە ناو ماڵ　　دەیدا لە دەر و لە چۆڵگە بای باڵ
نەخوازە کوڕ و کچی گەییشتوو　　چی هێشتە لە یەکدی چێژ نەچێشتوو
ڕازاوە لە خشڵ و بەرگی باشا　　چاو تێر بوو هەمووی لە بەر تەماشا
هەر لاوێ لە بیری خواستنایە　　با کیژێ ببینێ، چی تیایە؟
ڕۆژێ کە دەچوونە گەشتی دەشتێ　　دەشت مشت بوو لە میوەیی بەهەشتێ
هەر جوان بوو لە یەک دەبوونە کڕیار　　سەودا بە دڵ و بە چاوە بڕیار
هەر تاک بوو لە جووتی چاو دەگێڕا　　تاک بۆی دەچوو جووت دەهات لەوێڕا

سەیرانی جەژن و دەزگیران گرتن

دیسان کە نواندی جێژنی نەورۆز | لە گوێرەیی ڕێ و شوێنی پیرۆز
گش ورد و درشتی ناو جزیرێ | بیگرە لە شوانێ تا وەزیرێ
شاری و ڕەمەکی و گزیر و هەرچی | تێیدا بوو شرە و گەڕۆک و چەرچی
پۆل - پۆل دەگەڕان لە کێو و دەشتێ | خەمیان دەپەڕاند لە سەیر و گەشتێ
هێندێک بە پەیا دەچوونە باخان | سواران دەگەڕان لە کێو و شاخان
هێندێکی بە یەک ـ یەک و جودایی | دەستێکی بە گەل بە دڵ تەبایی
هێند هاتبوو خانم و ژنی جوان | دنیا پڕی گوڵ ببوو لە بەر وان
تێی هاتبوو هێند پەری و فرشتە | تا وابێ بەهەشتی گەورە دەشتە
کیژۆڵە و لاو و ڕوو بەخالان | لێوقەند و مەمک دوو لیمۆ کالان
خونچە دەم و ڕوو بەخاڵ و خوێن سووک | لاوی تەڕ و تازەلووس و بێ‌تووک
کڕیار و فرۆش هەموو جوان بوو | نرخ و بەنرخ لە سەر ڕوان بوو
نازداری دەهاتە باری سەودا | نەک کۆنە پەڕۆ کەلاف و هەودا
جوان چاکی دەهاتە ناو تەرازوو | چاو کاری دەکرد نە زۆری بازوو
ئەو ڕۆژە کە دەبووە جێژنی سەرساڵ | منداڵی دە ساڵ و پیری سەد ساڵ
خۆیان نەدەهاتە بیر چە جارێ | ئاهەنگ و بەزم بوو تا ئێوارێ

خۆگۆڕینی تاژدین و مەم لە بەرگی کیژاندا

پرشنگی چرای لە گومبەزی شین | کردی دەمی خاکەلێوە ڕەنگین
ڕێ و شوێنی گەلێک لەمێژ و زوو بوو | حەوڕۆژەیی جێژنە بۆ پشوو بوو
هەر ڕێگە درا بە کیژ و لاوان | دانێکی نەمان لە ماڵی باوان

کچ دەچووە دەرێ دڵێکی ببرێ | کوڕ دەچووە بەرێ گوڵێکی بکرێ
تاژدین و مەم ئەو دوو شێردڕانە | پۆشیان شمەک و جلی کچانە
هەوری لە ملان بە ئۆیە دەسماڵ | تافتە کوڵەجە کراس و لێو ئاڵ
کاکۆڵ بوو، ببوو بە بسک و پەرچەم | هەردوو کچی قۆز، ئەگەر ببا مەم
هەر بۆیە بوو کەس ئەوان نەناسێ | باش گوێ دەنە بەزم و دەنگ و باسێ
بیانهێڵە بە بەرگی نازەنینان | با بچینەوە لای ستی و زینان

گرفتار بوونی مەم و زین و ستی و تاژدین بەداوی ئەوین

هەردووک دەگەڕان بە بەرگی گۆڕاو | رامان لە شتێکی سەیری ناکاو
دیتیان لە پرێ لە هەر دەرێکا | هەر کووچە و کۆشک و پەنجەرێکا
چەند تازەجوان لە چەشنی سەروان | پارچەی هەموو جۆر و ڕەنگ لە بەر وان
پۆل-پۆل کچ و لاو بە دەستە-دەستە | هێندەش ئەوە پیری داربەدەستە
هێند زگزل و هێندی لات و لووتن | هێند پوشتە و هێندی ڕووت و قووتن
هێندێکی گران و هێندێ سووکن | هێندێکی زەلام و هێندێ چووکن
یەک کاڵە لە پێ یەکێکی پێخواس | یەک قیژە دەکا یەکێ وڕ و کاس
یەک سەر قژنە یەکێ بە کاکۆڵ | یەک خۆڵ وسەرە یەکێ لە سەر خۆڵ
پیتۆڵە یەکێک، یەکێک بە تیتۆڵ | یەک بۆڵە دەکات و یەک ڕووە و چۆڵ
مرکیوە یەکێ، یەکێ لە سەر جۆش | هێندێکی خەواڵوو هێندێ سەرخۆش
هێندێ لە بڵند و هێند لە چاڵن | هەریەک لە هەوایەکی دەناڵن
گوێ پڕ بوو لە ناڵەیی بەزامان | هەرتک بە وڕی سەرێکی ڕامان
تاژدین لە یەکێکی پیری پرسی | لالۆ چیە ئەو هەرا و مەترسی؟

پێی وت کچەکەم دوو نۆنەمام کوڕ — ئەمڕۆ لەمە بوونە میری سەربڕ
هەرکەس کە ببینێ ئەم دوو لاوە — ئیتر ئەمە هۆشی نا بە لاوە
وتیان ئەتۆ دیتن؟ ئەو چ ڕەنگن؟ — فەرمووی بەڵێ دوو کوڕی چەلەنگن
گوتیان کە هەیانە تیر و خەنجەر؟ — یان شیری شەتەک دراو لە کەمبەر؟
فەرمووی کە بە سیلە چاو و ئاوڕ — لەم کۆمەڵە بوونە جەرگ و دڵبڕ
لەو پرس و وەرامەدا لە ناکاو — دڵ ترسی لە چی بوو، هاتە بەرچاو
بێوێنە دوو کوڕ دوو تازە لاون — سێبەنگی بڕۆن و مەستە چاون
یەکڕەنگ و شمەک گەلێ تەیارن — بێگانە و ڕەنگ نەناس دیارن
باڵا کەڵەگەت نیان و نەرمن — تا چاو دیەوێ بە ناز و شەرمن
هەر لەو جێ کە چاو کەوت بە چاوان — یەکجێ فڕی هۆش و دڵ لە تاوان
فرمێسک ئەڕژان لە چاوی تاژدین — مەم بوو بە بەفر لە تاوی هاوین
بەو تاوی جوانی تاس و گێژ بوون — بێهۆش لە چەقی ڕێگا درێژ بوون
ئەو هەر دوو کوڕی بەناز و نیمناز — دیتن دوو پەری شەهێنی چاوباز
ڕۆژن وەکوو مانگی ڕەنگ زەردن — دڵدار و شکاوی بەردی دەردن
وەک تازە کوژاو بە هەڵبلۆقن — بەو تینی ئەوینە هەڵدەچۆقن
دوو سوارە بەزینە سەر نچیران — دیتیانن و کەوتنە چاڵی بیران
زانیان کە نچیرەکان قەڵەو بوون — باز گیرە لە داو نە زەڕەکەو بوون
وێستان و ڕوانیان بە گەرمی — دڵیان کوڵی کەوتە باری نەرمی
لەو جوانییە بەم دوو ئاسکانە — سووتا دڵی ئەم دوو ناسکانە
دڵیان بە دڵی یەک ئاشنا بوون — دڵ ئاوێنە بوون و ڕوونوما بوون

دڵ بوونە هەواڵ لە سووچی چاوا
کۆچ کردە بوو دوو دڵی لە ناوا

خوا هێندی لە خۆشەویستی پێدان
دڵداری وەهای لە یەک گرێدان

دەتگوت کە چوار گیانە یەک لەش
گیانێکە لە چوار لەشان بووە بەش

ڕاستت دەوێ هەر یەکن لەش و گیان
ڕۆژی بەرێ یەکیەتی بوو بەشیان

گیانان هەموو پێکەوە تەبا بوون
کاتێ کە لە بارەگای خودا بوون

ناردوونیەتە گرتووخانەکەی لەش
ئەو ڕۆژە جیاوە بوون بە دوو بەش

هێشتا بڕێ مرچ و مۆڕ و گرژن
ئەو تیرەیە ناو نران بە دوژمن

دەستێکی لە یەکدی بوونە دڵدار
ئەو دەستی کەوت ژیانی ڕزگار

وێ ڕۆژێ لە گوێری ئەم سرشتە
تێکەڵ بوو دڵی دوو جووت فرشتە

کاتێ کە گەیینە سەر دوو زامار
ئەو دوو کوڕی دیدە مەستی نازار

دوو گوڵ دڵی دایە دووی وەکوو گوڵ
پشکووت گوڵی دڵ ڕژا کوڵی دڵ

بوو ڕانی ستی سەنیری تاژدین
جێی گرت سەری مەم لە باوەشی زین

لێویان دەخشاند بە کوڵم و خاڵا
چاو تێر نەدەبوون لە بەژن و باڵا

وتیان دەبێ ئەم کچانە چی بن
تۆ بڵێی کە فرشتە یان پەری بن

ئەو میوە لە باخی کێ چناون
ئەو گوڵ لە چ گوڵبنێ ڕوواون

دووتازە نەمامی کام دەراون
ڕەگیان بە گوڵاوێ ئاو دراون

فرمێسکی لە چاو و خوە لەسەر سنگ
لەو دوو گوڵە سیسە بوونە ئاونگ

سەرخۆشی ئەوین بە بۆنی وا خۆش
پێم سەیرە کە هیچ نەهاتنەوە هۆش

تا بینە هەواڵی دیدە مەستان
ئەنگوستیلە دەرخران لە دەستان

گۆڕیاننەوە کلکەوانەیی خۆ
نایاننەوە داو و دانەیی خۆ

هەڵماسی نقێم دران بە شووشە — کار هەر بە دڵە شتی دی پووشە
شیرنایەتی جێژنە بوو بە تاڵی — قاڵ بوون بە ئەوین بەسە منالی
تاوپەڕ بوو بەجێ نەما لەوێ مان — خۆش ڕۆیین و دووی نەخۆش بەجێ مان
تاژدین و مەمی بە دڵ بریندار — پێوەندی دوو ئاسکی ناسک و نازار
وشیارەوە بوون شەوە شەوەزەنگ — بەس ناڵەیی دڵ نەبێ نییە دەنگ
دوو ڕۆژی بەڕۆژ ون و نەدیون — وەک مانگەشەویکی ڕەنگ پەڕیون
بێهێز و کز و سڕ و کڕ و تاس — بێتین و توان هڕ و وڕ و کاس
لاواز و زەبوون و نیوە مردوو — بە شلێک و دڵێکی جەردە بردوو
تا گەینەوە ماڵ بە لارە - لارە — لێی بوونە تخێڵ بە جەرگی پارە
نە زمان و نە سەر نە خواردن و خەو — لایان وەکوو یەک بوو ڕۆژ لەگەڵ شەو

تاژدین و مەم بە دەردی خۆیان دەزانن

ئەو باز و شەهێنی پەڕ پڕووزاو — تاژدین و مەمی دوو دیدە درواو
بۆ پۆڕ و کەوان دەچوونە ڕاوێ — چۆن ڕاوێ بەجووتە کەوتنە داوێ
لێی دان لەپڕ و نەکاو بریسکێ — سووتان، نەبوو هەل، بدەن هەنیسکێ
حەو ڕۆژەیی جێژنە هات و چوو خۆش — ئەم جووتە لە جێ نەخۆش و بێهۆش
چەند ڕۆژی تریشی هات بە شوێنا — سەریان کە لە سەر سەرین هەڵێنا
لێلایی لە چاو و ڕەنگ بزرکاو — تارمایی نەبێ نەهاتە بەر چاو
تاژدین بە مەمی دەگوت ئەتۆ کێی — مەم سڵ بوو پتر لە ڕاستی هاوڕێی
دەرمان و بژیشک و نوشت و یاسین — تا هاتنە سەر یەک و دوو ناسین

خۆیان دی لـە پێچـی پاچـە بەنـدان   پێچراو لەش و گیان بە چەند کەمەنـدان
بـێ‌چـاو و بـێ‌دان و ئـاو و بـێ‌تـاو   بێ‌باڵ و لـە دڵ بـرین و لـەش خـاو
وەک چاوی جوان نەخۆش و سـەرخۆش   وەک خاڵـی لەسـەر ڕوان سـیاپۆش
وەک خونچـەیی زاری یـار دڵـتەنگ   ناڵین لـە ڕەگـی دڵان وەکـوو چـەنگ
وتیـان دەبـێ بـۆچی ئێمـە وابـین   کـەی جـەنگ بـووە ئێمـە هـەنگوابین
یـان بـۆچی وەهـا کـز و زەبـوونین   پـڕ دەرد و بـرین دەر و دەروونـین
بەو گێژیـە لـە گێـژی بـیر و خەمـدا   تاژدین دی لـە دەسـتی کاکـە مەمـدا
ئەنگوسـتیلەیەک نقـێم لـە گەوهـەر   دەرناکـا لـە نرخـی کـەس سـەرەودەر
وەک دەنکـی هـەنار و ئـاگری سـوور   شـەوبایە دەڕۆیـی تیشـکی بـۆ دوور
نووسراوە لـە سـەر وی نـاوی زینـێ   کێشـای دەسـی باشـتری ببینـێ
مەم دی لە دەسـی ئـەویش نگینـێ   هێـژای هـەموو گـەنجی سـەرزەمینێ
ێ هەستێ کـە سـەیری کـردە دەسـتی   ڕەنگیـوە بـە نـاوی خـاتوو ئەسـتی
دوڕناسی جیهـان لـە ڕاسـت ئەوانـە   هـیر و وڕ و گێـل و هـیچنەزانـە
سەد هێندە بە سەنگی گەنجی قاروون   هەر زێڕی هەیە و هەچی لە ناو چـوون
ناهێنی لەوانـە هێشـتە هەشـت یـەک   هیچیان بۆ نەما جیـا لـە یـەک ـ یـەک
یەک ـ یـەک کـە چ باشـن ئـەو نەقیمـە   ناسـیان بەمـە یـاری دڵـڕەقی مـە
هەرچیان بە مە کرد ستی و زین بوون   وەدیارە کـە فێـری دڵ دزیـن بـوون
گۆڕیان لە مە خۆ بـە بـەرگی گـۆڕاو   لاولاو بـە دوو لاو دەهاتـە بـەر چـاو
ئەو بوون کە لـە ڕۆژی جێژنـە هـاتن   وتمـان ئـەوە مانـگ و ڕۆژ هـەڵاتن
ئەو دوو پەریانـە دەسـت وەشـێن بـوون   ئەو خوێن شیرینانە خوێن ڕژێن بـوون

ئەو بوون کە لە ئێمە بوونە دڵ بڕ / ئەو مامزە بوون کە بوونە شێردڕ
ئەو هۆشی سەری مەیان ڕفاندن / هەرزان بوو لە نرخی چاو چراندن
تاژدین کەمێ هۆش و بیری لابوو / مەم نابێ بپرسی هەر نەمابوو
تێی ڕاخوڕی: مەم! دەهەستە بەس بێ / تا گەنگێ تخێڵ دەبی لە ناو جێ؟
شێرین ئەمە، ئەو دوو ئاسکی ماڵین / شوورەییە لە دەست ئەوان بناڵین
مەم هاتە وەلام بە ناڵە ـ ناڵی / تاژدین وەدیارە هێشتە کاڵی
زۆرتر لە تە خۆم شلۆق دەبینم / زۆر کاریگەرن هەموو برینم
مەمبینە کەوا لە سەر زەمینم / کوژراوی ئەوینی چاوی زینم
سینەم هەموو هەنجنە بە برژانگ / گیانم بووە گیر لە ماهی لاجانگ
بێشوێنە دڵم لە پرچی ڕەشدا / وەک نەشتەرە هەرچی موون لە لەشدا
بەو شیری بڕۆی کە تازە ساون / بەند ـ بەندی دڵ و جگەر پساون
ئارا لە چە جێیەکم نەماوە / تۆ ئەو مەمی دیت، نەما تواوە
دڵداری بەڕاستی دای بە سەرما / لەو هێرشەدا نە دڵ نە سەر ما
گیان و جگەر و دڵ و هەناوم / دەست و سەر و پێی و پشت و چاوم
سوێندم بە خودا نیانە ئارام / شێتن هەموو لا لە لام نەما رام
تا من بە دەمم دەمێ دەکەم شین / ئەو هەر یەکە بۆ خۆ بانگ دەکا زین
وا دڵ ـ ڕقی، بەو ژیانە تاڵە / تووش بووم و دەڵێی بەسە و مەناڵە

***

وان بێڵە بە ئاخ و داخ و ناڵان / با بێینەوە سەیری چاوکەژاڵان

زین و ئەستی بە چ دەردێ چووبوون؟

هــەر چوونــەوە ماڵــێ بــەو جلانــە ... ڕووت بوونــەوە ئــەو کەمــەر شــلانە
هەرچەندە جـل و شمـەک کـە گـۆڕان ... چـۆن دێنـەوە ڕەنـگ و دڵ کـە دۆڕان
دڵــداری لــە نــاو دلان خزیبــوو ... گـوڵ ڕەنگـی لـە کولـم و لێـو دزیبـوو
کـەس نەیـدەگوت ئـەو سـتێی و زیـنن ... پێت وابوو کـە خەڵـکی ژێـرزەمینن
پیرێــژنی دێــوی ئــەم جیهانــە ... تایەن بـوو لـە کۆشـکی ئـەم کچانـە
فەرهادکوژەکـەی لـە لا تکێـک ئـاو ... گـەڕبازی بـە نـاو حـەیزە بـوون نـاو
ئـەو هـات بـە سـەرا لـەوان دەمانـدا ... چـاوێکی خشـاند بـە ڕووی کچانـدا
دیـتی چـە ببینـێ؟ دووی کـز و لات ... ئەی خوایە ئەمانە چیان بەسەر هـات
وا مــاتی خــەیاڵ و دووره ئاگــان ... بەرچێڵــە ونی دەکــا چــەناگان
ڕووی ڕۆژ چییە بوونە مانگی یەکشەو ... چاوباز کـرن ئەمـڕۆ بوونـە مـێکـەو
خـوێن بوونەتـە بـەفری تـازە باریو ... یاقووتی دوو لێو سـپین وەکـوو زیـو
کوا کاتە کە زەرد بـبن گوڵـی سـوور ... دەک ڕۆڵە لە چاوی پیس و بـەد دوور
ئـەی هێـزی دڵ و کـزەی هــەناوم ... هــەر یــەک لــەوە ڕۆشــنایی چـاوم
پــارێزەری ئێــوە هــەر خــوا بــێ ... بــالاو هــەموو کاتــێ بــێبــەلا بــێ
وا ئێوە ئەوەنـد لـە بەنـد و بـەر چـاو ... چۆن چوونە دەرێ بـە جووتـە بـۆ ڕاو
چـۆن وا زوو گەڕانــەوە بـەرەو مـاڵ ... چۆن سەیرو نەکرد لـەجێـژنی سەرسـاڵ
بێــژن شــتەکە چیــە و چ ڕەنگــە ... ســەرگێژییە یــان خەیاڵــی بەنگــە
گیران بـە چـە داوێ چـۆن تەڵـێکە ... هــۆی ئــاگره هــەرچی دووکەڵــێکە
دەنگــێ بکــەن و نەکــەن کچــانم ... مــن بـۆ خـۆ هـەموو شـتێک دەزانم

قوومیکی دەپێژم و دەڕێژم
چوو دیوە لە ڕێوە پێو دەبێژم

شیشۆقە و مووروو تێکەڵاو کەم
چیتان لە دلایە لێو بلاو کەم

گوتیان بە دزی بە پیرە زاڵێ
لەو کاتەوە چووینە دەر لە ماڵێ

هەرکەس کە دوچاری ئێمە بوو زوو
شێت بوو دڵ و هۆشیان لە دەس چوو

ئەم زۆریە زۆرە هاتە ڕێمان
پێوەندی ئەوینێ هاتە پێمان

شێت بوون بەمە زۆر و دای لە سەریان
ئێمەش ئەوە بووینە شێتی پەریان

هەر بیستی لەمان ئەمانە دایە
لووسایی زمانی کەوتە کایە

چاو مەس دەسەروو گەڕێم هەزار جار
ئێوەی کچی پاتشان و خونکار

کێ بێ کە ببێ لە ئێوە بێباک
کێ بێ کە نەدات بە ئێوە پێتاک

دەستان کە بە دەستی هەر کەسێدا
دەیدا سەر و گیان و دڵ لە ڕێدا

نەخوازە کە ئێرەیی بێ دڵدار
من بیگەمێ ئیستە دێتە بەربار

کام داری بڵندە دایدەهێنم
هەر شێتی دەکەم دڵی دەسێنم

وتیان هەموو وایە هەرچی دەیڵێی
ناسراوی لە لانی ئێمە تو کێی

دەرمانی برینی مەت لە دەس دێت
شەرمێکە دەمانگرێ بڵێین پێت

دەردی مە گەلێک بە ئێش و ئۆیە
ڕێ کوێرە بەدرکە پڕ کڵۆیە

چەندەی هەیە کیژ و کوڕ لە بۆتان
چەند هێندە کە ناو براوە بۆتان

هەرکەس بە جوانی ناوی داخەن
نووسراو لە سیایی ئێمەدا هەن

لەم شارە هەچێکی مەستە چاون
دیومانن و گشتی ناسراون

ئیمڕۆکە دوو کچ بە ئاڵ و والا
وەک یەک بە شمەک بە ساڵ و بالا

دوو ڕۆژ کە هەڵێن بزانە هەو بوون
هەنیان وەکوو مانگی چاردەشەو بوون

تووشیان بوو بە تووشمان لە ناکاو
چۆن دڵ نەپەڕێت و ئاو نەکا چاو

هەر چوینە نزیکی وان بە دیمەن — دیمان نە لە ناو و گل وەکی مەن
وەدیارە فرشتە یان پەری بوون — دوو سێوی بەهەشتی داوەری بوون
ئەو بۆمە بە جووتە کەتنە داوان — ئێمەش ئەوە شێت دەبین لە تاوان
ڕوومان وەکوو مانگ و ڕۆژێ وابوون — ئەو ئاوێنەیەکی ڕوونوما بوون
ئەو شووشە ئەمیش چرای بەرانبەر — تیشکی مە گەڕاوە بۆ مە لەو سەر
شۆقی کە گەڕاوە دای لە ئێمە — تاواندی دڵی مە های لە ئێمە
سەرکوڵمی مە ئاگری بە گڕ بوون — ئەو وەک دوو چرای لە ڕۆنی پڕ بوون
گڕ گرتی و کەوتە هەر دوو لامان — دڵ بۆتە مەکۆی برین و زامان
سووتاین گش و ئێستە کۆی زوخاڵین — لات وایە کە نوقمی ناو خەیاڵین

تایەن لەم وتانە سەرگەردانە

دایەن سەری سووڕ بوو لەم وتانە — ڕووی کردە کچان وتی چتانە
چۆن ئێوە نەچوون بە تیلی چاوان — کوڕ ڕاو کەن و دڵ بەرن لە لاوان
بۆ خۆ و کچ و کچ دەبن بە یاروو — لام وایە شلۆقە کار و باروو
دڵداری کچان لە ئێوە نایە — کەس ناچتە سەمایە بەو هەوایە
پێویستە کچان بە کوڕ بنازن — لاویش گەرەکە کچان بخوازن
بێهوودەیە کچ لە کچ کە جووتە — لاو، لاوی بوێ لە هۆزی لووتە
کچ سوورگوڵی دەسچنی خودایە — کوڕ ئاوی ژیان و ژینی لایە
کوڕ خوێن و کچیش لەشن هەتا جوێن — بێخوێن لەشن و لەشانی بێخوێن
تا بێ کچە کوڕ، شەوە بە بێ مانگ — تا بێ کورە کچ، نوێژە بە بێ بانگ
کچ بۆ کچێ چۆن بە هاوسەری بێ — جا با کچی پاتشای پەری بێ

خوسرەو کە نەبا سواری شەودێز / شیرن لە شەکر دەبوو بە پەروێز؟
فەرهاد و شیرین ئەگەر نەبوونا / ڕووشێک نەدەهات بە بێستوونا
ئەو گش کوڕ و کاڵە هەن لە شارا / بەگزادە و سادە، ساز و دارا
چوون و دڵوو دا بە دوو کچۆڵان / چڵکاو چڵەپێنی دەرک و کۆڵان
بێناو و نیشان و کەس نەناسان / کارێکە نەهێندە سووک و هاسان
من دێمەوە هیچ مەبن هەراسان / خەو دیتەن و هێشتە هەر لە تاسان
ئەو چەڵتەچەڵت کە گەییە گوێی زین / تێی ڕاخوڕی بەسیە پیری سەرشین
نازانی دەڵێی چی کۆنە فەرتووت / هۆشت نییە چی دەڵێی و چت گووت
نەتگوت کە قوم و گڵی بە باکەی / پێت دەکرێ نهێنی ئاشکرا کەی؟
ئێستا کە دەڵێی خەیاڵ و خەونە / بیرت وەکوو خۆت ڕزیو و کەونە
ئەو جووتە فرشتە یان پەری بوون / کچ یان کوڕ و کێ و کوێندەری بوون
دیومانن و دەشتەوێ نیشانە / ئەنگوستیلەیان لە پەنجەمانە
گەر جادووگەریت نە هەر زمانە / بیانبینەوە خێوی کلکەوانە
پیرێژنی زمان درێژ و جادوو / دەرخەن لە دەسو کوتی دەجا زوو
تا ڕۆژ ئەوە دەست بە دەسنوێژم / خەو ناچەژم و قومێ دەپێژم
خێویان چە پەری و چە دێو و خێوە / دەیناسم و پێو دەڵێم لە ڕێوە
گورجێ ستی داییە هەنگولیسک / زین دادی دەدا دەگەڵ هەنیسک
پاڕاوە لە تایەنێ بە گریان / لێم دوور بێ جگەر دەبێتە بریان
گۆمێکە لە خوێن دڵی هەژارم / هەرچەندە بڵێی ئەوەند پەژارم
ئەو کاتە کە گێژی دڵ دەجۆشێ / گیانم بەر و چوونە دەر دەکۆشێ

فێنکــی کولــی دڵــمە ئــەو نقێمــە لــێم ون بــێ جگــەر دەبێتــە قیمــە
سوێندت بە خودا دەدەم گەلــێ زووم بــۆ بێنــەوە، تــاکوو بــۆی نــەمردووم

تایەن دەچتە کن نوشتە نووس

پیرێــژنی ســەلکە تەپڵــە گــوێنی بوولێڵــە کــە دەرکــەوت، نهــێنی
خۆی کــرد بــە کولــیتی جادوویکــدا تۆرتۆی دەمی ســەلم و تــووری لێــک دا
مــن بێــوە ژنێکــی بــێ پەســیوم بــێ خانــە و لان و بــێ بژیــوم
پەرژینی بە گــوڵ بــێ دوو کــوڕم هــەن دووی بێکەســی زۆر شــڕ و وڕم هــەن
ئــەو ڕۆژە کــە ببــووە جێــژنی سەرســاڵ خــۆت ڕەنگــە بــزانی چۆنــە منــداڵ
چووبوونــە گــەڕانی چــۆڵ و دەشــتێ تووش بوون بــە ڕمۆزنــان لــە گەشــتێ
هاتوونــەوە شــێت و ڕەنــگ بزرکــاو نە شتێکی دەخۆن نە لێک دەنــێن چــاو
بێهــۆش و زمــان لــە جێــوە کــەوتن نەمــــاوە حەســـانەوە و ســــرەوتن
دوو مێنەکــەیان لــە دەســتی نــاون دەســیان لــێ وەشــاوە هــەنگاون
بڕوانـــە چییـــە؟ بلــێ بــزانم دەردت لـــە کـــزەی دڵ و گیـــانم
فێداریـــە؟ شـــێتیە؟ دڵ ئێشـــە؟ چارەم بــە چییــە و چ ڕێم لــە پێشــە؟
هــەرچی هەیــە لــەم دوانــە ڕایــە ئالــە و شــەوە دەســـتییان تیایــە
خێویـان چ مــرۆ و چ خێــو و دێــون پێمــی بلــێ کــێن، چــن و چ نێــون
جادووگەری ژێــر و ســووک لــە شــانان زانــا بــە گەلـــێ وشــە و زمانــان
ئــامراز و پســـوولە کــۆنی ڕانـــان دەیــڕوانی لــە ســووڕی عاسمانــان
«جووتەی‌کەو»ی گەش نزیکی یەک دین دەرچوون ئــەوە بــوون ســتێی و تــاژدین

سووڕاندی گەییشتە «لەیل و مەجنوون» بەریان تەمی خەم بوو، زین و مەم بوون
جادوو گوتی بەسیە پیرە دایە هێنند زۆرە درۆت دوایی نایە
لێم بووی بە گوریسی ناو هەمانە ڕاستی بکە پیشە، بەس لەمانە
کوانێ کوڕی چی؟ هەڵیدەبەستی هاتووی لە دوو کاری زین و ئەستی
لەو دەشتە لە ڕۆژی جێژنی نەورۆز تووشیان بوو بە تووشی دوو کوڕی قۆز
دوو ماڵنگ و دوو ڕۆژ بە یەک گەییشتن یەکدەم دەم و دڵ دەیەک گەییشتن
ئەم جێژنە کە دێ لە کوردەواری زۆر پیشە و باوە کۆسەکاری
بۆ بەرگی کوڕان لە ئەستی و زین لە کوڕان بوو جلی کچانە پەرژین
ئەو بوون لە گڕەی ئەوینێ بێهۆش ئەم بوون لەمەیی جوانی سەرخۆش
ئەو سووتەڵی گڕمەلای ئەوینن ئەم تینووی کەربەلای ئەوینن
گۆڕیانەوە کلکەوانە دوو جووت شیشۆقەیی شین بەنرخی یاقووت
تایەن وتی تۆم گەشەی دلانی پسپۆڕی هەموو شتێک دەزانی
ئەو جووتە کوڕەی ئەوەندە قۆزن کێهە ڕەگەزن لە کامە هۆزن
یەگزادە و خانەدانی شارن یان بۆرەپیاگ و باب هەژارن
فەرمووی لە ڕەوشتی دڵتەڕیدا سەودایە هەیە دەڵێن لەویدا
دوو دڵ کە بە یەکتری گەیشتن پێغەمبەر و خواشیان لە پشتن
نەخوازە ئەوانە دوون شرین کوڕ مرواریە یەک یەکی وەکوو دوڕ
یەک ڕۆڵەیی نووسەرێکی میرە یەک خزمی نزیک و باب وەزیرە
ئەو تایەنی پڕ بڕ و بەهانە پێی گوت کە نیشانە نین ئەمانە
دڵداری ستی و زین هەزارە هەیهوو چ هەزارە بێ ژمارە

کاروانکوژی چاوی ئەو دوانە | پیریش دەکوژێ چەجای جوانە
لێت ڕوونە کە چەندە لەم «چزیر»ە | بەگزادە و خان و مەزن و میرە
چاکەی بکە پەردەپۆشی لادە | کێن ئەم دووە سادە گەورەزادە
بڕیار بێ بزانم و بیاندوێنم | چل زێڕی بسێنم و بۆتی بێنم
جادوو گوتی خۆت وەبینە شوێنێ | بیپشکنە گش کەل و کولێنێ
هەرکەس کە دەڵێن کزە و نەخۆشە | بۆ دیتنی گورجێ تێبکۆشە
گەر خۆت بکەیە بژیشک و زانیار | چاوت دەکەوێ بە هەر دوو دڵدار
ئەم جووتە فرشتە بۆ جوانی | بیانبینی دەمە و لە حاست دەزانی
نەخوازە لە دەست نقێمی ڕەنگین | ڕەنگینە بە ناوی ئەستی و زین
لەو کاتەوە پیرە بوو بە لوقمان | تووربێن پڕی شووشە ئاو و هەتوان
دەرمان هەمە ڕەنگە تۆز و نەشتەر | کۆلانی دەپشکنین سەرانسەر
هێدی و مڕومووچ و کووڕ و چاوزیت | پێی وا بوو بژیشکە هەرچی دەیدیت
گورجێکی گەیشتە پیشەکاران | زووی دیتەوە جێ تەماڵی یاران
پرسیان چە کەسی ئەرێ پیرێژن | فەرمووی ژنی چی! بژیشکی بێژن
چاری هەموو دەردی باش دەزانم | پسپۆڕی دوو ژانی زۆر گرانم
چی ئێشی دلان و ژانی گیانە | دەستی منە چارەسازی وانە
گوتیان چییە ژانی گیان چە جۆرە | ژانێکە وتی نیشانی زۆرە
دەردێکی گەلێ گران و سەختە | چابوونی گرێدراوی بەختە
ئەو ئێشە لە ئێوە دوور گەلی کوڕ | تیشکێکە لە ڕووی کچا جگەربڕ
کاتێ دەرئەچێ وەکوو برووسکە | بێ گڵپ و گڕ و بە بێ ترووسکە

بــێ زام و شكســـت و بــێ برینـــه
ئـــەو ژانـــە ئەوینـــە زۆر بەتینـــە
دەیكــا بــە خەڵــووز دڵ و هــەناوان
خــوێن فیچقــە دەكـا لــە دڵ لـە چـاوان
وتیــان وەرە ســەر دوو چــاوی ئێمــە
بــەو ژانـــە دەژیــن دوو لاوی ئێمــە
دەی بیخـــەرە ڕوو هــەچێكی پێتــە
چاوی مە لــە پــێتی دەســت و پێتــە
هەرچیت بوێ گورجــێ دێتــە بــەردەس
هێند زێڕ بــەرەوە هــەتا دەڵــێی بــەس
تایەن كە گەییشــتە ســەر نەخۆشـان
زانی بـــە نیـــاز گـــەیی نەپۆشـــان
فــەرمووی بــە تــەنێو دەبــێ ببیــنم
وا باشـــــترە، شـــارەزای ئـــــەوینم
جــارێ دەبــێ تێــو بگــەم لــە پاشــی
دەرمـــانوو بكـــەم بكەونـــە باشـــی
هــاوڕێ هــەموو چوونــە دەر لــەلایان
تایــەن تــەكی دا بــە تــەك برایــان

دركاندنی ڕازی دڵ لە لای تایەن

دوو لاوەكـــە چاویـــان هەڵـــێنا
چــاوی مەلــەوان لــە گــۆمی خوێنـا
دیتیــان یــەكی پــیرە هەڵترووشـكاو
وەک لانكی شڕۆڵ شەق و شڕ و شـكاو
گوتیــان چ كەســێكی پــیرە دایــە
بۆ دەگری؟ وەدەرخە چـت لـە لایـە
فەرمووی بە ســەری ســتیی و زینــێ
بــۆ ئێــوە دەكــەم گــرین و شــینێ
نــەخوازە لــە كــن ســتی و زینــان
دێم، پــێم هەیــە شەڵــتە بــۆ برینــان
ئەنگوســـتیلەكانوو ئـــەم دووانـــەن
بــاوەڕ كــە نەكــەن ئــەوەم نیشــانەن
كوا بمدەنێ هــی ئــەوان بــە مــەردی
ئابڕووی دوو كچـان مــەدەن لـە بـەردی
ڕاســـپاردەم و تایـــەنی ئـــەوانم
نامنێرنـــــەوە ناهومێـــــد دەزانم
كــاتێكی كـــە پیرەیــان وەهــا دی
هەســتانەوە گەشــكە بــوون لــە شـادی
یەک مـاچی دەدان لـە دەسـتی چرچـی
یەک بــۆنی دەكـرد لـە تیسـكی پرچـی

یەک دەستی لـە بـەژنی کـوور وەرێنـاو
یەک کەوشی دەخستە سەر سەر و چـاو

تایەن بەمـە جـەرگی بـوو بـە بریـان
دەیگوت بـە دوو چـاوی پـڕ لـە گریـان

ڕۆلـەم بـە خـودای لـە ژووری سـەرمان
بـۆ دەردی دڵـوو دەبم بـە دەرمـان

باڵـداری هومێـد بــە داوێ دەگــرم
دلخۆشــوو دەکــەم بـژیم و نــەمرم

هەر چواروو وەکـۆ دەکـەم وەکـوو کـۆ
کـار پێـک دێ بـە ئـارەزووی دڵـینگۆ

ئەنگوســتیلە بــۆ بــەژن نــەمامان
هــەر بەرمــەوە دێنمــەوە وەلامــان

تاژدین لـە دەسـی دەرانی هـی خـۆی
پێی وت وەرە فـەرموو بیبـەوە بـۆی

مــەم ڕوانی بــە بــێ نقێمــی زینــێ
نــاژی بــە ژیــان لــە ســەر زەمینــێ

بمبەخشە گوتی سـەرم لـە بـەر پێـت
هەر دامـەوە پێـت لـەجێ دەبم شـێت

ئـەو نــاوە کــە چۆتــە ئـەو نەقیمــە
پێوەندی لە بەنـدی جـەرگ و سـیمە

گــەر بتــدەمێ بەنــدی دڵ پســاوە
بــێ ئــەو لــە ژیــان بەشــم بــڕاوە

ئـەی دایـە لـە ڕێـی جـوانی زینـێ
بـا بێــت بــەزەییت بــە دڵــبرینێ

گەر چوویـەوە زیـن دەبـینی هـەردەم
پرسی کە لـە مـن بلـێ دەڵـێ مـەم

ئـەو شـایە ئەگـەرچی مـن گـەدا بم
لـێم ڕوونــە کــە ناهومێـدی نـابم

بــا خواســتن و دیــتنی نــەوێرم
دڵــخۆش بــە خەیاڵــی ڕادەبــوێرم

ئاخ خۆزگە لـە پـێش ئـەوەی دەمـردم
دەمگـوت ئـەوە زینـە یـادی کـردم

زۆر جوانــە لــە ئــاهی دڵ بترســێ
جــار_جــارە چلۆنەیــەک بپرســێ

گەڕانەوەی پیرێژن بۆ لای چاوەستان

ئەو هەردوو بەژن نـەمامی وا شـەنگ
دانیشتوو لە چەشـنی خونچـە دڵـتەنگ

خــاوی مــەیی خەوپــەڕینی دوێــنن
بـە هومێـدی مـەیێکی خەمـڕەوێنن

چاویـان دەگەڕانـد دیـان لـە ناکـاو — وا تایەنـــە دێ بـــە وردە هـــەنگاو
سەیری بـوو کـە پـیرە هاتـە ژووریّ — پـوورەی بـوو پـەری لـە دموری پـووریّ
پـــیرۆزە گەییشـــتە دیدەمەســـتان — ماچ گەییـە هـەزار لـە لاق و دەسـتان
وتیـــان بلـــێ ئـــەو فرشـــتە کـــامن — دوورن لـە وزەی تـۆ یـا نـە ڕامـن
ئـەم دوو پەرییـەت لـە تەپکـە هـالا — یـان هاتیـەوە هـەر بـە دەسـتی والا
ئەو تیری لـە جـەرگی ئێمـە ڕاچـوون — هـاوێژەری وان دەزانی کـێ بـوون
سوێندم بـە دوو چـاوی مەسـتی ئێـوە — وا دێم وتی لای ئـــەوان لـــە ڕێـــوە
چەنـــدم بـــەزەیی بەوانـــەدا دێ — چـوو کـردووە بـەژنوو بـێبـەلا بـێ
هـەر جـارێ سـتی و زیـن دەبێـژن — چاویـان دوو پلووسـکە خـوێن دەڕێـژن
تایـــەن دەبـــەروو مـــرێ کچـــانم — چەنـد سالـە ئەوێسـتە پێـو دەزانم
ئـەو جووتـە کـوڕەو چلـۆن بـژاردن — چۆنتان بە خـودای ئـەوین سـپاردن
بەو خوایە کە کـەس نییـە لـە ڕەنگـی — ئەو جووتە لە بـاری شـۆخ و شـەنگی
ســەرتۆپی کـوڕانی ئـەم جیهانـەن — تـای ئێـوە ئەگـەر بکـەن ئەوانـەن
دوو سـێوی بەهەشـتی لـەت کـراون — دوو لـەت ئـەوەتا دوو ئـەو دوو لاون
وای گرتنـــە بـــەر بـــە چـــاو و ڕاوان — هەر هێندە بوو شێت نەبوون لە تاوان
ئـاوری دەگەیانـدە نـەوت و پووشـوو — هەرخۆشـی دەکـرد و گـڕ بلـند بـوو
دڵ تـــوورە ئـــەوین گڕێکـــە داگـــر — دڵ چەند تـەڕە هێنـدە دەگـرێ ئـاگر
وەک تاقـە لـەش و ئـەوین چرایـە — گیـان ڕۆنـە پلـێت نـە ئاشـکرایە
گـــەر ڕۆن و پلـــیتە گـــەر چرایـــە — بەسـراوە هـەمووی بـە تاقـە تایـە
بـــەم ئـــاگرە گشـــتیان ســـەروبەر — سـووتان و یـەکێ دەری نـەکرد سـەر

گوتیـان دەبــێ ببیــە چارەسـازمان — کــارێکی بکــەی نەشــێوێ نازمــان
ئــاودێری و ئێمــە هێشــتە کاڵـــین — تــۆ زمــان نــەبی ئێمــە لاڵ و پاڵــین
تۆمان نەبێ وشـک ئـەبین و بـێبـەر — هۆشمان نەدەیـەی دەکـەین خەزەڵـوەر
تۆی بۆ مە بـەڕاسـتی سەرپەرشـتی — هەر تۆ کەس و کـار و گشـت لـە گشـتی
نـەتوت وەکـوو دوو پەپوولـە ئـەو لاو — بــۆ مـــەن پــڕووکاو و هەڵـــپڕووزاو
دەیسا دەبـێ چەنـدە چاوەڕێـت بـن — زوو نەچیــەوە زۆر نزیکــە شــێت بــن
هەرڕا کـە بـە لـەز بڵـێ بـە تـاژدین — ئەو ئەستی ئەگەر دەوێت و مەم زین
مــزگێنی لــەوان بــێ ئێمــە ســازین — ئــاواتی مەشــە و بــە دڵ دەخــوازین
بـۆ وان دڵـی ئێمـە گـەرم و نەرمـە — درکــانی گرانــە کــچ بــە شــەرمە
ئەو پـەردە لـە ڕووی کـوڕان نـەماوە — شـــــەرمێونی دنبــــــەگی دڕاوە
خوازبێنیکـــەران بنێرنـــە پێشـــێ — هیــوا هەیـە کـەس پـڕی نەکێشــی
تۆ خـوا بڵـێ بـەو دوو لاوی دڵـبەند — چەندیان هەیە دۆست و دەست و پێوەند
هـەرچی کـە دەڵـێن نـزای ڕەوایـە — گشــتی لــە خــودا بکــەن تکایــە
ئـەم دوورییـەمان لـە نـاو وەلابـات — پێکمــان ببــڕێ و بگەینــە ئــاوات

خوازبێنی ئەستی بۆ تاژدین

چەند خۆشە نەخۆش نەخۆشی دڵ بێ — کـەم مابـێ نزیکـی گـۆڕ و گـڵ بـێ
لـەو کاتـە بژیشـکی بـۆ پـەیا بـێ — دەرمـــانی دڵـــی بکـــات و چابـــێ
چەنــد خۆشــە وەلام بگاتــە دڵــدار — مــزگێنی بــداتێ ســاز بــووە یــار
دیسـان وەرە سـەیری پـیرە تایـەن — فێلاویەکــە فێڵــی لــە بنــە نایــەن
بـۆی کەوتـەوە نـاو جلـی بژیشـکان — چاویلکە لـە چـاو و دەس بـە پیشـکان

خـــۆی کـــردەوە لانی جووتـــە لاوا   خۆشـــی و بـــزە وا لـــە لێـــو و چـــاوا
مزگێنی لـە چەشـنی ئـاگری گـەش   ڕوونـاکی دەکـرد لـەوان شـەوی ڕەش
فێنکـــایی دەدا دڵـــی بەکوڵـــیان   سـاڕێژ بـوو هـەموو بـرینی دڵـیان
مـــزگێنی درا بـــە خـــزم و ئـــاواڵ   شـادمانیە بـاری کـرد دەمـی تـاڵ
کـۆ بوونـەوە هـەر یەکـەی لـە لایـە   چەند پـیر و ڕدێـن سـپی و مەلایـە
هەرچی کە لە پێش و کەیخودا بـوو   گشتی بەر و ڕووی لە ماڵـی شـا بـوو
گوتیان دەسـەرت گـەڕێ سـەر و مـاڵ   پێشکەشـتە ژیـان و زیـچ و منـداڵ
مەزنی گـەلی کـوردی مـەرد و ڕەنـدی   خـاوەن دەسـەڵات و گـیر و بەنـدی
سـەرمان هـەموو پردەبـازی سـەر ڕێـت   چی سـارد و گـەرم نەیێتـە بـەرپێت
تۆی سایەچەور لە سـەر سـەری مـە   تـۆی هانـدەری بـۆ پەنابـەری مـە
ڕووت نا لە کەسێک گەلـێ بە بەختە   کـێ تـۆ نەتـەوێ ژیـانی سـەختە
تـاژدین کـە نزیکـە خزمـی تۆیـە   بەندەی هەرە چووک و نزمـی تۆیـە
سـاوا بـوو لـە کۆشـی دایـک و بـاوا   زاوا بـــووە ئێســـتە بیکـــە زاوا
هیـــوا ئەوەیـــە ڕەوای ببـــینی   ئەسـتی بدەیـەی بـە هاوسـەرینی
فەرمووی چ دەڵـێن دەبـا وەهـا بـێ   جـێگیرە شـتێکی پێـو ڕەوا بـێ
دەم ڕاسـت و مـەلا بـڵا نەوەسـتن   تـاژدین و ستی لـە یـەک ببەسـتن
زۆر شـادە دڵـم بـە کـاری ئـاوا   پـیرۆز بـێ ژیـانی بـووک و زاوا
هەستا دەم و دەس چەکۆی بە دڵ ژیـر   بە سپاسەوە کەوتە دەست و پێی میر
خوازبێنی کەران لـە بـەگ لـە مـیران   دارا و نـــەدار و لاو و پـــیران
پاڕانـــەوە مـــەزنی کـــوردەواری   زینـدوو بـێ بـە کـام و پایـەداری

فەرمووی بکوتن دەهۆڵی شادی   وەک ئەو هەڵە کێیە بێتە یادی
مەیگێڕ نە دەمی تنۆک-تنۆکە   مەی کۆنە لە زاری کووپە ڕۆکە
هەل هاتووە خەم بدەین بە بادا   هەڵکەوتووە کەس لە دەستی نادا
کێ زانی وچانی با نەخەینێ   شەو ئاووسە چی دەبێ سبەینێ
دلشادی و شین بەرەی زگێکن   گریان و کەنین بەری لکێکن
پێکهاتی گەڕی ئەم ئاسمانە   جارێکی ژیانە دووی نەمانە
ڕووناکە بەرێک سەرێک تەپ و مژ   کچ بەخشە چەلێک هەلێکی کوڕکوژ
دنیا وەکوو شیرە لێی بترسێ   گەر هاتە بڕین لەکێ دەپرسێ
هەل هاتووە خۆشە چاوڕێی چین   بڕیار بێ سەبارەتی بە تاژدین
مەزنایی لەوێ بوەستێ ئێوە   دامنێن وەکوو خۆ لە ئێستە پێوە
زۆر هاتووە ئەو بە دەوری مندا   دەستپاک و بەکار بوو هەر لە بندا
شێرێکە لە جەنگ گوڵە لە ئاهەنگ   دەنگ داوەوەیێکە ژیر و بێدەنگ
پێویستە لە ڕێی کوڕێکی ئاوا   ئەمنیش ئەمەگم هەبێ لە چاوا
تۆرەی منە جا لەسەرمە هەستم   بۆ کۆمەگی ئەو کەمەر ببەستم
کێ بێ و کەسی وای هەبێ گیانی   نابەخشێ لە ڕێی بە کامرانی
گەر بمبێ نە هەر سەرێک هەزار سەر   گەنجینەیی سەرزەوی سەروبەر
نەیدەم لە ڕێگای کەسێکی وا دا   مەردایەتی من بچێ بە بادا
تاژدین کە لەوێ دەسەوکەمەر بوو   بەروانکەیی کارکەری لە بەر بوو
ئەو خێوی شکۆیە هەر لە جێدا   لێی کردەوە خۆی لە خۆی گرێدا
ڕازاندیەوە جۆرە نان و خوانێک   خوان هەر مەڵێ ببووە عاسمانێک

پێت وابوو لە سەر سەلان لە جێی نان — کــوللێرەیی مانــگ و ڕۆژی هێنــان
ئــەو لەنگەریــەی لــە زیــو و زێــڕان — عاسمانی لە سـەر دەسـان دەگێـڕان
تــا کــاوڕ و گێســکی عاسمانـــان — بــــرژان و نرایــــە بــــەر میوانــــان
هەر قــاپی زەلام لــە ڕەنگــی بورجــێ — سەرپۆشــی فــڕێ درابــوو گورجــێ
کۆجیلـــە و پیالـــەکانی فـــەغفوور — ئەســــتێرە و ڕۆشــــنی دەدا دوور
شاکاشی هەمووی لە چەشنی عەنبار — ســەرڕێژ وەکــوو نەوســی پیــاوی بــەدکار
خــواردن هەمەڕەنگــە چــەور و شــیرن — نــەرمیش بــوو بەشــی ئــەوانی پــیرن
ئــاوخۆرە و قومقومــۆکی چــینی — نــاو زوور دەگــەڕان بــە نــازەنینی
ئەســتێرە گەڕیــدە بــوون ئەوانــە — دەتدین هەموو دەم نە هــەر شــەوانە
هــەرمێ و هولــوو شــەلانی و ســێو — دەتوانــەوە هــەر دەگەینــە ســەر لێــو
نــارنج و بــەهێ و هــەنار و لیمــۆ — چەرخیان بوو لە بــەر شــەقا وەکــوو گــۆ
ماســتاو و گــولاو خۆشــاو و قەنــداو — فێنکایی دلان و جــوان لــە بــەر چــاو
ئەســپەندەر و داری بــۆن دەســووتان — بــۆنێکی بەهەشــت دەهاتــە لووتــان
دەنگخۆشی بەناو و دەنگ سەما کــەر — دنبەگ ژەن و تــەپڵ و دەفــە لێــدەر
دەترواني هەمووی بە شێوە هاوڕەنگ — لەو بەزمە هەمووی ببوونە هاودەنــگ
شمشــاڵ و کــەوان و تــار و تــەنبوور — زوڕنــا و کــەڕەنا و ســاز و ســەمتوور
حــەیران و نقــام و خالــی ڕێبــوار — پــاییزە و نیوەشــەو ئــەرێ یــار
وێکڕا دەرئــەچوو بــە ڕێــک و پێکــی — بێقورت و گرێ بــە لــووس و لێکــی
بلوێر کــە دەســی دەکــرد بــە نــالان — دەیبرد دڵ و هۆش و بــیر بــە تــالان
مەیگێــڕ بــە بەرامــە گێــژ و وڕ بــوو — مەیــخۆر وەکوو کووپە ورگی پــڕ بــوو

بانگی بوو لە کووپە خوڕ-خوڕی مەی — سەرخۆش بە خەم و کەسەر هەتا کەی
شت هێند هەبوو کێ لەچی دەپرسی — کێ بیری دەکردەوە لە برسی
سەرنووسەری عاسمان لەوێدا — ڕامابوو بنووسی خۆی فڕێ دا
دیتی کە هەزاریەکی بنووسێ — نابڕێتەوە تا بنووس دەخووسێ
زوهرە لە سەما کەوت شکاو بال — خۆی شاردەوە مانگ لە کونجی قرژاڵ
کەیوان چووە دۆلچە ڕێی نەناسی — کڕیار سەری بردە ورگی ماسی
کۆمەڵ هەموو دوور لە دەرد و ئاخان — پیرێژنی عاسمان لە داخان
کۆم ببووەوە ڕەنگ پەڕیو و جاڕز — هیچ کاری نەمابوو ببووە کادز
شاری و ڕەمەکی و نەناس و گەڕناس — دارا و نەدار بە کەوش و پێخواس
گشتی دلی خۆش لە بەزم و ئاهەنگ — پەیدا نەدەبوو بە تیت و دلتەنگ
کاتێکی لە کۆڕێ چوونە دەر پیر — لاو هاتنە جێگە بانگی کرد میر
تۆی لاوی بژاردە مەم لە ناوا — هەر خۆت ببە ئاریکاری زاوا
ڕازاوە لە چەشنی یەک لە بەرگا — یەک بە بزەیە یەک کزەی لە جەرگا
دەرچوونە دەرێ کە ڕابوێرن — گوێ تاوی لە ڕازی یەک بدێرن

ڕازاندنەوەی کچان و گواستنەوەی ستی

ئەو کاتە کە تازە بووکی ڕووسوور — سەرپۆشی ڕەشی فڕێ دەدا دوور
ڕازاوە وەسەرکەوت لە ئاسۆ — ڕازاندیەوە دەشت و دەر کەژ و کۆ
بووک جوانکەر و تایەن و پەرستار — سەرگەرم و خەریک لە بار و پڕکار
چوون سازی بکەن ستیی و زینان — چۆن ناز دەدرێ بە نازەنینان
ڕوانیان لە ڕەشایی بسک و خالان — دیانن کە دلان دەبەن بە تالان

هەر گەینە نزیک بڕۆی کەوانی گێژ بوون لە کری خودای جوانی
سەر ڕوومەتی سوور چهاتە بەرچاو سوور بۆوە لە شەرمی وانە سووراو
توانای نەبوو کل بکاتە چاوان هەر بوو بە خەڵووزی ڕەش لە تاوان
سەر تا پێ گەڕان لە چەشنی شانە دەستیان کەوێ مووییی بۆ نیشانە
شێوان وەکوو پرچیان و نەشبوو چم وت؟ تەنێ گەینە تاقەیەک موو
ئەو مووش نە پەڕیوی پرچی سەر بوو تای زین و ژیان و مووی کەمەر بوو
پشتێن نەدەبەسترا لە سەر موو گیان ترسی پساندنی لەبەر بوو
کێ توانی کە تێوە ڕابمێنێ ترسی بوو لە دینی بیشکێنێ
سەرپەنجە لە ڕەنگی گوڵ دەرەنجان ڕەنگ و خەنە چۆن لەوی دەگونجان
ڕەنگێکی خودا هەڵیبژێرێ گۆڕاندنی کێ هەیە بوێرێ
وان و خەنە پاشی ناهومێدی چاریان بەتەنێ لە ماچی پێ دی
ئەو خشڵی کە بوو لە دوو گوێی شەنگ تیشکەی لە زەوی دەدا بە حەوڕەنگ
پیرۆزە کڵاوی گەیە سەر سەر ڕووناکی درا بە تانجی گەوهەر
سەردێری لە ڕووپەڕی خودا کرد ئەو ڕەنگی بە خشڵ و زێڕ پەیا کرد
ڕازانەوەیەک لەوان کرا بوو خەرمانە بوو دەوری مانگی دابوو
لیزگەی دووڕ و لاڵ و بەندی گەوهەر بسک و خەت و خاڵی ڕەندی دڵبەر
نەخش و خەت و تیپ و پیتی قورعان نیشانە بە خاڵ کرابوو نیشان
ڕەنگێ لە خوداوە یەک لە دەستان چاو ڕوونکەرەوەی خودا پەرستان
بێ باوەڕێ ئەم دووەی بدیبا بێچارە دەبوو بە باوەڕی با
ڕازایەوە شار لە چەشنی بووکان بازاڕ و شەقام و ماڵ و دووکان
پۆشرابوو هەمووی بە ئاڵ و والا سەرخوانچە بە لالە یان بە ئالا

چەندسەد کوڕ و کیژی نازپەروەر　　خوانچەی دوڕ و گەوهەری لە سەر سەر
باربەر بووە ڕێز و زێڕ بە باران　　هەرچی بەنرخ هەبوو لە شاران
جیازێکی بەدەر لە سەنگ و هەژمار　　هەر لۆک بوو نکەی دەهات لە بن بار
قورسایی ئەوەندە گەیییە عەرزی　　بوولەرزە بوو دار و بەرد دەلەرزی
دنیایێ وەکۆ بوو بۆ تەماشا　　دەریای لە مرۆ بوو حەوشی پاشا
جارێک بە شەپۆل و گا بە پەنگاو　　جێی دەرزی نەما هەڵێنێ هەنگاو
دەروازەیی خۆشیان کراوە　　لە پرێکەوە هاتە دەر کەژاوە
گێژاوە کەژاوەکەی ستی هات　　کۆشکی پەرییان بەڕاستی هات
پێشڕەو کوڕ و کیژی دەس لە کەمبەر　　سەرتا بەپێ زێو و زێڕ و زەمبەر
تەختێ وەکوو بەختی ئێمە ڕەش بوو　　بەس ئەو نە وەکوو مە دوورەبەش بوو
لاڵ و دوڕی بەندی دەوروبەر بوو　　بەلکیسی لە سەر بوو بەختەوەر بوو
سەد «ئاسەفی بەرخیا»ت بدیبا　　تەختی دەڕفاند بە شان وەکی با
ئەو تەختی ڕەوانە وەک گەمی بوو　　دەریاکەشی گشتی ئادەمی بوو
دەریایی ئەوینێ تێک بهاڵێ　　ناچارە دەگاڵێ یان دەناڵێ
وەک پۆلی پەپوولە دەوری شەمدا　　سووتانی دەوێ بە دڵ لە دەمدا
پێت وابوو گیانە ئەو کەژاوە　　گش ئەو لەشە هێندە دەوری داوە
دەروێش و مەلا و هەژار و پاشا　　کەس هۆشی نەما لە بەر تەماشا
ئەو ڕۆژە کە سەر ببا بە دەرمان　　دیاری نەبوو ون ببوو لە شەرمان
هێند ئەسپ و پیادە تێکشا و هات　　بێچارە پەژارە کەوتە شامات
شمشاڵ و گەواڵ و تەپڵ و شەیپوور　　ئاوازی بلوور و ساز و سەمتوور

گۆرانی و بەزم و چەپڵەڕێزان	قاقا و هەرای مناڵ و خێزان
لەرزانە و خشڵی هەوری لاران	ڕمبازی و هەوهەوی سواران
لەو ڕۆژەوە سەر زەوی زەوی بوو	تاوێستە شتێکی وای نەدیبوو
دریا و گەمی و پەری لە ناوا	بەو زەمزەمە گەینە ماڵی زاوا
تاژدین لە بەرێک و مەم لە لایێ	مانگێ لە تەنیشتی پاتشایێ
چەند میر و مەزن بە چوستی هەستا	گش سینی و یاڵتەبەک لە دەستا
هەر سینیەکی لە زێڕ و یاقووت	هەر یاڵتەبەکێ لە زێو و زومڕووت
سەرپاکی لە زێڕ و لیرە دارماڵ	داباری لە سەر کز و نەدار ماڵ
ڕێژنەی بە تەوژمی ئەو دراوە	لێزمەی وەتەکانی خست کەژاوە
زۆرتر لە چلێسی نەوسی بەدکار	جێی هێشتبوو دەستەلاتی زۆردار
ڕابرد لە دەهندەیی دەهندان	دەرچووبوو لە فیزی خۆپەسندان
ڕووت و ڕەبەنی دراو وەکۆکەر	گیرفانی دەئاخنین لە دوو سەر
بێجووت دەیەویست کە تۆ بچێنێ	دەمڕووت دەگەڕا ژنێکی بێنێ
پڕکار و نەدار و ڕووت و تەڕپۆش	دارا و هەژار و مات و دڵخۆش
دەتدین ئەوی ڕۆژێ ڕێک و پێکن	پێت وابوو هەمووی برا و بەشێکن
جیایی نەبە دڵ هەبوو نە بە شمەک	دڵخۆش و بە دڵ هەمووی وەکوو یەک
گچکە و زلی مەستی بادەیە و مەی	گوێ پڕ بوو لە هەی-هەی و لە ئۆخەی
دار و دەوەنیش دەهاتە سەرجۆش	داروغەو و پیر ببوونە سەرخۆش
هێند مەستی دەبەنگ هەناسە تەنگن	هێندێک بە گەشە و کەن و جەفەنگن
هاتبایەتە سەیری لات و لووتان	خۆیان دەنواند بە شات و شووتان

مــەقلاتی دەدا یــەک و یــەکێ بــاز
زۆرانی دەگــرت یــەک و یــەکێ گــاز

لــەو لاشـــەوە نەونـــەمامی دڵـــبەند
شـیرین و بـە زەردەخەنـد و دەم قەنـد

ڕوومەت گوڵ و لەش گوڵ و کراس گوڵ
پــاکی گوڵــی ســەرچڵ و لەبــەر دڵ

زێڕ کەمبـەر و لار کـڵاو و مـوو ڕەش
مانگ هەنیە و مەستە چاو و ڕوو گـەش

هێنـد توێڵـی گوشـاد و هێنـدێ دەم تـەنگ
خۆشـدەنگە گـەلێک و گشـتی خۆشـڕەنگ

لاجانگ وەکوو زیـو بژانـگ وەکـی تـیر
پرچــی ڕەشــەمار بــرۆ وەکــی شــیر

مەمکۆڵــە هـــەنار چەناگـــە ســـێوان
ســەرچاوەیی ئــاوی ژیــن لــە لێــوان

کێـل گـەردن و بـەرز و ڕوو بـە خـاڵان
کەم تێ دەرپـەڕین لـە چـاردە ساڵان

هێندێ گەلـێ لووسـترن لـە گـوێ زێـو
هێندێ کەمێ گەنـدەموو لـە سـەر لێـو

بە کوێری جهـانی پـیری پشـت کـووڕ
گشـتی بـە سـەماوە بـۆی دەدا سـووڕ

کچگــەل وەکــوو کــۆ و حەوتــەوانان
کوڕگــەل خــولی پێــدەدا بــە شــانان

کۆزیلکـــە لـــە لایـــێ ڕەو لـــە لایـــێ
ڕیـــز دوور و درێـــژ دوایـــی نایـــێ

حەو ڕۆژ و شەوان کە ڕۆژ ئەگەر شەو
گۆوەند و بــەزم بــوو تــار ببــوو خــەو

ئاهـــەنگی وەهـــا لـــە کـــوردەواری
نایێتــەوە ڕووی جهــان چــە جــاری

زاوا دەچێتە پەردە بۆ لای بووک

زاوایـــی بـــە شـــۆقی ڕۆژ، بـــەیانی
میــوان بــوو لــە بــووکی عاسمــانی

بێگانـــە بـــەدەر بـــە ڕۆشـــنایی
کــش بــوو کــش و مــاتی تاریکــایی

ئــەو ڕۆژی دەکەوتــە پاشــی حــەوتوو
ئەستی گـڕی خـۆی گەیانـدە پووشـوو

لێــک دووری و لێــک نزیکــی ئــاوا
وەک ئــاگرێ کەوتــە بــووک و زاوا

هیــوا و ئــەوین کــە بوونــە هــاوڕێ
فریــای نەکــەون هــەناوێ دەبــڕێ

سووتاوی بە یەک نەگەیینی سالان ‌ ‌ ‌ سووتان لە پەلەی لە یەکدی هالان
دەریایی ئەوینێ هاتە جۆشین ‌ ‌ ‌ ئارامی و هۆش و خۆشی پۆشین
چەندێ لە کچ و ژن و لە بەربووک ‌ ‌ ‌ چەند لاوی لەبار و قۆز و خوێن سووک
دیتیان بەسە دووری ئێش و دەردە ‌ ‌ ‌ هەل هاتووە زاوا بچتە پەردە
بە گوێرەیی ڕێ و شوێنی جاران ‌ ‌ ‌ ڕێک، کەوتنە کار و باری یاران
ڕازایەوە پەردوو چەشنی بووکان ‌ ‌ ‌ پەردووی چی بڵێ ببوو بە دووکان
پڕ بۆن و بەرامی خۆش سەرانسەر ‌ ‌ ‌ مەی کۆن و مەزەی نوێ بەرانبەر
دەفر و هەور و پیاڵە سەرڕێژ ‌ ‌ ‌ پڕ شیرن و ترش و چەور و خۆش چێژ
هەرچی دڵ و زار و سەر دەکەن خۆش ‌ ‌ ‌ هەرچی خەم و کوڵ دەکەن فەرامۆش
ئامادە و ڕیز کراو لە ناوا ‌ ‌ ‌ چاویانە لە دەستی بووک و زاوا
چەند دۆست و برادەرێک هەڵستا ‌ ‌ ‌ مۆمدانی لە زێڕی سوور لە دەستا
مۆمێک لە بەری لە دوور شەوانە ‌ ‌ ‌ هۆنباتەوە لیزگە زەنگیانە
دایان نا لە کوڕ لە بانی سینی ‌ ‌ ‌ دەیگوت بە زمانی ئاگرینی
زاوا بەسە هێندە شەرمە-شەرمە ‌ ‌ ‌ تۆش ڕەنگ و دڵت پەڕیو و گەرمە
بولبول چتە خۆت لە گوڵ دەکەی سڵ ‌ ‌ ‌ بفڕە و بگە سوورگوڵی لەسەر چڵ
پەروانە ببینە مۆمەکەی خۆت ‌ ‌ ‌ فرمێسکێ دەڕێژێ وا ئەویش بۆت
تا کەی وەکە من سووتان و ساچان ‌ ‌ ‌ ڕاکە و بگە دەمدەمان و ماچان
وا ڕووگە و کابە لێت نزیکە ‌ ‌ ‌ حەج کەوتە سەرت دەهەستە بیکە
حەو جار بگەڕێ لە دەوری یارێ ‌ ‌ ‌ خاڵ ماچ کە هەزار چەلان نە جارێ
چاو تێرکە لە سەیری شەکرە سێوان ‌ ‌ ‌ تێر هەڵمژە ئاوی ژین لە لێوان

دەست بگرە بە بسکی لوول دراوی   بـخوازە نیـاز بـە ڕاشـکاوی
تاژدین لە نیاز گـەیی بـە بـێدەنـگ   دی بەسـیەتی کـات و دڵ بکـا تـەنگ
دەرکەوت و مەمیش لەگـەڵ وی هەسـتا   دڵ بە دڵەوە چەسپ و دەس لـە دەسـتا
ئـەو چـوو لـە سـتی ببێتـە هـاودەم   بۆ پاسدەری دەرکـە مـا لـەوێ مـەم
هەرچەنـدە کـە خۆشەویسـتی خەڵـکە   پیاو هۆشـی لـە خـۆ بـێ زۆر بەکەڵـکە
داخـوازی پـەری لـە دێـو بترسـە   دڕکیش هەیە هـەر لـە گـوڵ مەپرسـە
ئیـوا هەیـە چقـڵ و هـەن گلـووکن   هـەن پیـاوی بـەنرخ و هـەن چـرووکن

پێک گەیشتنی زاوا و بووک

زاوا کـە وەژوور کـەوت لـە پـەردوو   بووە جێـژنی بەڕاسـتی لـە هـەر دوو
بووک بـۆ ئـەم و ئـەم بەرانبـەری بـووک   بۆ یەکـدی چـرا و پەپوولـە هـەردووک
لـەولاوە سـتی بـە باوەشـی واز   پێشـوازی دەهـات بـە نـاز و نیمنـاز
مافوورەیـە زوور لـە لاقـی دڵـخواز   پرچـی ڕەشـی ڕادەخـا لـە ڕێبـاز
دوو چـاوی کـزی شـەوانی دووری   گـەش بوونـەوە خـەو بـەجارێ بـووری
پێشان وەکوو ڕێ و شوێنی چەند سـاڵ   بـۆ شـیرنی دەم بـە مـەی کـرا تـاڵ
قـوم ـ قـوم مـەیی قومقمـۆکی بـادە   دەیگوت کە بە بـادە خـەم بـە بـا دە
هەریـەک بـە پیاڵـەیێکی سـەرڕێژ   سەرخۆش و بەگەشکە بوون نە سـەرگێژ
شـەرمێونی دەرکـەوت بـە بـادە   بەربوونـە گیـانی یـەک دوو سـادە
بـاوی گەشـە کـردنی دڵانـە   بـۆن کـردنی خەرمـەنی گوڵانـە
مێلاقـەیی کولـم و لێـوی تێـراو   شەوبۆی سەر و بسک و نەرگسی چاو

سـێوی چەنـە مـەمکی زەردە لیمـۆ   هەر یەک یەکی بانگ دەکردە لای خـۆ
ئیـوا هـەبوو تێکیـان دەبەسـتن   هێنـدێکی دەگەسـتران بـە گەسـتن
مـاچ گەییـە هـەزار بلـێی نـە زۆرە   بـۆ مـاچ نـە ژمـارە مـا نـە نـۆرە
دەیـخستنە جێـوە بـێ گـوڕ و هێـز   دەستەومل و هەڵگوشـین لـە ئـامێز
دەتلانـەوە یـەک بـە سـەر یەکێـدا   بـازاڕی گـەرم بـوو مـاچ لەوێـدا
کوڵمی گـوڵ و لێـوی قەنـدی دڵـبەند   تێکەڵ دەبوو دەم بە دەم گـوڵ و قەنـد
وێـک کـەوتن و لێـو لـە لێـو خشـاندن   دوو ئـاگری دوو لەشـی گەشـاندن
چەسپان بـە یـەکا نـەوەک پسـووتن   خۆش ئێستەیە جووت و ڕووت و قـووتن
پێچیان بوو لـە یـەک وەکـوو دوو لاولاو   جووت بوون و بە تاق دەهاتنە بەرچاو
وەک شیر و شـەکر لـە یەکـدی هـاڵان   دز ویستی کـە گـەنج بـەرێ بـە تـاڵان
پۆلووی گەش و سوور بەجۆش و پڕ تـین   دامرکـی بـە لوولـە ئـاوی زێـوین
کلچۆکی سپی و ستوور و سەر سوور   ڕێ تەنگ بوو بە گیرە گەییە کلتـوور
لەم تەنگیە کـوێرە مـار بـە سـەد ڕەنـج   زۆری سمی تـا گەییشـتە سـەر گـەنج
دەردی دی هـەیا گەییشـتە نـاوی   خەسـتاوی ڕژانـد لـە تاقـە چـاوی
تـیری لـە گـوڕی کـوڕێکی کرمـانج   بـێ ڕێ هەڵـە بـوون گەییشـتە ئامـانج
یەک خـۆی دەچکـا لـە گـەرمی ڕێگـە   یەک خوێنی تکـا لـە تـەنگی جێگـە
جـەنگێ بـۆ دژی تیـا شـکابوو   لـەو نـاوە دڵـۆپی خـوێن ڕژابـوو
حـەو ڕۆژی لـە دەرهێنـان و تێنـان   بـەولاوە، شـتی وەبـیر نـە دێنـان
نە پشوو نە وچـان نـە خـواردن و خـەو   چەسپین بوو لە یەک کە ڕۆژ بوو گەر شەو
جار_جـارە بـە هـێمنی و لەسـەرخۆ   دەبزووتـەوە بـەینی نـاوک و ئـەژنۆ

دەتــوت کــە دوو زێڕگــەری هونــەروەر | لێکیــان گــرێ داوە جووتــێ گەوهــەر
زاوا لـــە بـــەیانی ڕۆژی هەشـــتێ | ناچار چــووە دەر لــە نــاو بەهەشــتێ
دیــتی ئــەوە مــەم هــەتا ئەوێســتا | وێستاوە لە دەرکــە شــێر لــە دەســتا
پاســـداری دەر و دەروونـــە هـــەرگا | گیــانی لــە دەســایە چــاو لــە ڕێگــا
مــەم دیــتی بــرای لــە پــەردە دەرهــات | وا شاد بوو مەپرســە چــی بەســەر هــات
گــەش بــۆوە گرێــی دڵــی کــراوە | پێــی وابــوو جیهــانی پــێ دراوە
یــارت کــە هــەبێ دەبــێ وەهــا بــێ | گــەر وا نــەبێ کەڵــک و ســوودی نابــێ
یــارێکی بەڕاســتی گــەر هــەبێ پیــاو | سەد خزمــی بــەدی دەنــێ دە پێنــاو

تێچاندنی بە کرە مەرگە وەڕی شۆڤار و دوو زمان

داینـــاوە خـــوا کـــە ئـــەم جیهانـــە | بــێ گیــانی تیایــە یــان بــە گیانــە
سەرپاکی بە ڕەنــگ بــە کــار و ئاکــار | جیاوازە لــە چەشــنی نــەخش و ســاکار
عاسمـــان و زەوی گەڕیـــدەوو ســـت | هێندێکی بەزیرە هێنــد کــڕ و وســت
تـــاریکی و ڕوونی، کفـــر و بـــاوەڕ | یان گەرمی و سەردی وشکی و تــەڕ
بڕوانە بەهەشــت لــە تــەک جەهەننــەم | ڕەش لای سپی جووتــە شــادی و خــەم
لێــک دوورەوە بــوون و پێــک گەیشــتن | زینــدوو لــە نــەبوو کــران و کوشــتن
ڕۆژ و شـــەوەزەنگ و ســـێبەر و تـــاو | بـــا و بـــڕ و خـــاک و ئـــاگر و ئـــاو
ماڵـــدار و هـــەژار و تـــاڵ و شـــیرین | گریــان و کــەنین و شــادی و شــین
پیاو هەن گوڵی سەرسەوەری جیهانن | ئیــواش هەیــە پــیس و دوو زمــانن
ئیــوا هەیــە ڕاســت و چاکــە خوایــە | ئیـــوا هەیـــە خـــوار و ڕوو ســـیایە
گشتی دژی یــەک لــە یــەک خــەریکن | لێــک دوور و بــە دەم لــە یــەک نــزیکن

کاکڵ چییە؟ لێک جوێن ئەمانە
شارراوە چییە لە ناو هەمانە؟
تا یەک بە یەکێ بدا دیاری
یار دیاری دەکا لە کن نەیاری
هۆی دەردە دەزانی نرخی ساغی
هۆی بەفرە کە دۆستی مێرگ و باغی
دەس بەردە درێژ دەکێشێ بۆمان
با بێینەوە سەر وتاری خۆمان
میر لای هەبوو یەک بە دەرکەوانی
ناوبانگی هەبوو بە دووزمانی
لە پیاوەتیا چرووک و رووڕەش
دڵپیس و لە شەرم و شوورە بێبەش
فێڵباز و بەراز و ڕق لە سینە
بەدخواز و نەساز و دڵ بەکینە
شەیتان و شۆفار و دەم دڕاو بوو
سەگ بێزی دەهات ئەوەند گلاو بوو
رووزەرد بوو درۆ لە ڕاست وتاری
سەرتاپێ گەماری لێ دەباری
خوێنتاڵ و دزێو، گەماڵ و سەرڕەق
گۆڕی بوو نەچێتە دەر لە بەر شەق
دەست ڕژد و چنۆک و گوونەکەر بوو
بێدۆست و قزە و نەزان و کەر بوو
ڕووترش و گزۆک و گوێ نەبیستوو
گرژ و مرومۆچ و کەس نەویستوو
بەدفەڕ بوو بە گەڕ بوو دەم گەوەڕ بوو
ئەم بیژووە بەکری مەرگەوەڕ بوو
تاژدین گەلێ ئەیگەیاند لە میری
تۆ خاوەنی ناو و دەنگ و ژیری
کێ بخوازێ کە خێوی نێوی چا بێ
زۆر شەرمە سەگێکی وای لەلا بێ
چم وت؟ سەگی پاسدەری ئەمەگدار
بەدفەڕ دەبەری مرن هەزار جار
هەر جار لە وەرامی پەندی تاژدین
ئەیگوت: ئەمە باشتری دەزانین
ئێمە وەکوو خێوی ئاشی باشین
بەرداشێ لە بەردی ڕەق دەتاشین
ئاشی مە هەمیشە سەربەخۆیە
بانیژە پڕی لە گاڵ و جۆیە
پیسم دەوێ ئاشی وا بگێڕێ
هەر زەمهەرێ بێتە بەر بهێڕێ
گوڵ چقڵی دەوێ کە پاسدەری بێ
گەنج ماری دەوێ لە بەر دەری بێ

ئێمە کە بە دەستەلات و زۆرین
جارێک سپی واش و زۆری بۆرین
هەر نەرمی بە کاری ئێمە نایە
مەزنایەتی بانی دوو هەوایە
جار-جارە یەکێ دەبەینە بالا
زۆر جار گەلێ ون دەکەین لە چالا
جارێکی دروست و ڕاست کارین
سەد جاری بەپێچ و لار و خوارین
تا یەک دەکرێ بە خانی خانان
زۆر کەس دەبێ ببنە تۆزی بانان
نەتبیستووە پیس بە پیسی دەڕوا
کارێکی نەبا درووو، نە دەڕوا
دارۆغە ئەگەر نە زۆڵ و زاڵ بن
خونکار هەیە تووشی ڕۆژی تاڵ بن
ئەم کارە نە کاری ئێمەیە و بەس
سەی پاسێ هەیە لە دەرکی هەر کەس
بڕوانە تەنانەتی خوداوەند
ئەم دەور و دووکانە چۆن دەکا بەند
تا پاکێ دەخاتە سەر زەمینێ
پیاو چاوی هەزاری پیس دەبینێ
بێهوودە بوو گفت و پەندی تاژدین
نەیتوانی لە میر وەکا پەڕۆی شین
ئەو یانیگرەی بە کین و بەدبین
زۆر ترسی بە دڵ هەبوو لە تاژین
نەخوازە کە جێ بلند بوو ئاوا
میر کردی بە یار و خزم و زاوا
وەک ئاگری گرتبێ وەها بوو
هەر مردبوو ڕەنگ و ڕووی نەمابوو
مەردی لە دلا نەماوی بێ پیر
دیتی هەل و خۆی گەیاندە کن میر
دەرچوو لە دەست بە هیچێ ئەستێ
تۆ چۆن دەبوو تۆزێ ڕانەوەستێ
ئەو گەوهەری تانج و تانجی گەوهەر
ئەو شۆخی بەناز و نازپەروەر
جوانتر لە پەڕەی گوڵی بەهاری
سەرتۆپی کچانی کوردەواری
چوی داوتە بە نۆکەرێک بە تالان
چۆن ناو دەبرێی لە گەورەمالان
سلتان دەبوو خوشکی تۆ بخوازێ
شا بایە دەبوو دە خۆی بنازێ

پێی گوت سەگی پیسی زۆڵی پڕ کین
ڕۆژی شەڕەکەم لەگەڵ عەجەمدا
تاژدین لەبەرێک و مەم لەلایە
دووسەد عەجەمی بە تیر و پەیکان
دیل بوون بە دەس ئەم دووە بە تەنیا
شا کام سەگە تا ببێ بە خزمم
سڵتان ڕەگەز و بنیچە حیزە
ئەم ڕێویە دی بەلا نزیکە
گەورەم بژی هەر بە کامرانی
ژێر دەستێ کە خۆت دەنێ دەپێناو
پێویستە ئەمەگ ببێ لە گۆڕا
بۆ تۆ کەسێ تاڵ و سوێری نۆشی
چووکەش دەبێ شوێنی خۆ نەگۆڕن
با بادی هەوا نەبن بە جێگە
دژوارە نەدی و بدی نەگۆڕێ
تاژدین کە ئەمەی لەگەڵ کراوە
گرتوویەتە دەم لە لای ئەو و ئەم
ئەی بۆچی گوتی لە مەی نەپرسی؟
گەورەم وتی لاوە نۆجوانە
هەرچی بڵێ دەسبەجێ ڕەوایە

دوو چاوی منن مەمۆ و تاژدین
کاتێ کە سەرنجی ئەو دووەم دا
دوژمن هەموو کەوتە هەڵوەلایە
بە کڵاو زرێ و بە شیر و قەڵغان
ئەم دووانە چلۆن دەدەم بە دنیا
پێت وا نەبێ هێندە پووچ و نزمم
ڕێی ناکەوێ خۆمی بێنمە ڕیزە
ڕووی گفتی گەڕاندە باری دیکە
هەر خۆتی لە گەورەیی دەزانی
چاکەی دەبێ ون نەبێ لە بەرچاو
کەس نەبووەتە یاری کەس لە خۆڕا
شیرن کە دەمی لە ڕۆژی خۆشی
وەک پێشوو لە خۆ و لە تۆ بنۆڕن
بۆ فیکەیە دەرنەچن لە ڕێگە
سەر ئاو دەکەون بە تاقە چۆڕێ
لەو ڕۆژەوە شۆی لێ هەڵکێشاوە
زین هی منە دەیکەمە ژنی مەم
وا دیارە لە من نەماوە ترسی
میرزادەیە شێرە پاڵەوانە
ترست پێ بمێنێ لەو هەوایە

هیوای بەشە تاج و تـەخت لـە تـۆ کـا
مــیر لــەو وتــە داشلــەژا، پەشــۆکا

نیازم بوو گوتی کـە زیـنی مـەم بـێ
پێم خۆش نەبوو بەخشیشی وی کەم بێ

وا سوێندێ دەخـۆم بـە گـۆڕی بـابم
تـا مـن لەسـەر ئـەم زەمینـە مـابم

نێرینـــە لـــە ڕێچـــەلاکی ئـــادەم
کــێ لێمــی بــوێ بــە مێــردی نــادەم

هەرکـەس لـە سـەر و گیانـە بێـزار
وا زیـــن و دەبـــا ببێتـــە کـــڕیار

کێ قەلـس و وەڕەز بـووە لـە ژینـێ
بـــخوازێ لـە ئێمـە دەسـتی زینـێ

***

خونکـــار وەکـــوو ئـــاگرن دەر و ژوور
وا باشە توخن نـەبین بـە هـیچ جـوور

ڕەنگیان گەشە وەک پەڕەنگ و پۆلـوون
دڵیان ڕەشە وەک خەڵـووز و کۆلـوون

زۆردار کە بـرا و کـوڕ و کەسـت بـێ
چیت لـێ نەوێ دووری ئەو بەست بـێ

نەخوازە کـە پیسـی لـێ وەکـۆ بـن
وەک بزنی بـەدەم لـە نـاو چـڕۆ بـن

بۆ خواردن و بـۆ کرووسـنەوەی خـۆ
بەرســـم دەدرێ هـــەزاری وەک تـــۆ

گریان و شیوەنی زینێ لە تاو و توێی ئەوینێ

تاژدین و ستی بـە یەکـدی شـا بـوون
لەو بەنـدی جودایـەتی جـودا بـوون

بێ یار و هـەواڵ لـە گۆشـەیی خـەم
بـۆ دەردی جـودایی مایـەوە مـەم

دڵســـۆزێ نـــەبێ ببێتـــە هـــاودەم
هەر ڕۆژێ بە ساڵ دەچێ دەمی خـەم

زین تـا سـتی لا بـوو هـەیبوو ئـارام
ئـەو شـێتی ئەوینـە بـەو دەبـوو ڕام

تاژدینـــێ هـــەبوو مـــەمی دەلاوانـــد
چـۆنی گـڕی گـرت و جـەرگی تاوانـد

دابەش ببـوو خـەم لـە نـاو هەمانـدا
دووی خۆش بەشی خۆشیان بەمانـدا

ئەو شاد و ئەمان مەکۆی خـەمان بـوون
دامان دوو کە ئەو دوو دەمـدەمان بـوون

وەک هەوری بەهاری چاوی زینێ ... فرمێسکی دەڕشت لە ڕێی ئەوینێ
گریان بوو بە ڕۆژ و ناڵە بوو شەو ... چل ڕۆژی بڕا لە خواردن و خەو
خوێنی دڵی مایەیی ژیان بوو ... ئاو بۆ چیە ئاوی چاو ڕەوان بوو
دڵتەنگ بوو لە چەشنی زاری تەنگی ... ڕەنگی مەمی زەردی پەڕیە ڕەنگی
وەک مووی کەمەری لەشی بوو باریک ... ڕۆژی وەکوو پرچەکانی تاریک
چەند تایەن و دۆست و هاونشینان ... هاوڕاز و نیاز و نازەنینان
دڵیان بوو بە ئاهی سەردی بریان ... ویستیان بەسی کا لە شین و گریان
گوتیان کە بە ئاهو ناڵەناڵت ... ڕۆژی مە ڕەشە لە ڕەنگی خاڵت
بەس بگری بە ئاوی چاوی کاڵت ... کاڵ بوونەوە کوڵم و لێوی ئاڵت
جا چ بووە لە تۆ بڕاوە ئەستی ... داخوازی دڵی گەییشتە دەستی
ئەو وایە خەریکی بەزم و خۆشی ... تۆ بۆ کەسەر و زووخاو دەنۆشی
تۆش خۆش بە بەوەی کە خۆش و شادە ... وەک پرچی بڵاو خەمان بە بادە
ها شەو شەوی پرچی سەر وەبەرخە ... لاجانگی هەواڵی مانگ وەدەرخە
کێشیان بدەوە بڕۆی کەوانت ... هەڵبێتەوە مانگی ناوچەوانت
هەڵیانبڕەوە مژۆڵی دڵبڕ ... سەد دڵ ببڕە بە نیوە ئاوڕ
نازان بدەوە بە چاوی مەستت ... زەردەی بە دوو لێوی کەس نەگەستت
بەو خەندە کە خونچە پێی دەپشکووت ... تێراو بکەوە پەڕەی گوڵی رووت
دەوری دە بە بسک و پرچی پڕچین ... شەوبۆیە لە گوڵ بکە بە پەرژین
هەر بسکێ سەری گەیاندە گۆنە ... کەرتی بکە لێی مەپرسە چۆنە
بسپێرە بە تیپی وردە خاڵان ... با گیانی کوڕان بەرن بە تاڵان

با بێ بەزەییت بە بولبولانت   هەڵبێنە تەرەی لەسەر گولانت
خۆش پێکەنە با هەزار دەستان   دەست پێکەنەوە بە بەند و بەستان
با هارە بگاتە گوێ لە گواران   پیتێ بدە تیپی شێت و هاران
سەرخۆش کە هەزار مەلا بە نازان   سەد پیری بنێرە بەر بەرازان
تێیان بگەیێنە گێژ و کاسن   بیانهێنەوە ڕێگە، ڕێ نەناسن
چاوبەستوو چلۆن دەبینێ ڕوونی   بوونیان بە خەیاڵ چییە؟ نەبوونی
تا دوور لە جوانی و ئەوینن   با تێبگەن ئەو نەدینە دینن
گومڕان لە جوانی بەش براون   دڵیان کەڕ و کوێر و دەم دڕاون
وەک گوێرەکە پەت پساو لە دەشتا   بێهۆش دەگەڕێن بە شوێن بەهەشتا
بتبینن و ڕێ لە خۆ نەگۆڕن   بۆ نەخشی خودا لە ڕووت بنۆڕن
بێهوودە بوو پەندی وان لە زینێ   هەر نەیشی دەبیست لە بەر گرینێ
دڵداری لە ڕیزی ئاگرایە   سەر کۆنەیی باوەشێن و بایە
هەرچەندی بەسەر ئەوا دەهاتن   ئەم بیری دەکرد بە ڕێی هەڵاتن
فرمێسکی هەلی نەدان بە چاوان   ڕێ بینێ لە ناو بچێ لە تاوان
هێند زۆر بوو هەنیسک و ئاهی سەردی   نەیتوانی شتێ بڵێت لە دەردی
وایان دی ئەوانی پەندگۆ بوون   بێهوودەیە لەم هەژارە کۆ بوون
روون بۆوە کە ئەم گرین و شینە   پەنج و ڕەگەزی لەسەر ئەوینە
بیریان بوو بەرێ لە تاوی ئەستێ   دەگری، چووە هاودەمی لە دەستێ
وا دەردی دەروونە گێژی داوە   ناچار هەموو کردیان بڵاوە
زین مایەوە خۆی تەنێ دەگەڵ خەم   هەر خەم دەمی وا دەبێتە هاودەم

زین لەگەڵ پەژارەدا داخێوێ

ئەیوت بە خەم ئەی هەواڵی ژاریم   فریارەسی زام و دەردی کاریم

پۆشاکی نەدار و خاکەساران   خۆراک و بژێوەکەی هەژاران

هاوڕاز و نیازی دەردەداران   هاودەنگی نەخۆش و لەش بەباران

پێخۆری لە بەردەمی گەدایان   هاوپیالەیی کۆڕی بێنەوایان

دڵدارە بە تۆ دەگاتە دڵبەند   دەروێش دەبەیە نزیک خوداوەند

تۆی لێ نەبی دڵ وێرانە ماڵە   بیابانەکی قاقڕ و کڕاڵە

لێی دەرمەکەوە دەری ببەستە   هی خۆتە کلیلەکەت بە دەستە

خەم بۆیە بەنرخە بۆ هەواڵی   جێت نایەڵێ یارە ڕۆژی تاڵی

شادی چییە؟ یاری جاری خۆشە   خەم دۆستی دڵی کز و پەرۆشە

خەمخۆری کە نەکرێ لەم جیهانە   تێکچوون بەشی هەرد و عاسمانە

دڵ هۆگری تۆیە ئەی خەمی دڵ   بێ گەنجی تۆ دڵ چییە؟ کەمێ گڵ

جار_جارە کە زۆر دەکەوتە پەستی   بە گلەییەوە ڕووی دەکردە ئەستی

سکاڵای دوور لە دوور لەگەڵ خوشکیا

ئەی هێزی گیان و تیشکی چاوم   فینکاییدەری گڕەی هەناوم

هاو هێلکە و هاو هێلان و هاو نوێن   هاو باڵ و پەڕ و ڕەگ و دڵ و خوێن

هاو شادی و هاو نیاز و هاو ناز   هاو گاڵتە و بازی، یار و هاوڕاز

ئاکاری مە وەک یەکە بەڵان بەخت   بۆ تۆ شلی گرتووە، لە من سەخت

بۆ تۆ دەسەمۆ، لە من چەمووشە   بۆ تۆ گوڵە، بۆ مە دڕک و پووشە

ئەستێرەیی تۆ هەڵاتووە گەش   بۆ بەختەوەریت نەبوومە هاوبەش

لـەو خوایـە گـەلێک سوپاسـگوزارم
لەو بەختە ڕەشەم نـەبووی بـە یـارم

چـارم چییـە خوایـە بـۆم دەنێـرێ
کێی وایـە بـە بـەختی ڕەش بـوێرێ

تـاژدین بەشـی تۆیـە شـادی هـەر دەم
ئەمنیش بەشی خۆم هەیە خـەم و مـەم

چۆن مەم بـە هەوالـی خـەم دەزانم
پـێم خۆشـە کـە هـاودەمی خـەمانم

زین بوخچەی دڵی لای مۆمی داگیرساو دەکاتەوە

جـارێکی بـە زاری مـۆمی دەدوانـد
دەردی دڵـــی زاری ژاری دەنوانـــد

ئـــەی هـــادەم و ڕاز و هاونشـــینم
من تـۆش وەکـوو خـۆم بەسـۆز دەبیـنم

فرمێســکێ لەگــەڵ منــا دەڕێــژی
چۆن وا دەبـێ هـیچ شـتێ نـەبێژی

نـــازانی دڵـــم بـــە خـــۆم دەمێنـــێ
یـەک بگـری لەگەڵـم و نەمـدوێنێ

دەردی من و تـۆ لـە یـەک جودایـە
وەک خـــاوەر و زەردەپـــەڕ وەهایـــە

تـۆ خـاوەر و شـۆق دەدەیتـە چـاوم
مـــن ڕۆژ پـــەڕ و ئـــاگرین هـــەناوم

ناســـووتێ لـــە تـــۆ مەگـــەر زمانـــت
وەک مـــن نی بســـووتێ تـای ژیانـت

شـۆقت کـە لـە سـەر سـەری دیـارە
ســـەوداگەری سەرســـەری دیـــارە

من گیان بـە بلێسـە دڵ بـە پشـکۆم
ســووتاو جگــەر و هەناســە بۆســۆم

تیشـکی سـەری تـۆ لـە تـۆ زمانـە
گڕپـەی دڵـی مـن بـە ئـێش و ژانـە

هی من بـە لـەهی و بـە گێژەڵـووکە
ناکوژێتەوە، هـی تـۆ چـووک و سـووکە

شـەو دەبیـە هەوالـی شـەو بیـاران
ڕۆژانـــە دەنـــووی هـــەتا ئێـــواران

مـــن ڕۆژ و شـــەو و ســـبە و ئێـــوارم
یـــەکلا نییـــە ئاییســـانە کـــارم

جار_جارە لـە دەسـت دڵـی برینـدار
جـاڕز لـە ژیـان دەبـوو بـە ناچـار

پـەروا نـەدەما لـە ئـاگری خـەم پەروانـە دەمـا ببێتـە هـاودەم

زین ڕووی گفتوگۆی دەکاتە پەروانە

باڵـداری هـەزاری شـۆخ و ڕەنگـین دڵـداری بـە دەرد و ئـێش و خـەمگین
ئـەی سـەروەری هـۆزی سـینە داغـان ڕێشاندەری مەرگی ڕاسـت و سـاغان
مەردانە دەبەخشێ گیان لە ڕێـی دڵ هەر تۆی کـە لـە مردنـێ نەکـەی سـڵ
لـەو ڕێگەیـە خێـوی نێـوی بـەرزی داخـم کـە دەچیتـە بـەر دەلـەرزی
ناوێستی گـەلێک لـە ڕووی ئـەوینێ هـەر کاڵـی دەڕووی لـە ڕۆی زەمینـێ
زۆر شـەرمە پەلـەی دەکـەی ئەوەنـدە لەرزینەکـە تـۆزێ ناپەسـەندە
خـۆ ڕانـەگری لـە کـاتی تاڵـی مـەرگت بـوێ پوختـە نیـت و کاڵـی
دڵـدار نـەمرە لـە ڕووی زەمینـێ کـەی سـووتن و مردنـێ دەبینـێ
گـەر پوختـە بـبن لـە ڕێـی ئـەوینێ کاتـێ دەمـرن دەکەونـە ژینـێ
لەشـیان کـە نـەما گیـانی پـاکن بـەم بۆنـەوە بـێگومـان و بـاکن
هـەرچیکی دەدی دڵـی دەبزوانـد دەتـدی کـە هـەموو شـتێکی دەدواند
تـەنیا لـە کەسـانی پـیس و ناڕاسـت نێوانی دەگـرت و خـۆی دەپاراسـت
لە زمان شڕی دووڕ و بەدگومان بـوو هـاوڕازی هەمیشـە بـێزمـان بـوو
سەرتا بەپێ نوقمی گۆمی خـەم بـوو ژینی هـەموو بـۆ خەیاڵـی مـەم بـوو

سووتانی مەم لە دەردی دووری زینێ

مـەم زۆرتـری زینـێ دەردەدار بـوو خەم لەم کە یەکێ بوو لەو هەزار بوو

ڕەنگ زەرد و بە دەرد و بار لە لێوان		دێوانـــە و شـــێت و دایـــە کێـــوان
پـــەتیارەیی وای لەســـەر ببـــوو زاڵ		ئـــارامی نـــەما لـــە شـــار و ناومـــاڵ
وای گرتبـــوو ئـــاگری کڵـــی دڵ		چاوی بە یـەکی دەدەیـن گـوڵ و گـڵ
دووی تینوو لە دەشت و دەر لە بەر تـاو		بێ‌هێز بکـەون لـە تـاو قومێـک ئـاو
لـە پـڕێکی بـە تـاوی ئـاوی ژیانـێ		دابـــارێ لـــە هـــەوری عاسمانـــێ
یەک چۆنی بـوێ هەڵـێنجێ بـۆ خـۆی		یەک تاقـە دڵـۆپەیەک نـەچێ بـۆی
یەک ژینـی نـەمر بـخاتە بـن دەسـت		یەک بمـرێ هـەتا هەتایـە بـێ‌هەسـت
تاژدین کە نیازی هاتـە بـەر دەسـت		ئەو ڕۆژە گیـانی مـەم گـڕی بەسـت
برژابـــوو بـــە ئـــاگری ئـــەوینی		گریان بـوو بـە دۆسـت و هاونشـینی
دڵخۆشی لە بیر نەما کـە چـۆن بـوو		لاویـنی لـە لا شـتێکی کـۆن بـوو
کاتـێ کـە دەهاتـە بـەردەمی مـیر		وەک بەندییـەکی بـە کـۆت و زنجـیر
دڵ گەرم و هەناسە سەرد و بێ‌ڕەنگ		دیـوان هـەموو لـە سـوێیانی دڵـتەنگ
جار_جارە کـە دەچـووەماڵـی تـاژدین		بێچـارە لـە بـەر گـرین و ناڵـین
مـەودای نـەبوو دەردی دڵ ببێـژێ		بـــاری دڵـــی زاری هەڵـــبڕێژێ
ناچـار دەبـوو دەرکەوێتـە دەم چـەم		دەیدوانـد و لـە خـۆی دەکـردە هـاودەم

پەیوینی مەم لەگەڵ چەمی دەجلەدا

دەجلـە چتـە هێنـدە بـێ‌وچـانی		وەک ئـاوی دوو چـاوی مـن ڕەوانی
تۆش وەک دڵـی ئێمـە پـڕ شـەپۆلی		تۆش هـۆگری دەشـتی چـۆڵ و هۆڵـی
شێتی وەکوو مـن بـە پـێچ و گێـژی		هـــەر ناڵـــەتە هاتـــەران دەبێـــژی

وەک من نە پشووت هەیە نــە وەســتان   تۆش داوتــە دلــت بــە دیدەمەســتان
کێت هێندە لــە نــاو خــەیاڵ و بــیرە   گرتووتــە هــەمێزی خــۆت جزیــرە
ئــەم شــارەیە گــەر نیــاز و دڵـخوات   خۆشــبەختی گەیشــتووی بــە ئــاوات
جەرگــەی دڵــی تۆیــە نیشــتمانی   هــــەردەم لەگەڵــــی دەســــەوملانی
دڵــخۆش بکــە بەســیە داد و زاری   لــەو خوایــە بکــە سوپاســگوزاری
شــێتی کــە دەمــێ بــەجێی بهێڵــی   بەغدا چییە تــۆ لــە شــوێن چ وێڵــی
بــەهرەی منــە گریــە و هەناســە   درواوە بــە بــەژنم ئــەو کراســە
جارێــک بــە دڵــی منــا ببــوورە   با بزانی کە دۆزەهــیش چــە جــوورە
ســەرچاوەیی چــاوی مــن ببینــە   خوێنــاو دەڕژێ لــە گۆڵــە شــینە
بــۆ دەردی دڵــم کــە دوورە چــارە   چــاو بــۆچی لــە چــی هومێــدەوارە
وەســتانە و نێرگــزان و ســەقلان   دەروازە و هۆمــەران و مەیــدان
سەیرانگەیی تۆن و لێی دەکەی گەشت   من مــاوم و هــۆگری چیــا و دەشــت

ڕووی وتاری دەکاتە شنەبا

هیچــی نــەدەگوت کەســی دەگــەڵ بــا   ئاخــافتنی بــۆ تــەنێ دەگــەڵ بــا
ئــەی ناســکی نادیــار وەکــوو گیــان   پەروەردەیی تۆن هەچی گــوڵ و گیــان
ڕێگەت هەیە بچیە لای هەموو کەس   هیوامە کــە گــیر نــەبی دەم و دەس
نامــەم بگەیێنــە کۆشــکی یــارم   بــــە گــــرانی مەزانـــە دەردەدارم
کۆشــکی بەڵــەکە و مــەزن نشــینە   شــازادەیی کــورد ببینــە زینــە
پێشــان کــە دەچــی بــە چاپوکانــە   مــاچی بکــە دەرک و ســەردەرانە
کاتێ کــە دەگەیتــە ڕووبــەڕووی یــار   ســەر دابنەوێنــە بــۆی گەڵــێ جــار

ڕووی تێکە بە هێمنی و لەسەرخۆ تای بسکی نەلەرزێ با لەبەر تۆ
ڕاوەستە لە پێشی دەست بە سینە خۆشی لە تۆوا تێر گوڵم ببینە
کوڵمی مەدە بەر گڕی هەناسان زۆر ناسکە با نەبێ هەراسان
نووسراو کە بە خوونی دڵمە ڕەنگی لێکی کەوە سووکێ بیدە چەنگی
گەر خوێندیەوە کەم لە دەم بنۆڕی ڕاسپاردەیی چا بە دڵ نەگۆڕی
لە زمان منەوە بڵێ بە زاری ئەی ڕۆژی بەتیشکی کوردەواری
سەرچاوەیی ئاوی ژینی لاوان ڕووناکی دەری گلێنەی چاوان
جوانتر کر و ڕەنگی دەستی یەزدان وێنەی تۆ لە کامە باخ و ڕەزدان
پەسنت چ بدەم ئەوەندە جوانی وەک هەرچی بڵێم جوانی، وا نی
ئەی شاهی جوانی پادشایان وا باشە لە بیر نەکەن گەدایان
تا دەرچێ بە دادپەرستی ناوت بیانکووژە بە تیلی مەستی چاوت
لە گوناهی هەژاری خۆت ببوورە لێم ڕوون نییە گەرچی ئەو چ جوورە
هەر هێندە هەیە دڵێکی من بوو ڕۆژگارێ لە لام بوو ئیدی ون بوو
گوایە پەری دەستی لێ وەشاندم تای ژینمی بڕی و دڵی ڕفاندم
کاتێ لەگەڵم هەواڵ و جووت بوو زۆر بادیهەوا و بە شات و شووت بوو
لاسار و بزۆز بووە دیارە گش کەس بەشی خۆی گوناهبارە
بۆ دانەیی خاڵ چوو کەوتە داوا گیراوە لە بەندی بسکی خاوا
هەرچی لەگەڵی بکەی ڕەوایە بمبوورە کە بۆی دەکەم تکایە
بیبەخشە گەلێ نەزان و خاوە بەو پرچە ڕەشەت پەنای هێناوە
بەخشینی گونا هەچەند کەمیشە بەخشەندەیی خۆشترە هەمیشە

ئەی سروەیی نەرم و پاک و خاوێن بەسپایی هەڵستە ماچ کە داوێن
تو خوا شنە کاتێ دەردەچی و دێی بۆم بێنە کەمێک لە تۆزی بەرپێی
تۆزێ کە لە سۆڵی ئەو سواوە دەرمانی دڵ و سۆمایی چاوە

سەرکۆنەی دڵی خۆی دەکات

جەنگی بوو چەلێک دەگەڵ دڵی زار ئەی ناکەسی پێنەزانی لاسار
تۆ دڵمی دەگەڵ منا نەیاری داتناگرێ فەهێد و شەرمەزاری
بۆ کوێ چوو ئەوەندە سوێند و پەیمان خۆت چووی و هەزار گوتەت لە پەی مان
هیچ بێ ئەمەگ و نمەک وەکی تۆ هەرگیز نەبووە و نییە تەکی تۆ
بێگفت و بەڵێنی چەوت و چێڵی بڕیار ئەوە بوو بە جێم نەهێڵی
دەتوت کە لەگەڵ تۆ ڕاست و پاکم ئازام و بەدوور لە ترس و باکم
ئەی بۆچی لەبەر ئەوین هەلاتی ئەی بۆچی دەرۆستی خەم نەهاتی
بۆ خۆشی و شادیان هەواڵ بووم نامناسی کە تووشی ڕۆژی تاڵ بووم
بڕوانە گیان چ مەرد و ڕەندە بێهێز و زەبوون و کز ئەوەندە
جێگیرە لە گرتووخانەکەی لەش شاییم چ بە تۆ بێ ئەی دڵی ڕەش
تۆ چۆن دەبوو گیان بەجێ بهێڵی گیانت نەبێ پارچەیەک لە سێڵی
زیندوویەتی تۆ لە پێتی گیانە ڕووناکی زەوی لە عاسمانە
بێمۆم و چرا چلۆن دەوێری تاریکیە، ڕێ نەزان و کوێری
بۆ یار دەچی یار لە ناو گیاندا هانای بەرە بەر کە پێت نیشان دا
تۆ ئاوێنەیەکی ڕوو نوێنی گیانت کە لەبەر نەبێ چ دێنی؟

لێی دوور مەکەوە دەسم بە دامان
هیچ ناکرێ پاشەڕۆژ بە دامان

هەر دەرچی لە ڕێگە نایە سەر ڕێ
چاری سەری خۆت کە چاری دەبڕێ

پێ مەبڕە لە دەرکی ئەو بە هیچ جوور
تا باڵ نەشکاوە بفڕە بۆ ژوور

بۆ کوێ دەچێ چیتە بۆچی ون بووی
یادت نییە تۆش بەشێک لە من بووی

خۆو ون مەکە خۆ نە گێژ و کاسی
خۆ ناس بکە تا خوداش بناسی

پێت وایە بەبێ مە چوویە لای گوڵ
گوڵ لای منە تۆ گەیی بە پێکوڵ

بەژن و کەزییەک لە تۆ دیارە
ڕاکێشت ئەکاتە پای قەنارە

چی وێڵی لە شوێنی ئەو خەیاڵە
بۆ یار دەگەڕێیت و یار لە ماڵە

بڕوایی مەکە بە وردە خاڵان
ماڵت مەدە زەنگیان بەتاڵان

پەیوەند مەکە خۆت بە داوی بسکان
بەس بۆ دەم و لێو بدە هەنیسکان

زەردەشت ئەپەرستی ئەی بەلاگر
نێزیکی بەسە دەکەویە ئاگر

چەشنی تۆ هەزار مەلی بریندار
شینگێڕی بکەن بە داد و هاوار

من چەشنی پەپوولە دەبمە قەقنەس
تێناگەیەنم لە ڕازی خۆم کەس

ئەی دڵ دەتەوێ لە خۆشیا بی
تا وا بی هیوات نەبێ کە چا بی

پرسیم لە بژیشکی ژیر و چازان
بۆ تۆ وتی داخ و دەرد و دەرمان

پارێزێ بکەی لە خۆش و خۆشی
شیرن بڕژێنی تاڵ بنۆشی

چیت ئارەزووە زیانە بۆ تۆ
خەم چارەتە ژان ژیانە بۆ تۆ

هێند دەردەدڵی لە کن دڵی گوت
بەو خاکەسەرە دڵی دڵی سووت

وەک ئاگرێ بەر بدەیتە هەژگەڵ
دایگرتە چڕە چەمان و دووکەڵ

قورمی ڕەشی خستە بان مەلاشوو
مێشک و سەری ئاخنی تەپ و دوو

ئاوێنـــەیی ڕوونی هـــۆش و ژیـــری
وا لـێل بـوو چ شـت نـەما لـە بـیری

وەک هەورەڕەشـێکی سـەربەخۆ بـوو
هەوراز چوو لـە عاسمـان وەکـۆ بـوو

خوێنـاوی هـەناو و چـاوی پـڕ تـەم
دابـاری بـە ڕێژنەیـەکی کـەی‌کـەم

تەرزە کوتی وردی جەرگ و سی هـات
لەم شەسـتە ڕەهێلـەدا لـەهی هـات

لافـــاوێ لـــە دەردی دڵ هەڵســـتا
مەم پێی نەدەوەست و پێی نەوەسـتا

پێـت وابـوو کـە دەجلـە و فـوراتن
جەیحوون چووە پـاڵ و هەرسـێ هـاتن

هەرچەندە بـە شـینی ئـەو ئەوینـدار
شین بـوو لـە دەم ئـەم چەمـە سـپیندار

ئەو دەشتە ببوو بـە خـاک و گولـزار
تا چاو پڕ ئـەکا هـەمووی گـوڵ و دار

ئـەو بولبـولی هێنـدە ئارەزوومەنـد
بەندی لەشی لـێ ببـوو بـە پێوەنـد

تووڵی ڕکە لێـی وەرانـد پـەڕ و بـاڵ
پۆشرابوو بە مووی سـپی سـیا خـاڵ

بـاڵای وەکـوو سەولـی بـوو کـەوانی
ئـاوا ببـــوو مـــانگی نـــاو چـــەوانی

سەرکولـــمەیی ســێوی زەردە بێبــوون
شوێن داخی لە ئـاوی چـاوی لـێ بـوون

وا ببـــووە شـــەلاڵ لـــە ئـــاو و خوێنـــا
ئاوێنـــەیی ڕەنگـــی ژەنگـــی هێنـــا

چـی تـین و تـوان و هێـز و بـیر بـوون
هەڵـیان نـەدەکرد و لێـی زویـر بـوون

چل ڕۆژ و شەوان کەوت لە دەم چەم
زیندوو بوو بە دەم بەلام بە حاسـتەم

دەرچوونی میری بۆتان بۆ ڕاو و نێچیر

نێچیرگـری دەنـگ و بـاس و خواسـان
وا ڕیـزی وتـاری خـۆی دەدا سـان

ڕۆژی هـەڕەتی بـەهار کـە خۆشـی
دار و دەر و بـەرد و هـەردی پۆشـی

بـە گیـا و گـوڵ و چلـووکی بەکلـووک
ڕازاوە جیهانـــە پـــیرە وەک بـــووک

هەر یەک لە نوال و کێو و دەشتێ بووبوونە بڕەوبەری بەهەشتێ
هەر باخچەیە وەک بەهەشتی گەورە سەرچاوەیی ئاوی ژین لە دەورە
هەر کێوە لە جووری کێوی تووری مووسا دەبوو پاپەتی ببووری
هەر چۆمە لە چەشنی هەژدیهایەک هەر داری بەزاری خوێ خودایەک
هەر سوورەگوڵێ گڕێکی بێ تین هەر چیمەنێ شین و شادی بێ شین
چی بولبولە کردبوویە گاڵە هەرچی مەلە ببووە هاوپیاڵە
کاکێوی و ئاسک و مامز و گۆڕ کەو، قاز و قورینگ و کۆتر و پۆڕ
گەل ـ گەل دەچڕین لە کێو و شاخان پۆل ـ پۆل دەفڕینە مێرگ و باخان
ئەو کاتەیە باوی گەشت و ڕاوە هەرکەس کولی دڵ دەنێتە لاوە
فەرمانی سەرۆکی کوردەواری وابوو کە بەیانی خەڵکی شاری
گش خورت و جوان و پیر و لاوێ با بێن لەگەڵم بچینە ڕاوێ
زوڕنا و کەڕەنا و دەهۆڵ و دنبەک بێنن هەموو بێن بە چەک چ بێ چەک
نێرینە بمێننەوە لە ماڵان ماڵ و سەری خۆ ئەدەن بە تاڵان
ئامادە بە چەک ئەوانی بوویان هەر کون دەبەیان نەبوو، هەموویان
کۆبوونەوە گشت لە دەوری شارا ڕووت و بەشمەک هەژار و دارا
پێخواس و بە کەوش و میر و ئاشێڕ سەربەرز و نەوی و بەپێ و شەل و گێڕ
هێندێک چەکە ـ چەک بڕێک بە پڕتاو بەو بەزم و هەرایە گەیینە جێ ڕاو
دابەش بوو شکار لە ماهـ و زەنوێر جێ لەق بوو ورچ ڕەوین گوڕ و شێر
هەو ـ هەو گوڕەگوڕ لە چەشنی هەوران پێی تۆقی دڵی پڵنگ و بەوران
بەگزادە و پاڵەوان و سەردار هی گورز گران و سووکەڵە سوار

دەگرن سەری کێو و دەشت و قەدپاڵ   دەکوتن دەجنن بە گورز و گۆپاڵ
دەگرن دەدڕن وەزیر و میران   ئاسک بە کەمەند و شێر بە شیران
تاژی و تولە پێش بە پێشی پێڕەو   ڕاوپچکە دەکەن کە هەڵفڕن کەو
دەگرن بەرەگە بە باز و تەرلان   کەرویشکی وەدەر دەنێن لە سەر لان
ژێ دەکشن و تیر بە گەل دەهاوێن   باڵندە دەکەونە دەشت و داوێن
کێ دێ بەزیی بە بێزمانان   دەمرن، دەمێ بەزمە بۆ مەمانان
ئەسپی ڕەسەنی حدوودی گوێبەل   گرتیە خەنە کلک و یاڵ و چوارپەل
با کێشە وەکەن لە گۆشت هەژاران   ساغان بە خوڕا بەرن سواران
ئێوارە کە هات و ڕاو بەتاڵ بوو   دلخۆش هەموو لایە ڕوو بە ماڵ بوو

پەسنی باغی میری بۆتان

میر بووی لە تەنیشتی کۆشکی باخێک   چۆن باخ لە دڵی بەهەشتێ داخێک
تانجێکی گوڵان لەسەر جیهانێ   دار سووبوو سەری لە عاسمانێ
باڵندە ئەوەند بوو لەو بەهەشتە   ڕاست ببووە بەهەشتی پڕ فرشتە
کاژ دەستەمڵان لەگەڵ سنەوبەر   نێوان بوو لە ناو چنار و عەرعەر
نارنج و بەهی لە ڕەنگی زینێ   زەردی کەسەر و کوڵی ئەوینێ
خورما و هەنار و سێوی داران   لێو و مەم و کولمی نازداران
شەوبۆ و وەنەوشی تازە دەرچوو   لای پۆلە گوڵێکی کات بەسەرچوو
گوڵ پیاڵەیی گەوهەری لەسەر چنگ   سەرڕێژ لە تنۆک ـ تنۆکی ئاونگ
دێراوە ڕەزی تەکووزی ڕێز ـ ڕێز   گیرابوو لە کەسک و سوور پەراوێز
پێت وابوو ستێرەناسی زانا   ساڵ پێوی لەواندەرانە دانا

دەتدی هەموو شوێن و چاوە-چاوە شـــينايی لــە نــاوە دەوری ئـــاوە
هێرۆی ڕەش و سوورگوڵی شەق و گەش لاسا بوو لـە خۆشـدڵ و بـەخت ڕەش

ژوانی زین و مەم لە باغی میردا

ئەو ئاسکی نچـیری ڕاوکـەری خـەم چاوســوور و تـەڕی نـەدیتنی مـەم
ئـەو تـازە نـەمامی بـاخی جـوانی سـیس و کـزی دوور لـە باخـەوانی
پێوەندی ئـەوین بـە کـۆت و زنجـیر مـامزێکی مـەمی دەکـردە نـێچیر
ئەو ڕۆژە کـە دەرچـوو کـاکی بـۆ ڕاو شـۆفار و نـەیار بـڕان لــە بـەرچاو
نێرینـــە نـــەما لـــە بـــاخ و مـــالا خـەرمانی خـەیاڵ لـە دەوری هـالا
تا هەل هەیـە هەسـتە ئـەم جیهانـە چەپگـــەردە نەســـازە بـــێوچانـــە
تا دەرفەتە سەیری گوڵ کە ئەی دڵ ترسـم هەیـە زوو بچیتـە بـن گـڵ
گەشـــتێکی بکـــە لـــە دەم دەراوێ تـــاوێ لـــە مـــەلان بگێـــڕە چـــاوێ
بیستوومە هەیە یـەکێ بـەخت ڕەش وەک ئێمـە لـە ئـاخ و داخ و بـێبـەش
ڕۆژ نالـــە دەکـــات و داد و هـــاوار بە خـوێنی دڵـی دەژی بـە شـەوگار
بێچـارە لـە دەوری گـوڵ دەدا خـول ئـــاوارە مەلێکـــە نـــاوی بولبـــول
دەرمـــانی دڵـــی مـــنی لـــە لایـــە ببیـــنم و لێـــی بکـــەم تکایـــە
وا خوایە دەڵـێم بـە گفـت و پەنـدێ ڕێم پـێ بڵـێ دەرکـەوم لـە بەنـدێ
خـۆی دزیـەوە کەوتـە بـاخ و گوڵـزار بـێ تایـەن و سەرسـپی و پەرسـتار
کەم سـەیری گـوڵان دەهاتـە بـیری زۆرتـر دڵـی دەچـووە گۆشـەگیری
بـاخ بۆیـە بـوو چـۆڵ و دوورە خەڵـکە بـۆ گریـە و داد و شـین بەکەڵـکە
بالای وەکوو سەروی خستە سەر گڵ فرمێسـکی ڕژانـدە بـن گـوڵ و چـڵ

مێلاقــە لــە تــاوی پەرپــەڕی کــرد
خونچــە لەگەڵــی بــەرۆکدڕی کــرد

هەر داری وەکـی وی لـەش بـە بـاریێ
پشــکۆبوو هــەموو گوڵــی هــەناریێ

لایان کە دەسـی دەکـرد بـە باسـان
خۆیـان دەهەژانـد لەگـەڵ هەناسـان

لە سوێی وی لە سەر لک و لە هەر پەل
گاڵەی بـوو گـەلا بـە ناڵـە بـۆ مـەل

فرمێسکی ئەوەنـدە ڕشـت لـە چـاوان
ئاڵ و گەش و سوور بوو ڕەنگی ئاوان

سیس بوو گوڵ و شینکە کەوتە ناو هەش
ئاهی لـە هـەوا بـووە پەڵـە و کـەش

بولبول خەمی خۆی لـە بـیر نـەمابوو
بـۆ ئـەو لـە پـەژارە و خـەما بـوو

زۆرچاوی گەڕاند لە دۆست و هاودەرد
دایبەسـتە وتـار لەگـەڵ گوڵـی زەرد

تۆش وەک منی ڕەنگ لە ڕوو پەڕیوی
تـۆش ئـاخۆ ئـەوین دڵـی بـڕیوی

تێـراوی، هــەزار پــەڕی، تــەیاری
ئـەی چیتـە کـە زەرد و کـز دیـاری

تۆش دڵ بە کوڵ و خەمی وەکی من
تۆش دیارە کە بێ مەمی وەکـی مـن

بولبـول لـە گوڵـی گـولاوە کـڕیار
تۆش وەک منی دوور لە دڵبەر و یـار

پێم خۆشە کە ببیە هەمـدەمی خـۆم
دەردی مە یەکە و منیش وەکی تـۆم

خوشکێکی منیش وەکوو گوڵی سوور
دڵداری گەییشت و ما لـە مـن دوور

مــن مــاوم و بولبــولێکی دامــاو
بــۆ یەکــدی جگەربــڕاو و ســووتاو

بێچــارە و چــارەڕەش وەکــوو ئــەو
ڕەنگ زەردم و ڕۆژ و بەختمان شـەو

هــەر جــاریێ کــە بمدیایــە تــەنیا
بــڕیارە گلــەم نــەبێ لــە دنیــا

مەمیش بە رەو باغ دەڕوا

چی دیتەسەرت لە ڕاست ئەگەر چەوت
هۆیەک هەیە دیتە ڕێ بە هەلکەوت
دوو یار هەیە دلسووتاوە بۆ یەک
لە پرێکی بۆیان دەرەخسێ هۆیەک
ڕێکەوتی دەبێ و دەگەن بە دلخواز
نیازیان چییە تووشی دێن لە ڕێباز
مەم هێندە لەشی گرانی ئازار
ڕۆژێ کە نەمابوو کەس لە ناو شار
کەوتە سەری بیری دینی زینێ
بیماری نەهێشت گڕەی ئەوینێ
هەستی نەدەکرد بە لەش بەباری
چاک بوو بە هەوای دیداری یاری
شێواویێ کەوتە ناو دەروونی
دەرچووبوو لە دەستی دەرنەچوونی
ئاواتی دلی دەچوو لە پێشا
وەک خدری نەمر دەسی دەکێشا
سەرکێش بوو دلی پساندی هەوسار
هێدی نەبوو تا گەییشتە گولزار
زینێک کە بە ڕۆژ و شەو دەم و ژەم
گیرابووە ناو تەمی خەمی مەم
دەیویست هەر ئەوەند بژی بە ژینێ
جارێک بەتەنێ مەمی ببینێ
ڕوانی لە نەکاو مەمە و لە دەر هات
وا داری هومێدی بۆ وەبەر هات
عیسا گەیی بۆ نەخۆشی حەستەم
بووڕایەوە دل گڕێ درا دەم
تاساو تلی دا دلی و سەری خول
پێسیری دڕی لە تاوی بولبول
بێهێز و توان کەوت بە بێهۆش
سەر چیمەنی کرد بە بەژنی گولپۆش
مەم هات و لە گول خشاندی چاوێ
وێستا لە پەنای وەنەوشە تاوێ
ئەی گول وتی گەرچی نازەنینی
کوا وەک پەڕی کولمی سووری زینی
لاو چاکی هەچەند وەنەوشی پەرگەش
ڕێت ناکەوێ بچیە پال کەزی ڕەش
هۆ بولبول ئەگەرچی دەردەداری
سووتاوی گڕی گولی بەهاری

تاقە گوڵەکەم لە گوڵتە گەشتر — خۆشم لە تە بەخت و چارە ڕەشتر
دڵداری بەڕاستی منم من — بێهوودە ژیانی خۆت دەکەی ون
گوڵ هەر نە یەکێکە سەد هەزاران — دەڕوێن لە زەوی هەموو بەهاران
هەر دڵبەرێ چەشن و جۆری زۆرە — بێ‌نرخە هەچێکی زۆرە، بۆرە
هەرچییە دەچێ گوڵ و گوڵووکە — هەرجاییە گوڵ گەڕۆکە سووکە
ئەو سوورە گوڵەی کە من بژاردم — دامێ دڵ ئەوینی پێ سپاردم
وێنەی لە جیهان نییە یەکی‌تر — نابێ زەوی چەشنی زینێ چیتر
دڵداری گوڵێکی وا کە نەمرێ — چ بکا و بە چ بارێ چاری دەکرێ؟
سەرگێژ دەگەڕا بەدەم گرینێ — لە پرێکی گەییشتە بەژنی زینێ
ئەو زینە کە بووی دووسەد پەرستار — ئەو بەژنی لە پەلکی گوڵ بە ئازار
خۆی داوەتە سەر گیاوە بێهۆش — تۆمەز لە مەیی ئەوینە سەرخۆش
ئەو گەوهەری بێ‌هەواڵە لەو شوێن — بەرچاوی کەوت مەمی جگەرخوێن
لەرزی وەکوو ئاو و چوو لەسەر هۆش — پێڵووی چەمی بوون لە زینێ پاپۆش
فرمێسکی پەڕینە لاقی زینێ — دارگوڵ وەگەشا بە ئاوی ژینێ
ئاونگی تکاند و خونچە پشکووت — زین ژیایەوە مەم بە تیری ئەنگوت
بڕوای نەبوو چاوی مەستی زینێ — پێی وابوو مەمی بە خەو دەبینێ
هەر تاکوو مژی گومانی لاچێ — ویستی دەمی تەڕ بکا بە ماچێ
خۆی هێشتە گەلێک نزیک نەکردوو — بۆی ژیاوە نچیری نیوە مردوو
چۆن زینێ گەییشتە مەم کە هەستا — زینی لە تەنیشت و دەست لە دەستا
لە خۆشیەوە هەردوو گێژو وڕ مان — بێ‌ورتە و لاڵ و پاڵ و کڕ مان

داخواز بە دڵە و بەڵێن بە چاوە
تا کاتێ گرێی زمان کراوە

ئەم جارە بە گازنان و نازان
بەربوونە گلە و نیاز و ڕازان

دیتیان گلەیی لە دەردی دووری
بێ بەهرە بوو کاتی پێ دەبووری

با دەستێ دەبەژنی یەک وەرێنن
ڕیشەی کوڵ و کۆ لە ڕەگ دەرێنن

دووی تازە نەمام لە یەکدی هاڵان
تاڵانە مژینی لێو و خاڵان

نۆشیان مەیی دڵتەڕی لە لێوان
نەژمارە لەوێ هەبوو نە پێوان

کوڵم و چەن و لێو و سنگ و گەردن
هەریەک دەم و دەستی بۆ دەبردن

سەر بوونە گران لە سووکە ماچان
هەر دەرد و کەسەر بوو دادەپاچان

زین ببووە گڕاگڕێکی حەستەم
پڕ تین و دەئاییسا لەبەر مەم

مەم ببووە پەپوولەیەک مەرگ کڕ
پەروانە بوو خۆی دەخستە سەر گڕ

بێگوێزنەوە، ئاشکرایە جێ و شوێن
زۆر خۆشە تلانەوەی لە سەر نوێن

لەو باخە هەبوو چ سەرسەرایەک
ئاوێنەیی جەم جیهاننومایەک

مەم پیادە و زین لە باوەشی مەم
وا دەستەملان و دەم لە ناو دەم

سەرکەوتن و گەیینە شانشینان
هەڵچوو گڕی دڵ لە دڵ بە تینان

زین وا دەمی مەم دە بمژە لێوان
مەم وا مەمی زین دە بوگشە سێوان

با چاو بە بەفر کەوێ لە سەر سنگ
با پڕ ببێ قولکی مل بە ئاونگ

خوێی گەردنی یەکتری بنۆشن
مەست ببن و لە شەرمێ چاو بپۆشن

تۆڵەی دەمی دووری سێندراوە
هەر نوێژێ کە ڕۆییبوو گەڕاوە

ئەو نوێژە کە ماچ دەچێتە جێگەی
هەڵدەگرێ سەرت بچێ لە ڕێگەی

ئازاد ببوو لەش لە پێ هەتا سەر
بێجگە لە نێوانی چۆک و کەمبەر

پــاوان بــوو نێــوانی ڕانی هــەردوو پاســداری لــە پــاکژی لەســەر بــوو
دلداری بە ڕاســت و پــاک و خــاوێن چاوی تەڕ و سوور دەبـێ نـە داوێـن
ژەنگ ناگرێ هـەرچی زێـڕی چاکـە پـیس نابـێ کەسـێ بنیچـە پاکـە
جــوانی و بــەهار و بــاغ و دلــبەند یـەک بـۆ یـەکێ هێنـدە ئارەزوومەنـد
نــەخوازە ئــەوین وەهــا ببێــت زاڵ ڕۆژێک هەڵێ هەڵکەوێ بە چەند ساڵ
چۆن پەسـنی بـدەم دەبـێ چ بێـژم تـێ مـاوم و کـاس و گێـژ و وێـژم

میر و ڕاوکەر بەسەریاندا دێن

مەیگێڕ نەچی دەست لە ئێمە بەردەی سەرخۆشم و مەست بەلان بە بێ مەی
مەســتی کــە گەیشــتە نازەنینــان ورتانـدی لـە مـن دەمـی برینـان
هەرچەند بە ڕواڵـە مـەی پەرسـتین ڕاسـتی بـە مـەیی ئەوینـە مەسـتین
سەوداگەر و مەستی دەستی تۆ نـین مەستی مەیـەکی لـە مێـژ و کـۆنین
ئەو مەی نـە بـە ڕەنـگ و بـۆ دیـارە ئــەو مــەی لــە جــوانی کردگــارە
دلــمان بــە خــوداوە بەســتراوە هێشووی مـە لـە بـاغی ئـەو چنـاوە
مەیگێــڕ دەوەرە لــە ڕێــی خــوادادا بـۆم تێکـە، پـەژارە دەیـن بـە بـادا
لـەو بـادە کـە دەتگەڕانـد دوێنـێ سەرخۆشـی هــەتا هــەتا دەمێنــێ
بێهۆشـــی تیـــا سەرەونـــخوونە بە پریشکێ دەروون هەمیشـە ڕوونـە
هــەر تاقــە قــومێکی لــێ بچێــژم یــەکجاری خــەم و خــەیاڵ بنێــژم
لادەم لە سەرم سەر ئێشـی دوێشـەو وشــیار بمــەوە لــە گێــژی و خــەو
هۆشم لە دەسـم نـەچێ وەکـوو مـەم مــەرگم بەســەرا نەیـە وەکـوو هــەم
ڕۆژی تەمـــەنم گەییشـــتە ئێـــوار ئاگـام نەبـڕێ لـە خـۆم بـە یـەکجار

هیـــوای دڵـــی زار و هـــەرزەکارم
جێگایــە هــەبێ کــە لێــی وەشــارم

ئێــوارە کــە مــیر لــە ڕاو گــەڕاوە
لــەو باخــە بــە لەشــکر و ســوپاوە

فــەرمووی بــە هەواڵــی دیوەخانــێ
بــا دابنێــن بــدەین وچانــێ

لێـدەن کـەڕەنا و دەهـۆڵ و شـەیپوور
ئاهەنگ بگەڕێ بـە سـاز و سـەمتوور

بـەریان دەنـە مێشـە ئاسـک و گـۆڕان
بریـان ببـێ بـۆ مـە سـنگی پـۆڕان

هاوپیاڵــە و بادەگێــڕ نەکــەن ڕەو
بەزمی مە لە کۆشکی باخـە ئەمشـەو

دیتیان دەر و پەنجەرەی لەسەر پشت
پرسیاری دەهاتـە سـەر دەمـی گشـت

کێیــە لــە ســەر و ژیــان بــووە زویــر
پێی ناوەتە کۆشک و سەرسەرای میر

ئـەو دڵــتەڕ و دڵسـووتاوی یــەکتر
گیرۆدەیــی بەنــد و داوی یــەکتر

لـەو بگـرەو و بـەردە لـەو هەرایـە
لــەو زرم و کــوت و زەنــا ـ زەنایــە

وشــیار نــەبوون پێیــان نــەزانی
گوێبـیس نییـە مەسـتی کامـەرانی

مــیر ڕاســتەخۆ کەوتــە شانشــینێ
جــێژوانی مــەمی هــەژار و زینــێ

گوڕاندی کە کێ لـە ژیـن بـووە تێـر
وێــراویتی پــێ بنێتــە جێــی شــێر

تاریـک بـوو نـەکاری کـەس ببینـێ
کوژرایــەوە تیشــکی کوڵــمی زینــێ

مــەم چــوو لــە نوێنــێ پاڵــی داوە
زینیشــی وەشــارت لــە ژێــر عــەباوە

بــە چــرا دەر و ژوور کــە ڕوون کــراوە
بــە کزێکــەوە مــەم وەرامــی داوە

بمبەخشـە نـەخۆش و بـێ بڕەسـتم
هیچ هێزی ئـەوەم نییـە کـە هەسـتم

گەورەم تۆ دەزانی چەند نەخۆش بـووم
تا دوێنێ بە دوور لە بیر و هۆش بووم

ئەمـڕۆ کــە ئــەتۆ دەچوویتــە ڕاوێ
من خـۆم نـەدەگرت لـە جێگـە تـاوێ

مـەم شۆڕەسـواری پێشـڕەوی مـیر
بێبەش بێ لە گەشـت و ڕاو و نـێچیر

سـووتا جگـەرم نـەما سـرەوتم | پـەتیارە و شـێت وەچۆڵـێ کـەوتم
شل بـوو لـە پـڕێکی هێـزی ئـەژنۆم | خـۆم دیتـەوە وا لـە باغەکـەی تـۆم
بێ ئەرکە نەخۆش وتی بە مـەم مـیر | تووشت نەبوو هیچ بە تووشی نـێچیر
مـیرم! وتی تووشـی مامزێـک بـووم | چۆن مامزێ؟ تووشی دڵدزێک بووم
سـەرمێگەلی پـۆلی چاوکـەژالان | ڕەوتی دڵ و هـۆش دەبـا بـە تـالان
بۆی خۆشـی دەدا بـە ئاسـکی چینـێ | چـم دی وەکـوو مـن چ کـەس نـەبینێ
دەیـڕوانی هەچەنـد بـە نیـوە ئـاوڕ | جـەرگم دەتـوا دڵـم دەبـوو سـڕ
پـێم وابـوو فریشـتە بـوو نـە ئاسـک | لە کوێ هەیە ئاسکی هێنـدە ناسـک
پێش‌پێی تۆ لە ناو هەمێزی مـن بـوو | تـۆ هـاتی و ئـەو فریشـتە ون بـوو
تـاژدین لـە وڕێنـەکانی زانی | زیـن گەیوەتـە ئێـرە بـۆ ژوانی
مـەم شـێتە وتی هەڵـەی بپۆشـە | نازانـێ دەڵـێ چـی زۆر نەخۆشـە
بـا لـەو بگـەڕێین ببێتـە ئاهـەنگ | با مەی بگەڕێت و دەنگ بـدا چـەنگ
بـا تـاوێ بـە بـادە سـەرگەرم بـین | بـۆ دەردی ئـەوینێ دڵ نـەرم بـین

برای چاک بۆ ڕۆژی تەنگانە بەکارە

ئەو جۆش و خرۆش و بەزم و ئاهەنگ | زۆرتر مەمی کرد زەبوون و دڵـتەنگ
تاژدین دی کە مەم گەڵـێ کەساسـە | لـێی پرسـی بـە چـاو بـرا چ باسـە؟
مەم دەسـتی لـە ژێـر شمـەک دەرانی | بسـکی ڕەشـی زیـنی دا نیشـانی
پاپوکەیـەتی لـە پشـت مـەمی ژار | جووتێ کەزی ڕەش وەکوو دوو شـامار
دی کارەکـە گەنـد و نالـەبارە | بـۆ ڕۆژی وەهـا بـرا بـەکارە
هـەر لاق و دەسـێکی بـوو بـە باڵـێ | هەرچی زووە خـۆی گەیانـدە ماڵـێ

ئەستی وتی ڕەنگ لە ڕوو نەماوی — کێت دوژمنە چیتە داشلەژاوی
تاژدین وتی ماڵە دوژمنی من — کۆتێکە لە پیل و گەردنی من
سەرمایەیی گەورە و گرانم — بیبیلەیی هەر دوو چاوەکانم
مەم بوو، ئەو و زین لە گێژێ کەوتوون — سامانی مە گەر نەچێ، ئەوان چوون
گەر ئاگرێ بەر نەدەینە خانوو — بۆ چاری ئەوان نەما بیانوو
ماڵ بۆ من و بۆ تۆ کۆرپە ساوات — ئەم پیاوەتیەم دەویست بە ئاوات
بیستوومە کەسانی خانە سووتاو — ئاگر دەکوژێننەوە بە هۆی ئاو
من ئاوی بەلادەری براگر — ئەمشەو دەکوژێنمەوە بە ئاگر
ماڵ ئاگری گرت لە سەر هەتا خوار — تاژدین ملی نا لە داد و هاوار
خزم و کەس و کار و هۆز و هاواڵ — یەکجێ هەموو بازی دا ڕووە و ماڵ
هەرکەس کە لە باغ و سەرسەرا بوون — تاقێکی نەما بەرەو هەرا چوون
مەم موژدە دەدا بە زین کە تاژدین — بڕوانە کە چی لە بارە کردین
دەریای خەمی لێ وشک هەڵێناین — بە گڕێکی لە دۆژەهی دەرێناین
تۆ هەستە بچۆرە کۆشکی شایی — من توور بدە ئاگری جودایی
تاژدین هەچی بووی هەمووی سەروبەر — لە شمەک لە بەرگ لە خشڵ و زەنبەر
لە پیاوەتیا کە گشتی دانا — ما ناوی نەمر لە ڕووی جیهانا
لە دڵی خۆ دراو دەراوێ کاکە! — کارت کە هەیە بە ناوی چاکە
قالۆچە وەکوو دەکەن شیاکە — گەر پاکی، نەپاک لە خۆت جیاکە
بەختی کە دراو، ببخشە، بیخۆ — دەیبەن کەلەپوورگران بە فیڕۆ
ئەو کاتە گیان دەچێتە بالا — نە دراو نە شمەک بە دەستی والا

بــازاڕی ئــەویش وەک ئێــرە وایــە — هیچت نەبێ چـت لـە دەسـتی نایـە

کەی نرخی بەهەشتە دوو وتەی ڕووت — کەی ڕێ هەیە بچتە پێشـێ نـابووت

خۆشـیت گەرەکـە لـە ڕۆژی داویـی — پێشـــباریێ بەڕێکـــە تـــاکوو مـــاوی

یان بـەختی بکـە لـە ڕێـی هـەوالان — پاش مـردنی خـۆت دەچـێ بـەتالان

تاژدینی، چ خۆشـە هەڵـکەوێ بـۆت — نـــاوێکی نــەمر بســێنی بــۆ خــۆت

دەســتت کــەوێ دۆسـتی ڕاسـتەقینە — هێـژای هـەموو گـەنجی سـەرزەمینە

ڕازی دڵداری زین و مەم بە گوێی میر دەگا

شــای پایــە بڵــندی خۆشەویســتی — خونکـــاری جیهـــانی دڵپەرســـتی

ئەو سەروەرەی خێوی تەخت و بەختە — ون بوونی لە چـاو شـتێکی سـەختە

وەک ڕۆژ کە لـە عاسمـانی چوارەم — لەم جێگـە و ڕێگـە دوورە هـەردەم

بـێ بـەرگر و پـەردە تیشـکی داوێ — کـام چـاوە نـەبینێ تیشـکی تـاوێ

دڵـــداری و خـــۆر وەکـــوو برانـــە — شـــێرانەوەیان گەلـــێ گرانـــە

تیژبــاڵ دەفـــڕن نێـــوانی دەبـــڕن — لەمپـەر دەپـەڕێنن و پـەردە دەدڕن

ڕازی دڵـــی زیـــن، نهێنیـــی مـــەم — هەر هێنـدە ژیـا کـە هاتـە سـەردەم

بلـــوێری شـــڕی زمـــانی ناســـاز — ئـــاوازی دەدا لـــە چـــۆڵ و ڕێبـــاز

لەو جووتـە وەهـا بـلاو ببـوو دەنـگ — بەو بوو گەڕی کۆڕی بەزم و ئاهـەنگ

لەو، مۆم و پەپوولـە بـێ بـرەو بـوون — بەر هەر وت و وێرەیەک هەر ئەو بـوون

وەک شەوچەرە بـوو لـە دیوەخانـان — دڵخۆشـکەرە بـوو لـە نێـو جوانـان

دووی دوور لە هەموو گوناهـ وسووچێک — ناویان چووە هەر کەلێن و سووچێک

هــەر زاریٚ وەکــوو بنێشــتە خۆشــە | دەیـجوو لــە هــەموو کــەنار و گۆشــە
هــەر ڕازیٚ کــە جــاریٚ کەوتــە زاریٚ | وا بزانــە کــە کەوتــە زاری شــاریٚ
وشــتر نــە بەســی بــوو بــارگرانی | وا زەنگوڵەشــی خــرا مــلانی
بێکـــار و زمـــانشــــڕ و نـــەزانان | منــداڵ و ژنــان لــە دەرک و بانــان
گفتیــان گــڕ و ورکــە زۆر و کــەم بــوو | دڵ پێکەوە بــوونی زیــن و مــەم بــوو
ببووە سەر و بــن لــە بەنــد و بــەیتان | تا تەنیــەوە گەییــە بــەکری شــەیتان
دەســتەوبەجیٚ ڕیٚ و ڕیٚ نــەبوو گــیر | نووک و بــەدی نایــە بــەردەمی مــیر
مــیر پرســی کــە چــۆن دەزانی وایــە | بــۆم دەربــخە لــەم گلۆڵــە تایــە
بــۆم ڕوون کـــەوە بیخـــەرە بنــاوان | چــۆنی بگــرین بــە ســووچ و تــاوان
هاســانە وتی بنێــرە مـــەم بـــیٚ | تاق ببنەوە خۆت و ئەم لە یەک جیٚ
شەترنجیٚ بکەن لە مەرجی دڵخواز | لێم ڕوونــە کــە دێنــە ڕوو، ونی و ڕاز
دۆڕانـــدت و برتـــەوە لـــە جێـــوە | لێــی پرســە بڵــیٚ دڵــت بــە کێــوە
ئازایـــــە نەترســـــە پاڵـــــەوانە | ســـینە و دڵـــی پـــاکژ و جوانـــە
دڵـــدارەکی ڕاســـت و بـــیٚ درۆیـــە | دەیڵیٚ کــە دڵــی لــە خۆشــکی تۆیــە
خۆت ئەو دەمــە خێــوی بــیر و ژیــری | خاوەن دەســەڵات و بەنــد و شــیری

***

خوونکــار وەکــوو مــاری ژەهــردارن | جوان دیاری دەدەن لە بــن نــەیاران
ماچــت کــە دەکــەن بترســە ژەهــرە | زیانیــان پتــرە لــە ســوود و بــەهرە
خۆت تووخنی مار نەکەی کەم و زۆر | مار مارە چوزە و سپی و ڕەش و بۆر
هەرچەنــدە لــە لای بــەنرخ و نــازی | پێک بێنیٚ هــەچیکی لــیٚ بــخوازی
تۆزێــک لەگەڵــت دڵـــی کــە گــۆڕا | جێت چــا دەکــریٚ لــە تــەنگی گــۆڕا

نـەخوازە کـە پـیس و دوو زمـانیش
لای بن چ دەکەی لە چنگ ئەمانیش

ئەی خوایە نەکـەی نزیکـی سـەردار
نە پیـاوی هـەژار و پـاک نـە بـەدکار

میر و مەم شەترەنج دەلەیزن

شاسـوواری بنـاری خاوەرسـتان
خـوای بـەرز و بلـندی ڕۆژپەرسـتان

ڕۆشـن کـەرەوەی بـەژ و کـەژ و کـۆ
کاتـێ کـە وەسـەرکەوت لـە ئاسـۆ

تیرێژی کـە ڕشـت و دابەشـی کـرد
دەوری شەوەزەنگی دا و کشـی کـرد

مانگ بەو کشە ماتە، کۆی سـتێران
وەک پیـادە لـە گـۆڕێ هەڵـوەژێران

میر ئەو شەوە چەشنی شـێری زامـار
هەر جێنگڵ و پێچـی دا وەکـوو مـار

شەوگاری گەیاندە ڕۆژ بـە بـێ خـەو
خەم کەوتـە دڵـێکی، خـەو دەکـا ڕەو

شـای تـاوێ کـە هاتـە سـەرزەمینێ
شـای ئێمـە گەییشـتە شانشـینێ

فـەرمووی ئـەوی نۆکـەری بـەکارن
هەرچی لـە چـەک و شمـەک تـەیارن

کـێ دەس کـەرەوەن هەڵـبژێرن
دەورەم دەن و پاسـی مـن بـدێرن

ئەمـڕۆ دەمـەوێ بەسـەر مـەما بـێم
با بزانێ کە ئەو چییـە و ئـەمن کـێم

بـۆم بانـگ کـەن و نابـێ پـێ بـزانن
تـاژدین و ئـەوانی سـەر بـەوانن

مەم دی لە تەلاری میری دوو ڕەنگ
ڕازایـەوە کـۆڕی بـەزم و ئاهـەنگ

هەر جێ پـڕی خـۆش و بـۆنی خۆشـە
مەیگێڕ ئەڵێ خۆش بە مـەی بنۆشـە

پاش تاوێ بە مەی کە سەرگەرم بوون
شەرمن کە بە بادە بـێ‌شـەرم بـوون

هیچ دوانێ نەما لـە دێـو و لـە درنـج
کێشـای وتـە تـا گەییشـتە شـەترنج

ڕووی کردە مـەمێ ئەگـەر بـخوازی
ویسـتم لەگەڵـم بکەویـە بـازی

ئامرازی لەیستنت لە پێشە   کێشەی من و تۆیە دەست بکێشە
کێ بردیەوە مەرجی ئێمە وابێ   هەرچی بیەوێ دەبێ ڕەوا بێ
لاوێکی لە لا بوو میر، چ لاوێک   ئازا و بەکار و خێوی ناوێک
ڕوستەم دەسی بەسترابوو لای ئەو   بۆ جوانی نەبوو یەکێکی تای ئەو
سەرتۆپی کوڕان و ناوی گورگین   مەرد و بە ئەمەگ گران و سەنگین
هاوبازی و هاودەمێ مەمێ بوو   هاوشادی و هاوخەمێ مەمێ بوو
زانی چییە خۆی گەیاندە تاژدین   تاژدینی وەکوو پڵنگی بە برین
ئاگایی بە عارف و چەکۆ دا   هەر شێرە چەکی هەرای لە خۆدا
ڕازاوە کەمەر بە خەنجەر و شیر   دڵگیری برا گەهانە کن میر
لەم هاتنە مەم دووبارە بوو گەش   مۆرەی لە دووبارە بوونە دووشەش
ئەسپ و ڕوخ و فیل لە دەرکە هاتن   دیان میر و وەزیر و شاشی ماتن
مەم دیارە لە وازی کاری سازە   میر بۆیە دەڵێ دوو دەستی تازە
ئەم دەستەشی بردەوە دەمەو جار   دیتی لە ڕوانگە بەکری شۆفار
وا زینە لە پەنجەران دیارە   چاو و دڵی چاوەنۆڕی یارە
ڕۆژێکە لە مانگ دەگیرێ چاوی   بڕوانە چ داوێ کەوتە داوی
کایە وتی میری من بەجێیە   نابەیتەوە تاکوو مەم لەوێیە
با جێگەیی خۆی بە تۆ وەگۆڕێ   لێم ڕوونە دەدەستی مەم دەدۆڕێ
میر گۆڕیەوە جێ بەجێی مەمی ژار   جێگەی مەمێ کەوتە ڕوبەڕووی یار
هەر چاوی مەمێ کەوت بە ڕووی زین   گورجێ لە دەسی چوو فیل و فەرزین
چاوبڕکە بە جۆرێ هۆشی گۆڕاند   ئەسپی بە پیادەیەک دەدۆڕاند

لەو دیمەنە مەم وەها ببوو مەست   هۆشی نەبوو دای لە دەستی شەشدەست
ها مەم وتی میر: دەبێنە دڵخوام   فەرموو چ دڵێی، وتی: لە ڕێدام
فەرمووی نە شتێکی وایە دڵخواز   ویستم لەگەڵت ببم بە هاوڕاز
ڕازی دڵی خۆت کە ئاشکرا کەی   لای ئێمە گرێی دڵت ڕەها کەی
کێت دڵبەرە، کێ دڵت لەسەریە   هەرکێ بێ فریشتە یا نە پەرییە
هەر ناوی بهێنی بۆتی دێنم   گەر خواهیش و زۆرە بۆت دەسێنم
هەل هاتووە دیتی بەکری بەدفەڕ   قەل هاتە قڕین و کەوتە سەر گەڕ
هەرکەس وتی یاری مەم بناسێ   واقی وڕ ئەبێ و سەری دەماسێ
زۆر بۆ مەمی چارەڕەش کەساسم   لەو ڕۆژەوە دیومە هێڕ و کاسم
بێچووە قەرەجێکە لێو کوتاوە   کرمە و لە قوڕم دروست کراوە
بەژنی وەکوو داری ژەقنەبووتە   وەک سەلکە بزووتە ڕووتە، پووتە
ڕێی ناکەوێ تۆی ببی بە داخواز   تووشم دێ هەزاری وا لە ڕێباز
ئەو تەوسە شتێکی وای لە مەم کرد   تاس و وڕی کرد، لە هۆشی دەربرد
گەورەم وتی ڕاست نییە درۆیە   هەڵبەستەیە، گفتی سەربەخۆیە
ئەو شۆخە کە بوومە تۆزی ڕێگەی   شازادەیە، شانشینە جێگەی
هێلانە بڵندە توخمی پاکە   ڕووناکییە نەک لە ئاو و خاکە
بێ هەمبەرو وێنە نازەنینە   شانازی زەمینە ناوی زینە
ئەو گۆتنی نالەبار و ناخۆش   کینە و ڕقی میری خستە سەرجۆش
گوڕاندی لە پۆلی دەست و پێوەند   بۆ نایخەنە بەند و بیکەنە پەند
خوێخۆرێ کە ئەشکنێ نمەکدان   زیندانی دەوێ لەتەک شەتەکدان

دووسەد کوڕی پاڵەوانی حەستەم   یەکجارە هورووژمی کردە سەر مەم
تاژدین و چەکۆ و برای لە دوو بەر   هەستان وەکوو شێر و دەس بە خەنجەر
وتیان گەلی نۆکەران بوەستن   چۆن ئێوە دەسی مەمێ دەبەستن
بڕواننە مە خۆ نەگێژ و کاسن   خۆ و هێز و گوڕی مە باش دەناسن
هەریەک لە مە بێ و لە ئێوە پێنجسەت   دەوکەین بە دەمی دەبان لەت و پەت
تا ماوە تنۆکی خوێن لە نێو ڕەگ   یاریدەدەری دەبین و کۆمەگ
هەرکەس لەوە چەپ لە مەم بنۆڕێ   گۆڕ گۆڕیەتی ڕێ لەخۆ نەگۆڕێ
میر سەرووەری گشتە خێوی فەرمان   گفتی وی لە بانی چاو و سەرمان
خۆی هەرچی لە مەم بکا ڕەوایە   گیان و سەری مەش لە دەس ئەوایە
دەس بەستە و بەیدەسین لەبەر میر   وا گەردن و پیل و پێو و زنجیر
میر بەستی بە دەستی خۆی دەسی مەم   تاژدین بەری چاوی گرت تەمی خەم
چاری چییە میرە خاوەنی کار   نان خۆریەتی چۆنی بێت بەرەنگار
خوونکار مەمی دایە دەستی دژدار   زیندان بووە جێگە بۆ مەمی ژار
ئەو شارە هەمووی جوان هەتا پیر   بۆ گرتنی مەم پەشێو و دڵگیر
لەو ڕۆژە لە هەر کەس و لە هەر کوێ   هەر تووک و نزا دەهاتە بەرگوێ

مەم لە گرتووخانەدا بۆتە چلەکێش

بڕوانە لە ڕووی گەڕانی گەردوون   جارێک بزەیە و دە جار گرژ بوون
هەرچی کە بڕێک بڕەو پەیا کات   گورجێ دەیەوێ دەخاکی ڕاکات
نزمە و هەچی بەرزی سەرزەوی بێ   پێی خۆشە کە چەشنی وی نەوی بێ

نابینی کە ڕۆژی سەرزەمینێ   هەر ڕۆژە دەخاتە خۆرنشینێ
چەوتە، دزە، لارە، خوارە، دوو ڕوو   وا هاتووە، وا دەبێ، وەها چوو
نەخوازە نەیاری دڵتەڕانە   هەر ئێمە دەهێڕێ لەم گەڕانە
دڵمان دەگرێ بە داوی نازان   پێخوستی دەکا لەبەر بەرازان
پێشان بە هومێد و شاد و خۆشین   پاشان لە دەسی زووخاو دەنۆشین
مەم دەگرێ بە داوی بسکێ زینێ   ڕۆیدێلێ لە چاڵ و ژێر زەمینێ
ئەو چارەڕەشی کزی بەخت کەم   بێدۆست و هەواڵ و یار و هاودەم
ئەو بولبولی وێڵی دەشت و چیمەن   زیندانی ڕەشی کرا نشیمەن
هاوڕازی خەم و کوڵ و کەسەر بوو   زیندان نەبوو، گۆڕی تەنگەبەر بوو
تووشی ببوو دەردی گۆڕەشارێ   هەر تاوە هەزار چەلان نە جارێ
چاڵ لێی بووە چاڵی مانگی نەخشەو   ئەو مانگە دووحەوتە بوو بە یەکشەو
بێ خواردن و خەو لە ڕەنج و ئێشا   بووە گۆشەنشین چلەی دەکێشا
دەروێش کە کورشمە کا لە قوژبن   دۆستی نەبێ هەر شتێک دەکا ون
جارێک وەکوو خواپەرستی بە نیاز   گا_گا وەکی دڵتەڕان بە دڵخواز
هەر تاوە لەگەڵ کولی گرینێ   بەو وێنەیە ڕووی دەکردە زینێ
ئەی بەندی دڵ و چرای دەروونم   ئەی بەستە بە تۆ نەبوون و بوونم
مەزنیت و لە ڕاست گەدا بە فیزی   ناپرسی لە ئێمە: چیتە زیزی؟
لە دڵم دەدڕی کراسی ئارام   گیرۆدەیی تۆم و نایەیە لام
لەیلێ وەرە شێتی خۆت ببینە   چاوی تەڕ و سوورە ژینی شینە
شیرینتری شیرنێ کەمێک داد   یادێک بە دڵت بگا لە فەرهاد

دنیا کە لە من بووە بە زیندان ... ئەمڕۆ بە تەنێ منم موسوڵمان

فەرمایشی خۆشەویستی خوایە ... فەرموودەیی ئەو دیارە وایە

دنیا کە بەهەشتی گاورانە ... زیندانی دڵی بە باورانە

هەرچەندە دڵم گەلێک پەرۆشە ... چونکە لە ڕێگەی تەدایە خۆشە

سوێندم بە دوو لێوی تەنک و ئاڵت ... بەو بسکی ڕەشت بە وردەخاڵت

سوێندم بە بەری بەیانی لاجانگ ... بەو هەنیە کە شۆق دەدا بە ڕووی مانگ

سوێندم بە دوو چاوە مەستەکانت ... سەد جاری بە شێوی ناو مەمانت

سوێند بەو بزەیەی کە دێتە لێوت ... سوێندم بە دوو مەمکی شەکرەسێوت

سوێندم بە نەمامی بەژن و باڵا ... سەد ساڵی‌تریش بژیم لە چاڵا

تا ماوە هەناسەیەک دەزانم ... تۆ ناچیە دەرێ لە ناو گیانم

لەو بەندە کەوا شەتەک دراوم ... پێت وا نەبێ لێت هومێد بڕاوم

ڕۆشم کە بەرن بە ناخی گڵدا ... دەرناچێ هومێدی تۆم لە دڵدا

هەرچەندە کە میر بەسەر منا هات ... ئەمجارە بەلانی دوژمنا هات

بێ‌جێ نەبوو زۆر سوپاس کەوا بوو ... ئەو جل نە بە بەژنی من بڕابوو

شازادەی و من گەدا و هەژارم ... چۆن ڕێم دەکەوێ ببیتە یارم

تۆ ڕۆژی بە تیشک و من گڵی ڕەش ... من چقل و دڕوو، ئەتۆ گوڵی گەش

تۆی تازە نەمامی باخی ژینێ ... تۆی گەوهەری شەوچرای زەمینێ

مەم سیسە پەپوولەیەک لە پڕدا ... ویستی کە بسووتێ خۆی لە گڕدا

تۆ مانگی گەشی و لە بێ‌بەشی من ... دادەڕزێ بە تیشکی تۆ لەشی من

من لوولووپەڕ و ئەتۆی هەتاوم ... لێت دوورم و نوقمی ئاوی چاوم

با یادی گوڵم دڵم دەرێنێ — دڵداری هەزار ئەوەندە دێنێ
با بڕزێ لەشم لە گرتووخانە — ئەسرین لە گلێنە ببنە تانە
دەروێشم و ئەشکەوت نشینم — دڵخۆشی ئەوینی ڕۆیی زینم
مەم بەرلەوە بمرێ مردنی دی — ئەم مردنە ژینە! مردنی چی؟
پا ببووەوە کەوتە ڕیزی چاکان — دەرچووبوو لە چینی ئاو و خاکان
تیشکێکی گەیشتە ناو دەروونی — ڕوونی دڵی ببووە ڕێنموونی
هێشتا چلەیەک نەبووبوو تێپەڕ — سەرپاکی گومانی بوونە باوەڕ
سوور بوونەوە بۆی شتی نهێنی — ڕاستی وەڕێ هات و کەوتە شوێنی
هاویشتی لە دڵ ئەوینی تێکوڵ — گوڵ هاتە بەری لە باتی پێکوڵ
گیان باویەتی چی لە لاشی پووچەڵ — گەپجاڕی منالە داری کۆتەڵ
گوڵگەشت و بەهەشت و دەشت و چیمەن — لەو چاڵەوە بۆی ببوونە دیمەن
دار و دەوەن و چڵ و چیا و کەژ — بێ‌گیان و ژیاو لە ئاو، لە سەر بەژ
هەرچی کە بە دڵ لەوی دەنۆڕی — هەرچێکی بە بیری‌یا دەبۆری
زینێکی دەهاتە پێشی چاوان — دڵداری بەڕاستی ڕاستە ئاوان
ئەستێرەگەری دەکرد لە چاڵا — چارەی ڕەشی خۆی دەدی لە خاڵا

زین گلەیی لە گەردوون و چارەڕەشی خۆی دەکا

ئەو زینی بە داوی دڵ گرفتار — ئارامی لەلا نەما بە یەکجار
تا مەم نەخرایە گرتووخانێ — هیوای نەبڕی لە پێک بڕانێ
لەو کاتەوە یاری کۆت لە پێ دی — دەورەی دڵی دابوو ناهومێدی

سەیرانگە و شانشینی دڵگیر
بۆ ئەو بووە بەند و کۆت و زنجیر
دوژمن بوو لە خواردن و لە خەوتن
ئارای نە بە ڕۆژ، نە شەو سرەوتن
بێهێز و توان و دەستەوئەژنۆ
هەر مەم ـ مەمی بوو بە داد و ڕۆڕۆ
دەتوایەوە بۆی دڵی ڕەقی بەرد
لاواز ببوو، ببووە موویەکی زەرد
زەردێک وەکوو ڕەنگ و ڕوویی خانی
باریک ببوو، چەشنی بیرەکانی
گەر لێی نەدەبۆوە هیچ دەرووی ڕوون
هاواری دەکردە چەرخی گەردوون
چم کردووە بۆچی بوویە دوژمن
تۆڵەی چ دەسێنی دێیتە گژ من
مەم ببووە بەشم، ئەوەند بە قینی
هێشتا بە منت ڕەوا نەبینی
تۆ تاقە مەمێک بە زۆر بزانی
لێم بدزی، برادەری دزانی
تۆی ئاگری هەڵدەکەی لە کوڵمەم
تا گڕ بگرێ بە من دڵی مەم
خوێن شیرن ئەکەی مەمێ لە زینێ
تا بیخەیە بەر گڕەی ئەوینێ
سوودت چ وە چنگ کەوت لە بندا
ئەم قۆزە کوڕەت نیشانی مندا
بۆ تووشی کچێکی وەک منت کرد
سووچم چ بوو پاشی بۆ ونت کرد
دوو دڵ کە بە ئاگرت پرووکان
چیت پێ گەیی تۆ جگە لە تووکان
لای هەرکەسێ بەزم و پێکەنینە
هەر لای من و مەم شەپۆڕ و شینە
دەردی دڵی خۆت بە من ببێژە
هەر ژەهرێ کە پێتە ڕۆی بڕێژە
تۆ یووسپی من دەخەیتە چاڵێ
گوێ نادەیە ئاخ و ناڵەناڵێ
بۆی تانە لە چاو و دڵ کەساسم
هەر چاوەڕوانی بۆی کراسم
من بوومە گەدایە چاو لە ڕێگە
بێ یووسپ و بێ پەنا و جێگە
یان بیری لە دەوری مەم دەهالا
دەم ـ دەم دەگەڵی دەکرد سکالا

پێت وا نەبێ من بە بێ تۆ خۆشم   سەد هێندەیی تۆ منیش پەرۆشم
ئارام نییە ڕۆژ و شەو لە دووری   سووچی منە باشە لێم ببووری
بەو خوایە کەوا لە ژووری سەرمان   دەس ناکەوێ لێم بزێک بە دەرمان
هەر ناوە کە ماوە خۆم نەماوم   بێدارییە بۆتە کاری چاوم
ڕۆژان و شەوان لە چاوی گریان   خوێناو دەڕژێ هەناوی بریان
سوێراوی سوروشکە بۆتە شەونم   خەو نایەتە چاو کە بێیە خەونم
ئەو زینی کە دیوتە وا نەماوە   ژاکاو پەڕ و پەلکی هەڵوەراوە
ئەم جۆرەیە دەردی من شەو و ڕۆ   بێ تۆ ئەوە ژیانمە، ئەدی تۆ؟
لەو جێگەیە کێیە هاونشینت   چۆن دەیبەیە سەر بە دوور لە زینت
هیچ کەس هەیە ئاخۆ بتدوێنێ   تووشت بووە یار و خەمڕەوێنێ
گیرۆدەیی ئێمە چۆنە بەندت   تۆش کەوتووە بار لە لێوی قەندت
ئەی دڵ وەرەدەر لە لەش بەبێ هەست   ئەی گیان وەرە بیخە سەر لەپی دەست
پارێزێ بکەن گەلێک لەو و لەم   چوستی بکەن و بڕۆنە کن مەم
لە زمان منەوە بەرن پەیامێ   بۆم بێننەوە زوو لە مەم وەڵامێ
داخۆ لە چدایە یاری دڵدار   ناوی منی جارێ دێتە سەر زار
داخۆ لەگەڵم تەبایە یان زیز   لەو کوڵمە گەشەی نەبۆتە پاییز؟
ئێستەش وەکوو سوور گوڵی بەهارە   یان وێنەیی بولبولی هەزارە
کۆشک لە مە بۆتە بەندیخانێک   پێم خۆشە کە هەڵکەوێ بەهانێک
هەرچۆنێ ببێ هەڵێک سەری دەم   خۆشتر لە بەهەشتە چاڵ لەگەڵ مەم
خۆزیا لە منیش قەڵس ببا میر   وێڕای مەمێ پێم دەخستە زنجیر

هەر جارەکی تر مەمم بدیبا گوێم لێ نەبوو با ببا هەچی با

چەند خۆشە لە کاتی گیانەلاوم پەنجەی مەمی لێکنێ پەلکی چاوم

تاژدین و برایانی لە بیری چارەدان

پیرێ کە لە دەردی دڵ ببوو پیر خۆش گفت و شیار و زیت و دڵگیر

ئاگا لە جیهان، گەڕاوی شاران گێڕایەوە سەرگوزەشتی یاران

گیرانی مەم و گرینی زینێ وەک ئاگرێ کەوتە ڕووی زەمینێ

هەر تیرە و هۆز و ڕێز و چینێ هەر خێوی ئەوین و دڵ برینێ

کێ ببووە زەدەی دەسی ئەوینێ بۆ ئەم دووە کەوتە کۆڕی شینێ

ئەم ئاگرە تەنیەوە لە لاوان سووتا دڵی دڵتەڕان لە تاوان

پێچوون ئەوی دۆستی دوور وکۆن بوون تاژدین و ستی مەپرسە چۆن بوون

بۆ زینێ بە دەردێ چووبوو ئەستی گریان و شەپۆڕ بڕی بڕەستی

تاژدین کولی مەم بە جۆرێ گەستی شێت بوو دڵ و هۆشی چوو لە دەستی

هاواری دەبردە بەر برایان ئێوە و دووسێ پیر و کەیخودایان

ملکەچ هەموو ڕوو لە کۆشکی شا کەین با بۆ مەمی چارەڕەش تکا کەین

میر بەشکە نەرم ببێ بە جوورێ لە گوناهی مەمی هەژار ببوورێ

عارف وتی ئەو لە ژێری دوورە دەوپێکێ پلاری شەرم و شوورە

کارێکی نەیێتە چنگ بە گەرمی بێهوودەیە نووکە نووک و نەرمی

خۆتان دڵی مەزنوو باش دەناسن کێ بیستی بە فوو نەرم بێ ئاسن

پێک نایە شتێک لە کۆڕ و دیوان مەیدان هەیە لێی ببینە میوان

کـە بمانـەوێ بـۆ مـەمێ بکۆشـین ‌ ‌ ‌ ‌ پێویستە کـە بـەرگی جـەنگ بپۆشـین
چـوار ئاوێنـە و زرێ دەبـەر کـەین ‌ ‌ ‌ ‌ خوود بچنە سەر و پەڕی لەسەر دەیـن
هەڵسـوورنەوە گـورزی پاڵـەوانان ‌ ‌ ‌ ‌ بسـوێنەوە دوو دەمـی دەبانـان
یان مەم دەبێ بێتە دەر لە نـاو چـاڵ ‌ ‌ ‌ ‌ یان هەرسێ دەخەینە چاڵ سەر و ماڵ
میر ئەو دەمـە بـاش نەهاتـە پێشـێ ‌ ‌ ‌ ‌ هەریـەک لەمـە شـیری دەربکێشـێ
تاقیـان کەنـەوە لـە لاشـی بـەکرا ‌ ‌ ‌ ‌ نەک ئەو سەگە با، لـە مـەم چ دەکـرا
ئەو بکرێ بە خەنجەران لـەتوپـەت ‌ ‌ ‌ ‌ بـۆ تۆڵـەیی مـەم دەبێتـە دەرفـەت
میر بێتو لەسەر سەگی وەدەنگ بێ ‌ ‌ ‌ ‌ پاداشـتی کلـۆیە گاشـە سـەنگ بـێ
هەرسێکی مە ئاشی جەنگ دەگێڕین ‌ ‌ ‌ ‌ وەک دەنکـە گـەنم سـەران دەهێـڕین
هەرچی وتی لەل بـجنرێ پـەل‌ـپـەل ‌ ‌ ‌ ‌ هەر سەر کـە بـزووت بچێتـە شـاکەل
سازکەین لەهییەک گەرەک لە خوێنـێ ‌ ‌ ‌ ‌ کـێ سـەر بپـەڕێنێ بیـرفێنێ
بـدڕین بپـەڕێن بـە شـیر و نێـزان ‌ ‌ ‌ ‌ سـواران و سـەران زگـان و ڕێـزان
ئـەو چڵـک و گـەماری زۆری‌ـ زۆرێ ‌ ‌ ‌ ‌ لاناچێ بـە خـوێنی گـەش نەشـۆرێ
پـا کەینـەوە جـێ لـە نالـەباران ‌ ‌ ‌ ‌ بیکەینـە جـەژن لـە نـاو هـەزاران
دیل بێنە دەرێ لـە کـۆت و پێوەنـد ‌ ‌ ‌ ‌ دیـلان بگـەڕێ و ببێتـە گۆوەنـد
نـازدار و جـوان لـە سـەر تـەلاران ‌ ‌ ‌ ‌ «دەسـتوو نـەڕزێ» بڵـێن هـەزاران
بـۆ و بێـو ببیـەن لـە نازەنینـان ‌ ‌ ‌ ‌ چەپڵـە و گـوڵ و دەنگـی ئافـەرینان
تـازدین و چـەکۆ لـە ئـەم وتـارە ‌ ‌ ‌ ‌ زانیـان جگـە لـەو نییـە چچـارە

ڕاسپاردەیەک ڕادەسپێرنە لای میر

کاتێ شـەوەکی شـەوی بـەڕێ کـرد
ڕۆژ زینی لە پشتی ئەسپی شێ کـرد

ئەسپی ڕەشی شەو برایـە سـەر خـاو
شێی زەردەیـی تـاوی خسـتە پـڕتاو

گرتیــە دەســی گـــورزە ئاگرینـــێ
زەرد بـۆوە لـە ترسـی ڕووی زەمینـێ

کێشای لـە کەمەرگـە تیخـی زێـڕن
نیسـێ دەڕەویـن کـە خـۆ وەشـێرن

تــاژدین و بــرای لەگــەڵ گزنگــێ
ئامــادەیی کــار و ســازی جــەنگێ

شمشێر لە کەمەر، جگەر وەکوو شێر
کێشــرانە دەرێ ئەســپ لــە پشــتێر

ئەسـپانی ڕەسـەن عـەرەب نـەژادان
پێت وابـوو فـڕین لـە خـۆ حـەوادان

ڕەخشان بەچەپوک و کۆڵ و سمکۆڵ
پێیــان دەهــەژا دڵــی چیــا و چــۆڵ

خاریــــان دەدڕی و دڵــــی نــــزاران
بــۆ ناشــتنی جەنــدەکی نــەیاران

زرم و کوت و هەو- هـەو و گوڕانـدن
هەرکەس لـە خـەوا بـوو ڕاپەڕانـدن

گوتیان بە کوڕان بەرەی کەس و کار
یـان بمـرن و یانـە مـەم بـێ ڕزگـار

وا گـــەردنی ئێـــوە دەکـــرێ ئـــازا
خۆشــی لــە کــوڕێکی بمــرێ ئــازا

تاژدین یەکی خزم و کەیخودا و ژیـر
لـە کوڕانــەوە ڕایســپاردە کــن مــیر

تـا کـەنگێ بەسـی بـێ زۆر و بێـداد
دۆستان کـز و دوژمنـان دەکـا شـاد

پێــی وا نــەبێ مــەم گوناهبــارە
دیلـی دەسـتی دڵـیە ئـەم هـەژارە

نازانــێ کــە پاتشــای ئــەوینێ
دایگرتــووە ڕووی هــەموو زەمینــێ

دڵـداری لەسـەر کەسـێک ببـێ زاڵ
چاو بەستەیە، گوێ کەڕە، زمـان لاڵ

ئێمــە کــە لەگــەڵ مــەما چــوارین
بـۆ بەختــەوەری وی چــوار دیــوارین

هەرچوار سەری مە هەمیشە وەک گۆ
ئامــادە و چــاوەڕێی شــەقی تــۆ

یـان دەربکـەوێ لـە بەنـد برامـان
یـان بـەکری بنێـرێ بێتـە لامـان

چیمـان لـە دلایـە پێـی ببێـژین
تـۆزێ کـوڵ و کـۆ بـەوی دەرێـژین

نایکـا گلـەیی لـە خـۆی دواجـار
ناخۆشـی ئەگـەر ببێتـە سـەربار

میر لەبەریان دادەنوێنێ

ڕاسـپاردە گەیانـدی ڕاسـپێری
جێیەک نـەبوو بـەکری لـێ وەشێری

بـۆ کەولـە دەبینـێ ڕاوە، ڕێـوی
چالـێکی دەکۆڵـی کەوتـە نێـوی

داخـوازی ژیـانی شـێری ڕووتـە
چـاری نـەبوو کەوتـە کلکەسـووتە

مـیرم وتی شـل بچـۆرە پێشـێ
نابـێ دلـی ئـەم کوڕانـە بێشـێ

زۆر حەسـتەمە ببنـە بەرهەڵسـتت
نەرمی کە نەکەی دەچم لە دەسـتت

فەرمووکە لە ڕێی دووچـاوی تـاژدین
بەخشیم مەم و ببتە هاوسەری زیـن

ئـەم ئـاگرە دامرێنـە جـارێ
تا چاری دەکەیت هـەلێک بـە بـارێ

کینـەت نـە هەمیشـە ئاشـکرا کـە
ئاڵـۆزی بـە هـێمنی ڕەهـا کـە

دوژمـن کـە لـە تـۆ پتـر بـەهێزە
جێ مـەرگی لـە بـاوەش و هـەمێزە

پێی ناوێ کە بەرگی جـەنگ بپۆشـی
ژەهریان لە گـەروو بکـە بـە خۆشـی

دوو پیالە دەبێ هـەبن لـە کـن مـیر
یەک شیر و یەکێ ژەهـر دەگـەڵ شـیر

یەک خۆشـی لـە دۆسـتان پـەیا کـات
یەک ژینێ لـە دوژمنـان جیـا کـات

یەک فێنکی بدا بە تۆی لـەش و دڵ
یەک زینـدوو بـەڕێ بکاتـە بـن گـڵ

پێک نایە چ شت بە تونـد و گـەرمی
وەستایی دەوێ و دەهـۆ بـە نـەرمی

سووری شـەو و ڕۆژ لـە نـاو جیهانـدا
بڕوانـە خـودا بـە مـەی نیشـاندا

تاریکییە لایە، لایە ڕوونە   داناوە لەبەرمە بۆ نموونە
کارێکی بە ڕۆژ نەهاتە بەرچەنگ   پێک دێ لە شەوی ڕەشا بە بێدەنگ
ئەو زۆڵی چرووکی دوو زمانە   بۆ میری ئەوەندە ڕست لەمانە
ڕێی بیری لە پێش بڕی بەجارێک   خونکاری لە بارێ بردە بارێک
هێنایەوە هێندە شێر و ڕێوی   ڕازاندیەوە پیس دڵی و دزێوی
میر ببووە هەسانی ژێر زمانی   پێی داسووەوە ئەوەندە توانی
زوو باوەڕی کرد بە گفتی بەدفەڕ   گەڕناسی لە بیر چوو، کەوتە سەر گەڕ
فەرمووی بە سپاردە بێژە تاژدین   من بۆچمە بێ ئەوان سەر و ژین
ئەو مایەیە بۆ شکۆهـ و بەختم   لەو ڕایە کە خێوی تاج و تەختم
ئەو هۆیە کە من بڵندە ناوم   لێم ببڕێ منیش لە ژین بڕاوم
گەنجینەم و هەژدیهامە تاژدین   تاریکە شەوم، چرامە تاژدین
خۆی دانێ وەکوو برابەشی من   زین و مەمی ویستووە پێشکەشی بن
چی خواستووە من بەجێی نەهێنم   لێم زیز بووە من سەیر دەمێنم
هەرچی بە دڵ و دەمی ئەوا بێ   بڕیار بێ دەسەولەجێ ڕەوا بێ
ڕاسپاردە گەڕاوە کن برایان   گێڕایەوە گفتی میر لە لایان
شێرانی بە کینە وا نەرم بوون   بۆ میر بە نزایە سەرگەرم بوون

بەکری شۆڤار داوی مەرگ بۆ مەم دەنێتەوە

ئێوارە کە ڕۆژ چرای کوژاوە   پەردەی ڕەشی شەو کە دادراوە
عاسمان وەکوو سێڵی پڕ لە پشکۆ   ئەستێرە تیا درەوشی کۆ ـ کۆ

ئەو میری هەمیشە شاد و دڵخۆش | ئەو ڕۆژە پەرۆش و مات و خامۆش
دڵپیسی گوڵاوی زۆڵی بەدناو | مەزنی بە کزی کە هاتە بەرچاو
گەورەم! وتی دامەنیشە خەمبار | کار وا نییە بۆ نەبێتە بەربار
دەخوازی کە شادی بێتە داوێ | تۆ زین و مەمێ لە دڵ دەراوێ
هۆی ئاگری کێشە ئەم دووانەن | ماکەی کوڵ و دەرد و خەم ئەوانەن
گەر ڕێگە بدەی گەڕێکی واکەم | بێ‌کێشە مەمێ لە ناخێ ڕاکەم
ژەهراوێ لە تۆ کە لێی نەکەن سڵ | تاژدین و برای دەخاتە بن گڵ
کارێکی کە پێک دێ سووک و هاسان | پێی ناوێ هەرا و گوڕین و ڕاسان
تۆ هەستە بڕۆ و بڵێ بە زینێ | مەم بۆتە خەلووز لەبەر ئەوینێ
مەم تینووە تۆی کە ئاوی ژینی | هەتوان دەسی تۆیە بۆ برینی
تۆ خۆت هەرە مەم لە چاڵ دەرێنە | ئەو بەندی لە دەسیە بیچڕێنە
زانیومە کە مەم گەلێ نزارە | پەروانەیی ژارە چاو لە یارە
هەر چاوی کەوێ بە زینی چاومەست | ناژی دەمێ، گیان دەدا دەم و دەست
سووتاوە زووخاڵە جەرگ و ناوی | خۆ ناگرێ لە حاندی مەستی چاوی
بەو بۆنە گیانی مەم بکێشە | ژێر گڵ بکە ماکی دەرد و کێشە

***

سەردار هەنە باش و کاردورستن | کەمیان ئەوەیە کە گوێ لە مستن
خۆش باوەڕ و سادەیی لە با وان | ڕێشاندەرە بۆ گوناهـ و تاوان
گوێ نادەنە دڵ کە زۆر بە جێیە | گوێچکەی دڵی وان بە دەستی گوێیە
بە گڵێنە سپین گەلێکی چاوڕەش | پیسان بە جوان دەگرنە باوەش
باوەڕکەری پیاوی دوو زمانن | ڕاست، لار و خوار، بەڕاست دەزانن

چیان پێ بڵێ هەر دەڵێن بە چاوان | نایکۆڵـــــنەوە بیخەنــــە بنـــاوان
خۆڕانـــــــەگرن، دژن، بـــــــەکینن | هێمنایی و پشــوو بــە کــەم دەبیـنن
گــوێ نادەنـــە ڕاســـتی و درۆیـــان | زوو بـایی دەبــن بــە بـیری خۆیـان
کاریـان دەسـپێرنە دەس چرووکـان | بێبنیچە و هـیچ و پـووچ و سـووکان
دەزگـای مـەزنان کـە ڕژد و بەدفـەڕ | لێی کۆوە بـوو، بـوو بـە داری بێبـەر
سەرداری کـە خێـوی بـیر و هۆشـە | بـۆ چـینی هـەژار دڵـی پەرۆشـە
بـــاش تـــاقی دەکاتـــەوە دەراوان | دانانــێ لــە دەوری خــۆی گــڵاوان
چل جـار دەگـرن چـەلێکی دەبـڕن | گۆشتێکی گـەنیوە چۆنی دەکـڕن؟
هەرکـەس کـە دەبێتـە کاربەدەسـتێ | بـا هۆشـی هـەبێ و بـەخۆی بوەسـتێ
لەو گفتی ژیانی گـەل دەکـەن تـاڵ | با گوێ کپ و کـەڕ بکـا و زمـان لاڵ

میر بە و بیرەوە دەچێتە لای زین

زانـــایی شـــیار و ژیـــر و بـــیرورد | وای پـەردە لـە ڕازی مـیر وەلا بـرد
شـــۆفار وەکـــوو ببـــووە ڕێنمـــوونی | بـــەم بـــیرەوە چـــۆوە ئەنـــدەروونی
دڵـــــداریی زیـــــنی داوە تـــــاوێ | فەرمووی کوڵ و کـۆ لـە دڵ دەراوێ
تـــا ئێســـتە ئـــەوی کـــرا بـــڕاوە | ئـــازاری مـــــەمم بـــــەهێچێ داوە
بـە خـواری بزووتمـەوە لـە گەڵـتان | بمبـــوورن و مـــەیگرن لـــە دڵـــتان
ئەم کـارە کـە کـاری سـەربەخۆ بـوو | تـۆزێکی گونـاهی چـاوی تـۆ بـوو
بێچـارە ئەوەنـدە چـاوی لێـت بـوو | هۆش و دڵـی لا نـەمابوو شـێت بـوو
بیســتم لـە بژیشـکی ژیـر و پـڕ بـیر | شێت چار دەکرێن بە کۆت و زنجـیر

ئەو میوەیی کاڵ بوو خستمە چاڵێ
ماوەی گەیینم گەیاندە ساڵێ

خۆشتر بووە ئێستە تێک گەیشتن
جوێ نابنەوە کاتێ پێک گەیشتن

وا ئێستە کە بوونە یەک دڵ و گیان
بۆ یەکتری هەر دوو بوونە بریان

نرخی دڵ و دڵتەڕی دەزانن
دڵ چەسپی یەکن، لەبەردلانن

ڕێتان دەکەوێ ببن بە ئاواڵ
یەکتر بمژن لە جێی دەمی تاڵ

دڵداری لەسەر وە پاتشاهە
مەم سووچی نەکرد و بێ گوناهە

سەرکۆنەیی مەم بکەم ئەگەر من
پێم وایە خودام دەبێ بە دوژمن

مەم بوو بە ئەوینی تۆ گرفتار
جەرگی بە بژانگی تۆ بریندار

تیری دەسی تۆی لە دڵ چەقیوە
کولمت دڵ و هۆشی لێ دزیوە

تا تۆی نەبوو چی نەبوو لە پێشا
ئەم سورمەیە کێ لە چاوی کێشا

بسکت وەکوو ماری ڕەش مەمی گەست
پرچت دەس و پێی و دلی ئەمی بەست

زنجیری کەزیت لە گەردنی خست
گیان و دلی بۆ تە بۆتە پێخوست

تۆ کرتە نچیری بازی چاوت
خاوپێچە بە تالی بسکی خاوت

هەر خۆت بچۆ لای و بیدوێنە
زنجیری لە دەست و پێ دەرێنە

ئەی خونچەیی سوورگولی نەپشکووت
ڕزگار بکە بولبولت، ببن جووت

ئەو تینووە چاوەکەی فوراتێ
تۆی وا بکە ئاوی تۆی بگاتێ

ئەی ئاوی ژیان بچۆرە کن مەم
هەر نامرێ کە پێتی تەڕ بکا دەم

زینێکی دووسەد برین لە جەرگی
بەو واتەیە کەوتە گێژی مەرگی

ئەو ئابڕوومەند و خێوی شەرمە
ئەم دڵ بە ئەوی کولاو و گەرمە

لەو گفتە کولایەوە برینی
یەکجارەکی هاتە جۆش ئەوینی

خویناوی دلی له چاو سەری کرد   زووخاوی هەچی هەبوو دەری کرد
دلداری بە پێلی چەشنی دەریا   شەرمێونی پەردە بوو لەبەریا
لەمپەر کە وەلا برا لە نێوان   سەرڕێژ بوو زووخاوی دڵ لە لێوان
دەریای کەسەری کە هاتە سەرجۆش   بە کوڵێکی بەگوڕ پەڕاندی سەرپۆش
وای زۆربە ستاند شەپۆلی خوێنێ   کەم مابوو کە خۆشی ڕاڕفێنێ
ئاومالکی ڕقی دلی ڕەقی میر   پا بۆ وە چلک، چلی نەبوو گیر
دووی ئاگری جەرگی زینی برژاو   باراندی لە چاوی میر تکەی ئاو
پێت وابوو هەڕا هەزارپیشە   مەی سوورە ڕژا لە زارە شیشە
پا بۆوە دلی لە کێمی کینێ   گرتی بەزەیی بە دەردی زینێ
زین بێ دڵ و دەم شەلالی خوێنێ   بێهوودە بوو ویستی بیدوێنێ
گریا لە سەری دریژی شەوگار   کۆ بوونەوە لێی بەرەی کەس و کار
وتیان ئەمە چی بوو بۆچی کوشتت   ئەم خوێنە بەجێ نەبوو کە ڕشتت
زین گولبنی باخی شەرم و پاکی   زینێ لە جیهان کە نەبووە تاکی
بێسووچ و گوناهە پاک و خاوێن   هەرگیز نەکەوت پەڵەی لە داوێن
ئەو گەوهەری شەوچرای جیهانە   چۆن وردی دەکەی بە بێ بەهانە
کەی وا بووە مەزن و پاتشاهێ   هەڵکاتە هەژار و بێ گوناهێ
بەمجۆرە دەخاک و خوێنی ڕاکا   بەم زۆرە گیان لە لەش جیا کا
چی ئێوە دەڵێن، وتی: نە وایە   کەی کوشتنی زین بە من ڕەوایە
کوشتەی مەمی بێکەس و هەژارە   بۆ یارە نەخۆشە گەشکە دارە
زین تاقە گولێکی باخی شایی   من چۆن لە دەسی دەدەم هەوایی

دەستەی کەس‌وکار بەجارێ شێوان ئەسرین لە دووچاو و بار لە لێوان
بووە شین و شەپۆڕ لە ناو جوانان هاوار دەگەیشتە عاسمانان
لەپڕێ وتی: یەک دەهات لە ڕێوە مەم مرد و ژیانی دا بە ئێوە
زین پێشێ کە مردبوو ژیاوە هەستا و لە سەنیرێ پاڵی داوە
دەیڕوانی لە هاودەم و لە یاران دی میر دەگری بە تاوی باران
هەرچی کەس و کارە دەردەدارە خەمبارە، هەژارە، لێو بەبارە
رووی کردە برای وتی سەری من گۆڕی تە کە بویتە ڕێبەری من
گیرابوو گیانی من لە لەشدا مابوو وەکوو مەم لە چاڵی ڕەشدا
هەر چاوی لە لێوی تۆ بوو جارێ چاریکی بکەی کە پێی بچارێ
بۆ هێشتنی ئابڕوو، دڵی تۆ دەرچوونی نەدی هەتاکوو ئەمڕۆ
وا ئێستە کە خۆت ڕچەت نیشان دا گیانم دەفڕێ بە دووی گیاندا
ڕۆژی ڕەش و لەش لە ئاو و خاکی ڕابرد و گیان گەییشتە پاکی
چەندەی لەشەکەم لە خۆی وەڕز بوو گیانم دە ئەوەند زەبوون و کز بوو
ڕێی دەر نەدەکرد لە دەرد و ئێشی گیانی مەمی گەییە کەوتە پێشی
دەرچوون لە جیهانی پووچ و بەرباد وا گەینە ژیانی خۆش و ئازاد
بەربوون لە کەمەندی دووزمانان دەستەملی یەکن لە عاسمانان
گیانێکی کە پاک فڕی لەسەر جێ بێ‌جێ نییە جێی هەیە لە هەر جێ
هاوجووتی یەکین مەڵێن جودا بوون بووکنی مە فریشتەیی خودا بوون
گیانی مە کە پاک و پاک ڕەوشتن ئەمڕۆ لە بەهەشتێ پێک گەیشتن
وا ئێستە بەجارێ دڵنیا بوون مانیان نەمرە و نەما جیا بوون

تینوو لە زەوی کە ماوە لەشمان — دەریای بەزەوی خودایە بەشمان
قاپێلکی گڵین کە خاکە سەرمان — گیانمان گەیینە هەواری هەرمان
ئیتر نییە ترس و خۆ وەشاردن — نە ژیانی خوشک بە کاک سپاردن
نە توانەوەیە لەوێ و نە گۆڕان — مایەی ئەوێ بێبەشە لە دۆڕان
تۆزی مە گەییشتە ڕۆژی ڕۆشن — ئەم خۆشن و ئێوە بۆ پەرۆشن
مەیکەن بە کر و هونەروەری من — مەم پێشڕەوە بۆتە ڕێبەری من
ئەو پیری کە من دەسم بەوی دا — چیم دیتووە ئەو نیشان منی دا
گەرچی لە ڕواڵەتا گەدا بوو — زۆر پایەبڵندتریش لە شا بوو
جێ بەرزە لە بارەگای خودایی — پێخوستیە تانجی پاتشایی
گیان و دڵی بۆتە شیوی پیرۆز — بێترسە لە گێژ و تۆز و باهۆز
کێشای دەسی من بە ڕێی ئەوینا — دوای کەوتم و گەیمە کێوی سینا
مەم بوو لە بەزەی خودای گەیاندم — ئەم بوو کە لە گێژی ڕاپەڕاندم
هێنامیە دەرێ لە پەردەکەی خاک — پاکانەمی کرد لە لای خودای تاک
پێو وا نەبێ من ئەویستە زیندووم — لەو کاتەوە مەم نەماوە مردووم
خوازراوەیە ئەو گیانی ئێستە — مەم پێم دەڵێ تۆزێتر بوێستە
مالاوا بکەم لە ئێوە گشتوو — پێی خۆشە خەموو نەبێ کە کوشتوو
تەنیا هەر ئەوەندە ڕاسپێرن — تەرمی مە بە ناو و داو وەشێرن
دیسان دەگەڕێمەوە بەهەشتێ — هەمدەم بە مەمم لە بەزم و گەشتێ

زین دوا ڕاسپێری خۆی بە کاکی دەڵێ

ڕاسپێریی زینێ وابوو بۆ میر   ئەی مەزنی بلندپایە و ژیر
گۆڕیت بێ گیان و دڵ سەر و زین   هەردەم دەبەرت مرن دووسەد زین
ئەو یەک دوو هەناسە دوا پشوومن   هیوام هەیە خەم نەخۆی لە دوو من
هەر ڕۆژی بەرێ کە من مەمم گرت   شەشدانگی کەساسی و خەمم گرت
لەو ناوچەیە خێوی دەستەلاتم   پەیدا بووە بۆم لە ڕێی خەباتم
مەم بۆ من و کامڕەوایی بۆ تۆ   خەم بۆ من و پاتشایی بۆ تۆ
چاوت لە بەشم نەبێ کەسی من   بۆ تۆ هەموو شت، کزی بەسی من
دانیشە لە تەختی سەروەری خۆت   لار دابنێ تانج لە سەر سەری خۆت
سازی بدە کۆڕی بەزم و ئاهەنگ   گۆوەند بگەڕێت و چەنگ بدا دەنگ
سەرخۆ بکە سادە و ڕووالان   دڵخۆش بکە پیر و کۆنەسالان
گش مایەیی بەزم و شادومانی   چی خۆشی دەرن بە زیندەگانی
لە خواردن و خواردنەوە ببن ساز   دەنگ داتەوە دەنگی ساز و ئاواز
ئازاد بکرێن کەنیز و بەندان   ڕزگاری درێ بە دیل و بەندان
پەخشان بکە زێڕ و پووڵ و پاران   کۆیان بکەوە گەلی هەژاران
لێم خڕ کەوە پۆلی نازەنینان   خوێنشیرن و دەم بە پێکەنینان
جوان بێن و بچن لە دەور و بەرمان   با بێنە سەما لە دەوری تەرمان
با گەورە و کەیخوداش لە ناوا   پیرۆزی بکەن لە بووک و زاوا
بۆن خۆش و گولاو بلا گەلێک بن   پێویستە پتر لە هەر شتێک بن
بۆ ئێمە نە باوی ئاو و خاکە   پێک گەیشتنی دوو گیانی پاکە

لەشمان کە دەچێتە گۆڕ و چاڵێ   گیانمان لە بەهەشتێ لێک دەهاڵێ
لەو بەزمە فرشتە تێدەکۆشن   داخوازی بەرام و بۆنی خۆشن
ڕۆژێ کە ستیت دەدا بە تاژدین   ئاواش بکە ئێستە بۆ مەم و زین
بازار و شەقامی شار و دەم چەم   با جوان بکرێن بە چەشنی ئەو دەم
با دەرچنە دەشتێ شۆڕەسواران   ڕمبازی بکەن بە یادی جاران
بۆتانی لێیان ببێتە جێژن   دڵخۆش بن و لاوکان ببێژن
وەک ئەو دەمە خۆت ستیت بەڕێ کرد   چۆنت بە دڵی مە جێبەجێ کرد
هیوامە لەگەڵ منیش وەها بی   بۆ میش وەکوو ئەو چرا و برا بی
بۆ تەرمی منیش دوو سێ ئەوەندە   دڵخۆش بی و شاد و دەم بە خەندە
پێشمانخە گۆرانیبێژی خۆشدەنگ   ڕێکیانخە بە چەپک و بەزم و ئاهەنگ
دەربەستێ وەکوو کەژاوەیەک بێ   جێی دوو کەس و تاقە چاوەیەک بێ
زێڕکفتی بکەن هەمووی دەر و ناو   بترووسکێ لە دوورەوە لە بەر تاو
پەلکی گوڵی ڕابخەن لە ناوا   دڵیان لە گوڵانە بووک و زاوا
بمگوێزنەوە چەشنی بووکی شایان   کارێ مەکە سووک ببم لە لایان
کیژۆڵە بە دڵپڕی نەبێژن   زینێ نە بە ناو و دڵ دەنێژن
بەزمی ستی خۆش و ڕۆژی گەش بوو   زین مردن و ژینی چارەڕەش بوو
با ئەستی جل و خشڵ دەبەرکا   خۆی بێت لەگەڵم گڵم وەسەرکا
تاژدین دەری خا ئەسپ لە خاوا   سوار بێ و بچێ شان بە شانی زاوا
مەم چۆن بوو کە ئەو ستی درایە   مەم بێکەسە هەر ئەوی برایە
لەم ڕۆوە ئەتۆش هەیا بە ساڵێ   هەر ماڵێ کە دەردەخەی لە ماڵێ

هەر خواردنێ دەیدەیە هەژاران　　هەرچێکی بەخت دەکەی لە یاران
چەند دالدە دەدەی بە بێ پەنایان　　دەس پڕ کە بەڕێ دەکەی گەدایان
هەر بەرگێ دەکەیتە بەر شڕۆلان　　پێت دێتە گەشە و بزە کلۆلان
هەرچەندە دەبی بە کەس لە بێکەس　　هەر ڕۆژێ کە دەگری دەستی بێدەس
هەرچەندی دەگەی بە دادی داماو　　ئەسرین دەسڕی بە چاوی گریاو
هەتوان کە دەخەیتە سەر برینێک　　شادی کە دەدەی بە دڵ خەمینێک
دیلان کە وەدەر دەخەی لە زیندان　　دڵخۆشی دەدەی بەوی لە شیندان
تا پێت هەیە پیتی کوردەواری　　چەند هەڵدەکەنی ڕەگی هەژاری
دەرمانگە و فێرگە ڕێگە و پرد　　مزگەوت و میوانگە چیت درووس کرد
چەند ڕیز دەنرێ لە تەخت و تاجت　　چەند کۆوە دەبێ پیتاک و باجت
مانگانەیی کار بەدەست و نووسەر　　پێشمەرگە و ئەفسەران و نۆکەر
چەند خوێنێ لە دوژمنان دەڕێژی　　هەرچەندی کە خوێنمژان دەنێژی
تالان و بڕۆ لە دوژمنی کورد　　چی دێتە دەست هەمووی گڕ و ورد
با گشتی لەسەر نیازی من بێ　　وای دانێ بە ناو جیازی من بێ
پێم ناکرێ هیچ بەرم لەگەڵ خۆم　　پاش بارێ بلان بەڕێ کرێ بۆم
شانازی بکەم لە کن ئەو و ئەم　　کەس نەوشێ شتی کەمە ژنی مەم
پەردووی مە ئەگەرچی گۆڕی تەنگە　　بۆ بووکێ کە با بەچەنگە، نەنگە
ئەو جێگەیە دوور لە بەژن و بالات　　بۆ ئێمەیە جێی نیاز و ئاوات
ڕاسپێری کە زۆرە، لێم ببوورە　　یەکجاریە کۆچ و ڕێگە دوورە
چەندی لە دەست دێ زۆر ئەگەر کەم　　دەر ماوێ لە بیری خۆت من و مەم

خزمایەتی مەم بە کەم مەزانە   مەم تاجبەسەریکی ئەو جیهانە
تەرمێ کە دەچێتە گۆڕخانان   هەڵدەگرێ هەڵیگرن بە شانان
هەر چەندە منیش لە لای ئەوە جێم   بۆ گۆڕ و بەرەو مەرگ بە پێ دێم
خواکەی نەچی چیدی بێبەشم کەی   لەم مردنەشا بەختڕەشم کەی
بمنێژە لە ژێر گڵا دەگەڵ مەم   ڕوومان لە یەک و دەسی لە مل کەم
میوانی مەمم چ خۆشە مردن   بۆ ئێمە نە جێی پەرۆشە مردن
میر کەوتە گرین و داد و ڕۆ ـ ڕۆ   فەرمووی دڵەکەم سووتاوە بۆ تۆ
سوێندم بە خودای خویا و نەدیوان   بۆ ئێوە لە دڵمەوەم پەژیوان
خۆت هەستە سەریدە بیدوێنە   بیهێنە لە مردنی بسێنە
زیندوو بن و بچنە ناخی خاکا   کەس نابێ لە یەکتریو جودا کا

زین سەری کوشتەی خۆی دەدا

زین ئەو بەزەیی لە ڕووی برا دی   سەردانی مەمی گەلێ ڕەوا دی
ڕازایەوە هەر لە پێ هەتا سەر   دەریای لە جوانی کەوتە گەوهەر
ئەستی بە سەتان لە دیدەکالان   ئەستێرە لە دەوری ڕۆژێ هالان
چاومەست و بەلەک خڕ و کەزی شۆڕ   دەرچوون وەکوو دوڕ دەرێن لە قاپۆڕ
دەروێشە دەچێتە دیدەنی پیر   کوا ماوە کوڕی گەدا و کچی میر
هیوا نە لە کۆشکە وا لە بەندە   دڵ بەستەیە زین و مەم کەمەندە
دەرگا کە کرایەوە لە یاران   زیندان بووە باخی نازداران
چووە سەر مەمێ بەرلە زینێ ئەستی   دی مردووە نایە دەنگ و خوستی

گیان چۆتە دەرێ لە بەژن و بالا
ماڵ بێکەسە کەس نییە لە ماڵا
والایە قوتووی دوڕی گیانی
کوژراوەتەوە گڕی ژیانی
گوڵزاری وشک بووە بە بێ ئاو
بێ ڕۆنە چرا و پلیتە سووتاو
پرسی لە کەسانێ هاودەمی بوون
هاوبەندی گران و هاوخەمی بوون
وتیان لە دەرێوە هات ترووسکێ
دەرچوو لە سەری مەمیش برووسکێ
یەک وێنەیی مانگ و ڕۆژ، ئەویتر
هالا ئەوی ژوور لەوی نەویتر
یەک بۆ یەکێ کەوتە تیشکە ڕشتن
تا بوونە یەکێک و پێک گەیشتن
بەم جۆرە درموشی سەردەمێ چاک
شەوڕەش لەمە بوو بە ڕۆژی ڕووناک
لەو کاتەوە مەم نەما لەسەر هۆش
پێخۆش نییە ڕابێ لەو خەوی خۆش
تا چاوی دڵت لە سەریە تانە
پێت وایە کە نەبووە ئەو شتانە
گیان تیشکی خودایە سەربەخۆیە
ڕاگوێزتن و توانەوەی درۆیە
خوێن لانەیە بۆی، نەخۆی گیانە
چیدی لە گیان بلێی زیانە
هاوڕێ کە لەگەڵ مەما گرابوون
لەم ڕازە گرنگە شارەزا بوون
ڕێشاندەری باش بوو بۆ هەوالان
بردنیە دەرێ لە ناو خەیالان
ئەستی چووە بن سەری مەمی زار
تا کەنگێ دەنووی لە خەو بە بێدار
هەڵبێنە سەرت ببینە زینت
هاتۆتە بەرت گیان و ژینت
تینووی؟ چووە لەمپەروو لە نێوان
وا ئاوی ژیان و تەڕ کە لێوان
لەم مردووە بەو وتار و باسە
هەڵچوو تەپ و دووکەڵی هەناسە
زین دەستی گەیاندە دەستی یاری
فرمێسکی لە چاوی مەستی باری
ئەسرینی ڕفاندی پووشی شەرمی
سەرپۆشی دڕاند لە سنگی نەرمی

گریەی بە کوڵ و کزەی هەناوان
جەرگی کەفری ڕەقی دەتاوان

بای گەرمی هەناسە و هەنسکی
ڕایماڵی لە دەوری کولمە بسکی

ڕووپۆش کە وەلا درا لە ڕووی زین
ڕۆژ تیشکی گەیاندە مانگی بێ‌تین

تاریکی مەرگ هەلات لە جێدا
پێت وابوو کە ڕۆژ هەلات لەوێدا

ئەی‌مەم! وتی بۆت گەلێ بەتاسەم
گیان بێنەوە بەر بە بای هەناسەم

بۆی ژیایەوە مەم بە گفتی زینێ
بووژایەوە بەشبراو لە ژینێ

دای تیشکی ئەوین لە ناو دەروونی
هێز کەوتەوە گور، ڕەوی زەبوونی

هەر چاوی کەوت بە مەستی چاوی
تین هاتەوە بەر دڵ و هەناوی

فرمێسکێ کە هات بە چاوی ڕەشدا
لەو مردووە بوونە خوێن لە لەشدا

ئەی مەم وەرە ڕابە لاوی چابە
خالی ڕەشە بۆ تە بۆتە کابە

ڕووم تێ بکە ڕووگە خۆشە من بم
لێو بمژە لەباتی ئاوی زمزم

لەم بەژنە کە نەخشی دەستی خوایە
هەر سووڕێ بدەی حەجت ڕەوایە

باوەش وەکریم و چاوەڕێی تۆم
مەم چەشنی پەپوولە چوو بەرەو مۆم

هێشتا نەببوو نزیکی زینێ
سووتاندی پەڕی گڕی ئەوینێ

سەرخۆشی یەکن بە ڕەنگ و بۆیە
جێی ڕاز و نیاز و گفتوگۆیە

زین ئێژێ پەپوولە ڕێنومامی
پەروانە وتی تە شەوچرامی

مەم! خۆشی و فێنکی دڵمە ناوت
زین! گیانی مەمێ بە گۆڕی چاوت

مەم! داومە بە تۆ دڵم بە شەشدانگ
زین! دڵبری تۆ بە تیری برژانگ

مەم! داوی خەمی مە گشتە بێ تۆ
زین! جەرگ و دڵم بڕشتە بێ تۆ

مەم! سینەیی من بەهەشتی تۆیە
زین! بێ تۆ هەموو شتێک درۆیە

مەم! ئەو مەمە سێوی دەستە بۆ تۆ   زین! گەردنی دڵ لەڕەستە بۆ تۆ
مەم! بۆ مە ئەوێستە ڕووگەیە ڕووت   زین! بەسیە گیان لە تاوی تۆ سووت
ئەستی و کەس و کار کە بوون لە گۆڕا   خوێنیان لە هەناو و چاو دەچۆڕا
وتیان بدە موژدە بەختە یارت   پێکهاتووە ڕێکە کار و بارت
بۆ زین کە زەبوون ببوو گیانت   گەر میر دەگەڕا لە دووی نەمانت
وا میر بەزەیی دەکاتە پیشە   زین بۆت بووە هاوسەری هەمیشە
وا ئاوی ژیان، ئەگەر دەنۆشیت   لوقمان ئەوەتا، ئەگەر نەخۆشیت
مەجروون! ئەوە لەیلە سەرتی‌داوە   بۆ دەستەملان فرەی نەماوە
بولبول ئەوەتا ئەوی گوڵت بوو   لوولووپەڕی ڕۆژهەلات بپشکوو
پەروانە بی، مۆمتە هەڵگریسا   مردووش بی، ئەوا لە سەرتە عیسا
دێوانەیی دەردە، ڕابە! چابە!   بێگانەیی بەردە، ئاشنا بە!
ئەو پەریە کە تۆی بە ئارەزوو بووی   ئەو شۆخی هەمیشە چاو لەدوو بووی
هەرچۆنێ دەهاتە بەر خەیاڵت   دەرچوو لە خەیاڵ و بۆتە ماڵت
دەستت مەخە بەر بەشی خودادا   بێهوودە مەدە ژیان بە بادا
دەم نێ دەمی زین و دەس لە گەردن   ڕابوێرە پەلەت چیە لە مردن؟
خۆ ژیر کە ڕەها کە کۆت و زنجیر   وا باشە لەگەڵ مە بێیە کن میر
پیرۆزەیە سێبەری لە سەر مە   بۆتان دڵی ئێستە گەرم و نەرمە
ئازایە گەلێ لە چاکە کردن   بەخشندەیە مەردە خێوی بوردن
هەرچی کەس و دۆستە بانگ کراوە   چی مایەیی بەزمە ساز دراوە
خۆشبەختی و خۆشی ڕووی لە تۆیە   میر دوورە درۆیە، ڕاستگۆیە

هەر بیگەیە هیچ دڵت نەمێنێ   ئاواتی دڵت بەجێ دەهێنێ
زینت دەوێ چی‌تریش دەخوازی   دەتداتێ هەمووی بە سەرفرازی
مەم بیستی ئەمانە تۆزێ ڕاما   درکاندی دەمی لە جێی وەراما
لاتان ئەوی مەزن و پاتشایە   لام بێکەس و دیل و بێ‌پەنایە
تەختی وی بنی لەسەر خەیاڵە   خانوچکەیە جێ گەمەی منالە
دەزگایەکی دوور لە مان و پووچە   زیانبارییە جێی گوناهـ و سووچە
خونکارێ بە مردنێ نەوێرێ   پیاو چۆن دەبێ خۆی بەوی سپێرێ
خۆم داوەتە دەستی پاتشاهێک   بەخشندەیە بۆ هەموو گوناهێک
خونکار و هەزار لە لای یەکێکن   ئاکاری بەجێن و ڕێک و پێکن
هاوێنەیی ڕوویی زینی چێ کرد   نەخش و کری خاڵ و بسکی لێ کرد
لەو ئاوێنەدا ئەوم دی جارێک   ئیتر بە کەسم نەماوە کارێک
وەستای من و زینێ دڵمی ئەستاند   گیانی لە خەوی نەزانی هەستاند
ئەو خێوی شکۆیە، پاکە، تاکە   بێ مردن و چوون و ترس و باکە
هەر لەو دەکرێ سوپاسگوزاری   خستینیە بەهەشتی نازداری
دەستی بەزەیی درێژە بۆ مە   خۆشی و گەشی گشتی بۆ مە کۆمە
زۆر باشبوو نەگەینە یەک لە ڕووی خاک   مۆرین و دەچین دڵ و دەروون پاک
دوو نۆبەری باخی ناز و خۆشین   مەی پێک گەیینێ لەوێ دەنۆشین
دڵدار کە لە سەر زەوی دەمێنن   زۆریان هەیە تۆوی پیس دەچێنن
داوێن‌تەڕ و شەرمەزار و سەرشۆڕ   بێ ئابڕوو پەل دەبن بەرەو گۆڕ
گۆوەندی مە خۆشە لەو بەهەشتە   ڕازاوەتەوە پەری و فرشتە

مـزگێنی دەدەن لـە چـوونی ئێمـە
شـانازی دەکـەن بـە بـوونی ئێمـە
کـوا ئێمـە دەچینـە کـن فرشـتان
جێـی ئێمـە بڵـندترە لـە گشـتان
جێـی دڵـبەر و دڵـتەڕان جودایـە
بـۆ ئێمـە ژوانگـە لای خودایـە
هیوام هـەر ئەومنـد هەیـە لـە لای ئـەو
هـەرچی زووە بچمـە بارەگـای ئـەو
کاتـێ کـە نـزای لـە دەم بـڕاوە
دەرگـای بـەزەیی خـودا کـراوە
هـەروا نـەژیا لـە ژیـنی تـاڵا
باڵـداری گیـانی فڕیـە بـاڵا
گیان دەستی لە ئـاو و گـڵ کـە بـەربوو
بە نیازی گەییشت و بەختـەوەر بـوو
پەروانـە لـە ڕۆشـنایی هـاڵا
جێمـا لـە زەوی لەشـێکی واڵا

شین بۆ مەمی هەژار و کوژرانی بەکری بەدکار

دەیگوت ئەوی شینی بۆ مەمێ کـرد
ئەو ڕۆژە کـە ئـەو هـەژارە پـێ مـرد
بوو شـین و شـەپۆڕ لـە نـاو جزیـرێ
گـش پیـاو و ژنێـک و لاو و پـیرێ
بۆتـانی لـە گـەورە تـا بچووکـان
زاواو و خەسـوو خـەزوور و بووکـان
داراو و نـەدار، بڵـند و نزمـان
زانـا و نـەزان، نـەناس و خزمـان
دەروێش و بـەڕیش و مەسـتی بـادە
پـاک و بەچڵـک، بەکوڵـک و سـادە
کوێخا و بـەرەڵا و هەڵـە و شـەل و گێـڕ
گشـتی وەکـوو یـەک ببوونـە شـینگێڕ
چاویـان تـەڕ و قوڕبەشـان و ڕەشـپۆش
پەیـدا نـەدەبوو یـەکێکی دڵـخۆش
بێگانـە و دوورەدەسـت و خـۆیی
هەرکەس بەرە تەرمی مـەم دەڕۆیـی
بۆ شـوێنێ دەڕۆیـی بـەکری پـڕکین
تـا گـوم ببـێ، کەوتـە داوی تـاژدین
بۆکـوێ؟ وتی سیسـەماری بەدفـەڕ
ئەی ماکی هەموو بەڵا و گزی و گـەڕ

ئـەی لەمپـــەری بـــەردڵ و نیـــازان   پیستر لـە هـەموو سـەگ و بـەرازان
ئاوڕووبـــــەری دڵـــــتەڕانی دڵـــــدار   خـــوێ پێوەکـــەری دڵـــی بریـنـــدار
کۆستتکەوێ وەک مەمت لە من کرد   چیدیت دەوێ کەتنی خۆت بە من کرد
ئەو دەردە کە دات بـە مـەم لەسـەر چـی   هێشتا دەتەوێ لە دەس مە دەرچـی
بگـــرە لـــە دەســـم دەبـــانی دوو دەم   بتکەم بـە یەکـەم لـە تۆڵـەیی مـەم
یەک بڕ سەری بەکری پێ نەوی بـوو   لاشەی سەگی چەسپی سـەرزەوی بـوو
کـاتێکی کــە هــات بــە لای بـرادا   ڕوونـــاکی نـــەدی لـــە نـــاو چـــرادا
دایگـــرت لـــە ســـەری کـــلاو و تۆمـــار   هاوێشـتییە سـەر لەشـی مـەمی ژار
دیوانـــە و هـــار لـــە تـــاو برایـــێ   شـــالاوی دەبـــرد وەکـــوو زەهایـــێ
نیازی هـەبوو هـەرچی بێتـە پێشـێ   بـــۆ تۆڵـــە گیـــانی ویـــش بکێشـــێ
کـــێ لـــەو دەمـــەدا ببـــا تـــخوونی   پاپـای بـــوو لـــە مـــردن و نـــەبوونی
هـــاوار لـــە دەســـی برایـــە کـــن مـــیر   زوو پێ و دەسی خستە بەند و زنجیر
تەرمی مەمیکەوتـە ڕێ بـەرەو گـۆڕ   کۆمـەڵ لـە دواوە مـات و سەرشـۆڕ
کۆتەڵ کە لە پشـتی ئەسـپی مـەم بـوو   بۆ هەرکەسێ ماکی دەرد و خەم بـوو
تاژدینـێ لـە بەنـد شـەتەک درابـوو   ئاگـــای کـــە لـــە بـــردنی بـــرا بـــوو
زنجیری لـە دەسـت و پـێ چڕانـدن   دەروازە و بەنـــدی تێـــک شـــکاندن
ئـەنگوچکی سـپی نیایـە نـاو هـەش   تەرمی مـەمی گرتـە مێـز و بـاوەش
خزم وکەس و کار و دۆسـت و یـاران   گریـان لەگەڵـی بـە تـاوی بـاران
شڵـپەی دەس و سـینەیی جوانـان   دەنگـــی دەگەیشـــتە عاسمانـــان
هـــەرچی ژن و کیـــژە پـــۆڕ کـــراوە   ڕوویـــان دەڕنی بـــە دەم ســـەماوە

گشتی لەپ و پەنجە سوور و ئاڵ بوون — بێ ڕەنگ و خەنە لە خوێن شەلال بـوون
ڕیزێـک لـە کچـان یـەکێ لـە لاوان — پێیان هەڵـئەگوت بـە بەنـد و بـاوان
پۆلێــک لــە دوایــەوە لــە خــۆ دەر — هێندێکی لـە پـێش تـەرم سـەماکەر
پیر کەوتنە ناو بـەتاو دەکـەن شـین — میر دەسڕە بە چاو و چاو بە ئەسرین
زیـن هاتـە سـەما، لـە پێشـی تـەرما — چنگــی دەکوتــا بــە ســنگی نــەرما
پەخشان ببـوو مـووی بەسـەر لەشـیدا — وەک ئـاوی ژیـان لــە نـاو ڕەشــیدا
ئەو کاتێ سەمای دەکرد لە تـاو مـەم — زوهرە بـە سـەماوە کەوتـە نـاو تـەم
ڕۆ - ڕۆی کـە دەهاتـە دەر لـە لێـوان — لە سـوێی دەتـواوە جـەرگی کێـوان
دار و دەوەنی دەگــــەڵ دەناڵـــــی — گریـــانی ژیـــانی کـــردە تاڵـــی
لـەو شـینە مـرۆ ئەوەنـد وەکـۆ بـوو — جەرگ و دڵی ڕێ بە کەند و کۆ بـوو
ڕەوتیان دڵـی عـەرزی پـێ دەلـەرزی — بوولــەرزە دەکەوتــە نــزم و بــەرزی
هێند دادەوەرینە ڕووی وەکـوو گـوڵ — فرمێسکی کچان بە هـۆی کوڵـی دڵ
پێت وابـوو لـە هەورەکـەی بـەهارێ — بارانــە لــە ســەر گــولان دەبــارێ
چارشـێوی ڕەشـی ژنـان ئەوێـدەم — پەیـدا بـوو، نیشـانی شـینە بـۆ مـەم
ڕووپـۆش لـە ڕووان کرایـە پـەرژین — ڕەشیان لـە بەرایـە بـۆ مـەم و زیـن

زین دڵی بە بەکر دەسووتێ و بۆی دەپاڕێتەوە

دیان کاتێ کە گەینە قسنی بەر شـار — لاشـێکی تخـێل لـە بـەینی دوو دار
زانیان ئـەوە بـەکری مەرگـەوەڕ بـوو — ئەو لاکـە کـەلاکی مـاکی گـەڕ بـوو
تاژدینە سـەری لـە لـەش جیـا کـرد — کێشەی لە زەوی تـەرە و تونـا کـرد

چیرۆکی بەکر کە گەییە کـن زیـن | پاڕایــەوە بـۆی لــە مـیر و تــاژدین
پیاوچـاک لـە ڕق و لـە کینـە دوورن | هەرچەنــدە بــە ســووچە لێـی ببـوورن
بێفەڕ کە بـە چاکـە نـەدرێ پـاداش | جیاوازی بەچی بـێ بـاش و نابـاش؟
خــوای ســازدەری هــەرد و عاسمانــان | داینـــا لـــە بـــەڕێوە بـــۆ مـــەمانان
ڕۆژێ کـــە ئـــەوینی دا بـــە دڵـــدار | ئـــەو ڕۆژە بەدیشـــی دا بـــە بـــەدکار
چۆن دەکرێ کە پاک لە پیس وەشێرن | زۆر حەســـتەمە لێکـــی هەڵـــوەژێرن
لای ســـــوورە گـــــوڵان دڕوو ڕواوە | گەنـــجێ هـــەبێ مـــاری وا بـــە لاوە
گوڵ سیسە بەدوور لـە دڕک و داڵان | مار هۆیە کـە گـەنج نـەچێ بـەتاڵان
گــەر پیســـی وەکـــوو بـــەکر نـــەبووبا | هیچ دوور نەبوو ئابـڕووی مـە چووبـا
هەرچەنـــد بـــە ڕواڵـــە ناتـــەبا بـــوو | ڕاستیو دەوێ بۆ مە دۆستی چـا بـوو
گەر ئـەو نـەدەبوو بـە لەمپـەری مـە | گومـــڕایی دەبـــوو بـــە ڕێبـــەری مـــە
وا دەرنـــەدەچوین لـــە شـــەرمەزاری | پـــیرۆز نـــەدەبووین لـــە کـــوردەواری
ئـەو ڕێگـەیی پـاکی خسـتە بـەرمان | زۆر زۆر ئەمـــەگی هەیـــە لەســـەرمان
هەرچەندە بـە خـۆی گەییشـت زیـانی | دۆڕانـــدی لـــە ڕێـــی مـــەدا ژیـــانی
پێم خۆش نییە هیچ گرێی وەبەر بێ | هیـوام هەیـە شـاد و بەختـەوەر بـێ
ئیـــدی بەســـە ئابـــڕووی مـــەڕێژن | لەو جێی کـە مـن و مـەمێ دەنێـژن
ئەو ببـووە سـەگێکی پاسـدەری مـە | بـا هــەر بکــەوێ لەبــەر دەری مــە
لای ئێمـــە بنێـــژرێ بـــا گیـــانی | پاســـی مـــە بـــدێرێ لـــەو جیهـــانی

***

بڕوانـــــە بـــــەزەی دڵ و دەروونی | ئاوێنـــە بەزێنـــە، ئـــەو بـــە ڕوونی
ئاوێنــــە و ئــــاو گــــەمارێ دەگــــرێ | کێ بەخشی کەسێ لە دەستی بمـرێ؟

هەرکەس کە بەزەی خودا نەبینێ نەپرووکێ بە ئاگری ئەوینێ
نەکولابێ لە ناو ئەوینی پاکا پێی وایە کەس ئەو شتانە ناکا
پاکان کە بەزەی خودا دەبینن وەک هۆزی فرشتە دوورە کینن

زینیش لە سوێی مەم دڵی دەتۆقێ

دڵ گەستەیی هەژدیهای ئەوینێ کوژراوی دوو چاوی مەستی زینێ
گیراوی گوناهی بێگوناهی سووتاوی گڕ و دومانی ئاهی
ئەو تازە نەمامی وا لەبەر دڵ بەژنی بە نەکامی کەوتە بن گڵ
وەک گەوهەری گەنج بە خاک سپێرا ماریشی لە پێینی وەشێرا
ئەو کێلی چەقا لە بن سەری مەم دەیگوت کە سەرم بڵند و گەورەم
کوا کێلێ کە شان لە شانی من دا کێ نوستووە وەک مەمی لە بندا
شای کۆمەڵ و هۆزی سەرفیرازان میوانمە دەبم بە جێی نیازان
زین هات و لە دەوری کێلی هالا لێی کردە نسێ بە بەژن و بالا
خوێن هەڵدەوەری لە چاوی ئاڵی دەتوایەوە دڵ لە ناڵەناڵی
چاوی وەکوو هەوری خاکەلێوە ڕێژنەی بە گوڕی دەرشت لە جێوە
فرمێسکی لە گۆڕی مەم کە باری ڕەنگا بە مراری گۆڕی یاری
چەندی دەکشاند لە دڵ هەناسە تێکڕا ئەوی خزمە یا نەناسە
فریادی بڵند دەبوو بە گریان کێ بوو دڵی بۆی نەبێ بە بریان
پێشمەرگە و ئەفسەر و وەزیران دەروێش و لەپێش و لاو و پیران
دڵدار و جوان و نازەنینان دارا و نەدار و دڵبرینان

ویکرا وەکوو زینێ دڵبەخەم بوون   ڕۆ-ڕۆ دەگەییشتە چەرخی گەردوون
هاوار و گرین و داد و شینی   بردی گوڕ و هێز و تاو و تینی
ڕۆنیشت لە پەنای سەری مەمی ژار   دەیگوت بە سەد ئاخ و زاری ئەی یار
ئەی خێوی دڵ و لەش و گیانم   باخ بووم و ببوویە باخەوانم
لەو ڕۆژەوە باخی خۆت نەدیوە   وشکە، کزە، زەردە، پەل وەریوە
شلێرەیی لێو و پستەیی دەم   بادامی دوو چاو و سێوی کولمەم
دوو مەمکی برەو شکێنی لیمۆ   بێناز و لە هەڵوەرینە بێ تۆ
لێت ڕوون بێ کە نادرێتە دەس کەس   تۆی خاوەن و تۆ دەناسن و بەس
ئەم بەژنە لەسەر تۆ ڕاوەشێنم   میوە و گوڵ و پەلکی داوەشێنم
شەوبۆن و وەنەوشە و هەلالان   بسک و خەت و خاڵ بدەم بە تالان
وەک گوڵ شمەکی دروو دەبەرکەم   بۆ تۆ قوڕ و خۆڵ و گڵ وەسەرکەم
بسکان هەموو تابەتا بکێشم   وەک گیانی پەژار و پڕ لە ئێشم
ئەم باغی گوڵەم بە ڕێک و پێکی   هەر پەلک و شکۆفە و چڵێکی
بۆ تۆ بوو کە بێی و لێی بنۆڕی   تۆش جێگە دەگۆڕی، جێ لە گۆڕی
من جوانی چ لێ دەکەم بە بێ تۆ؟   بۆ تۆ نەبێ با بچێ بەفیڕۆ
ترسم کە نەبا دڵت دەمێنێ   هەر پارچەیەکم دەخستە شوێنێ
جوانیم و منیش کە بووینە ماڵت   کاتێ کە دەمرم و دێمە پاڵت
لێمت دەوێ ڕەنگ و بۆی جوانیم   چاوی بەڵەک و برۆی کەوانیم
سەرکولمە بە سووری لێو لە ئاڵی   سەر سینە بە نەرمی مەم بە کاڵی
بسکی ڕەش و بەژنی وەک نەمامم   نەممابێ، دەبێ چ بێ وەرامم

چـی لامـە دەبـێ بگـا بـە خێـوی — نـەیگاتێ کەمایەسـی و پەشـێوی
بـۆ وەی کـە لـە دیـدەتا نـەبم سـووک — ڕازاومەوە بۆت لە چەشنی نـۆ بـووک
وەک پێشووە بەژنی شۆخ و شـەنگم — سەرخۆشت ئەکەم بە بـۆن و ڕەنگـم
ئامـادەیی مـاچی تـۆن دوو لێـوم — تورت و شەقە مـەمکی شەکرەسێوم
هـەرچۆنێ منـت دەوێ تـەیارم — بمگـوێزەوە سـازە کـار و بـارم
گۆڕیچـەیی تـۆ دەکەینـە پـەردوو — ترسی نەگەیین بە یـەک بەسـەرچوو
هـامێزی لـە کێلـی مـەم وەرێنـا — ئـاخێکی دوای بـەژینی هێنـا
گیـان هەلـفڕی چـوو بـە لای خـوداوە — لـەش کەوتـە زەوی و چـرای کـوژاوە
لـەو کۆمەلـی پـڕ پـەرۆش و ئـازار — نـوێ بـوۆوە دووبـارە داد و هـاوار
توێژالـکی بـرینی کۆنـە لاچـوون — دیسـان لـە قـوڕی پـەژارە ڕاچـوون
ژان چـۆوە دلان بـە مـەرگی زینـێ — گیرایـەوە کـۆز و کـوڕی شـینێ
وەک جۆ و پلۆسک و چەم، هەموو چەم — فرمێسکی وەرانـدە سـەر گلـی مـەم
شـۆرایەوە گـل بـە تـاوی بـاران — بارانـەیی چـاوی خـزم و یـاران
قـاپۆرە دوڕی کـە داخرابـوو — ئـەو گۆڕیچـە وا مـەمی تیـا بـوو
سەرپۆشـی سـەری کـە هەلـدراوە — بوخچەی گوڵ و بـۆنی خـۆش کـراوە
زیـنی شـل و مـل خـرا تەنیشـتی — پێک گەینەوە دوو مـەلی بوهیشـتی
ئەی مـەم وتی مـیر دەبگـرە زینـت — وا کردمـە یـار و هاوسـەرینت
پـیرۆز بـێ لـە تـۆ و لـە دەزگیرانـت — ڕابـوردنی خۆشـی ئـەو جیهانـت
لـەو گـۆڕەوە مـەم وەرامـی داوە — خۆش هات و جێگای لە بـانی چـاوە

***

ئـەو ڕازە گرینگـە هـەرچی بیسـتی — زانی چییـە نرخـی خۆشەویسـتی

بۆ وانەیە ئافەرین کەوا چوون	دڵتەنگ دەژیان و دڵنیا چوون
خاکاوی نەبوون و چوونە ژێر خاک	دۆراندنی بۆ نییە دڵی پاک
ئەو یاری کە پاک و پاک ڕەوشتن	ژیانیان نەمرە و لە ناو بەهەشتن
لێو توونی و کام لە یەک نەدیوان	ئامادەیە لای خودا بەشی وان
ژیان خۆشە لەگەڵ ئەوین برا بێ	گیان خۆشە بەهۆی ئەوین جیا بێ
هەرکەس بە جوانی چەشنی زینێ	دڵداری بوێ لەباتی ژینێ
یان وێنەیی مەم لە ڕێی ئەوینێ	خۆش و گەشەیەک لە ژین نەبینێ
سەر دانێ لە ڕێی نیازی پاکا	خوا یاری دەبێ و زیانێ ناکا

***

ئەی خوایە بە نازی نازەنینان	بە نیاز و نزای جگەر برینان
ئەی خوایە بە شیرنی جوانی	بەو دڵتەڕی دوور لە کامەرانی
خوایە بە دڵێ ئەوین دەچێژێ	بەو چاوە فریشکی ئاڵ دەڕێژێ
ئەی خوایە بە نالە_نالی بولبول	خوایە بە خوناوی ناوی سوورگوڵ
ئەی خوایە بە ئاهی لەیلی بێ ڕەنگ	بەو شێتی هەژاری لەیلی دڵتەنگ
ئەی خوایە بە ئاهی لێوبەباران	ئەی خوایە بە پێک گەیینی یاران
ئەی خوایە لە ڕێی کولی دڵی مەم	بەو زینە کە کەوتە سەر کڵی خەم
بێ بەش لە ئەوین مەهێڵە «خانی»	ئەو کاتە کە دەردەچێ گیانی
پێغەمبەری خۆش بوێ هەتا سەر	بۆ دوایی نەبێتە داری بێ بەر
بێ کین و لە دۆستی پڕی کە	گیان و دڵی فێرە باوەڕی کە
سەرزارەکی زۆر بەچاو و ڕاوە	خاوێن دەمە، کردەوەی گڵاوە
ئاکاری لە کاری چاک نەبانە	سەرگەرمە بە کاری پێچەوانە

مەیهێڵەوە هێندە بۆ کوڵ و خەم
هەرچەندە نەچۆتە ڕیزی پاکان

با بەر بەزەییت کەوێ وەکوو مەم
بیبەخشە وەکوو بەکر بە چاکان

چقڵی مەم و زینان

زۆر سەیرە ئەوانە چۆن ژیابوون
کێ فێری چ بوو لە کاتی ژینا
لەو گۆڕە کە زین و مەم تیا بوو
ڕسکابوو دوو نۆ نەمامی سەرکەش
تورت و شەق و پڕگەڵا و بە سێبەر
ئاڵان بە یەکا ئەمانە چین_چین
گڵکۆی بەکری چنۆکی بەدکار
تێکوڵ گڕ و پەڵ_پەڵ و ڕەش و خوار
هاویشتی پەلی بەرەو نەمامان
هەر تەنیەوە پێچی دا هەتا سەر
هێدی نەبوو تا لە یەکدی کردن
هەر خۆیە کە دەیگری بە شیری
وا دیارە لە مردنیش دەمێنێ
پیوازەسەگانەیەک بکەی شین
پەروەردە ببێ لە ناو گوڵاوێ
هەر ڕۆژە لە لایەکی لەتی کە

دوای کەوتنە ژێر گڵیش وەها بوون
پیشەی ئەمە بوو لە ژێر زەمینا
تۆمەز بە ئەوینێ ئاو درابوو
ڕاست و شل و شین و ناسک و گەش
یەک شەنگەبی و یەکیش سنۆبەر
وەک دەستەملان دەبوون مەم و زین
دارێکی ڕواند ڕوو، چقڵ دار
وەک کووتی بنی لە بەهرە بێ‌پار
پێچای سەر و بن لە ڕەگ، لە دامان
نێوانی تەنین و بوو بە لەمپەر
چقڵی مەم و زین بە ژین و مردن
ناچێتە دەرێ دەڵێن بە پیری
بەدخۆی چووە، خووی دەنک دەچێنێ
سەد ئاوی بدەی بە شیر و هەنگوین
ڕایگوێزە لە سێبەر و هەناوێ
قەڵشاوی پڕی گەزۆی سپی کە

شـــەکری لـــە پـــەلانی دابێـــژە دۆشـــاوی لـــە ســـەر گـــەڵا بـــڕێژە
پێـت وا نـەبێ بـۆت ببێتـە شـووتی بـەهرەت ئـەوە: بۆگـەنیو لـە لـووتی

پیاوچاکێ خەون بە بەکرەوە دەبینێ

ئاگـا لـە جیهـانی پـیر یـەکێ پـیر گێڕایـــەوە بـــۆم شـــتێکی دڵـــگیر
گۆیـــا هـــەبوو پـــیرێ دوورە دنیـــا دەژیـــا لـــە چیایـــەکا بـــە تـــەنیا
ســـەرگەرمی هـــەوای خوداپەرســـتی دایگرتبـــوو بـــیری خۆشەویســـتی
خواناســـی بـــە دڵ نـــە ســـەرزمانی دڵـــڕوونی ئـــەوینی ڕاســـتەقانی
چەوسابوو لـە ڕێگـەدا گەلـێ سـاڵ تا گیـانی لـە سـەر لەشـی ببـوو زاڵ
تێکـەڵ بـە خـودا ببـوو بـە جـارێ بـێ ئـەو بـە کەسـی نـەمابوو کـارێ
خوا_خوا بوو هەموو دڵـۆپی خـوێنی دەیـــزانی گـــەلێک شـــتی نهـــێنی
هـەر لێکـی بنایـە پـەلکی چـاوان دەیدی لمی سـەر بـەژ و بـن ئـاوان
جارێـک لـە نێـوانی ڕۆژ و شـەودا یان نیوە شیار بـوو یـان لـە خـەودا
باڵـداری گیـانی کەوتـە گەشـتێ چوو گەردشی کرد لە نـاو بەهەشـتێ
وا تاج بە سـەرێکی شـۆخ لـە دەرگـا زۆر قـۆز و تـەیار لـە ڕەنـگ و بـەرگا
وێســـتاوە بـــە هـــێمنی لـــە جێـــوە ڕوو خۆشە، گەشە و بـزەی لـە لێـوە
ئـــەی پایەبڵـــند وتی ئـــەتۆ کێـــی؟ ئەو کۆشکە بە کێ دەگا کە تۆی لێی؟
بـــەکرم وتی مـــامی پـــیری زانـــا بەخشـیمی بـەزەی خـودای توانـا
ئەو دەرچوو کە بووم دڵ و بەختڕەش لای زین و مـەمێ کراومـە هاوبـەش
ئەو کۆشکە دەبـینی هەشـت نهۆمـە هـی وانـە حـەوت یـەکێکی خۆمـە

لێرەش ئەوە چاوەدێری وانم   پیشەم وەکە پێشە، دەرکەوانم
زۆر بەختەوەرم گەلێ بەنازم   دۆستیانم و پاسەوانی ڕازم
لام وایە کە لێرە ڕادەمێنی   لەو بارەوە دوودڵی دەچێنی
ژین تاڵکەری زین و دوژمنی مەم   چۆن ڕۆ نەبڕێت لە ناو جەحەندەم؟!
ئاگات لە جیهان هەیە نە لێرە   جێم ئێرەیە گوێ لە من بدێرە
هەرچەندە بە دڵ بەوان نەیار بووم   ماکەی گەڕ و بەدفەڕ و گەمار بووم
نەمهێشت کە بە یەک بگەن بە خۆشی   هەر یەک لە دەسم زووخاوی نۆشی
خۆم کردە چوقڵ لە بەینی وانا   خۆشم لەسەر ئەم شتانە دانا
بڕوانی بەلام بە چاوی دووربین   ئەم تاڵیە دای بەریکی شیرین
کێ زۆر لە جیهان ژیانی خۆشە   زۆر وایە کە لێرە دڵ پەرۆشە
کێ ڕەنجدەر و دڵ بە دەرد و ئێشە   دوای کۆچی دوایی زۆر لە پێشە
بۆ ئێرە ئەوێ وەکی هەوێیە   وەک دوژمنی سەختی خوێنەخوێیە
تا تۆ لە یەکێکی چاونەپۆشی   بۆ ویدی بکۆشێ با بە کۆشی
لای وا نییە هیچ بە بیر و ژیرێ   دوو شووتی بە دەستێ هەڵدەگیرێ
من زین و مەمم لە سەر زەمینێ   تووش کرد بە پەژارە و گرینێ
کێشامنە بەرێ بە داخ و دەردان   دەستم لە جیهانی ئێوە بەردان
ئەو چەرمەسەرەم کە داوە پێیان   وا ئێستە دەبینی چۆنە جێیان
هۆی من بوو بەوان درا بەهەشتێک   دایانمێ ئەویش لە هەشتێ مشتێک
تاژدین وتی چۆن دەبێ کە تۆی کوشت   چی دیتەوەڕێی کە خوێنی تۆی ڕشت
پێی گوت کە خودا لەویش دەبوورێ   بەخشینی کڕی بە قەڵتی شوورێ

بۆتـان کـە وەرەز ببـوو لـە دەسـتم — خسـتم هـەچی دەبـووە بەرهەڵسـتم
وەک مار ئەوی هاتە پێشـێ گەسـتم — رزگـار نـەدەبون لـە بەنـد و بەسـتم
وەک دەردی گران لەگەل پەیا بـووم — وەک کوندەبـەبوو ژیـام هـەیا چـووم
ئەو دەستی کە ئەو لە من وەشـاندی — هـەر دەردێ لـە دڵ هـەبوو پەڕانـدی
ئاسـوودە کـران هـەزار لـە چـەنگم — دەرچوون دڵی تەنگ لە چاوی تەنگم
گـیرا بـووە بـۆی نـزای هـەژاران — نووسـراوە ئـەویش لـە چاکـەکاران
کـار هـەن بـە ڕواڵـە ناڵـەباران — دەیکۆڵـیەوە زۆری بـەهرەداران
خوا ڕازی گرینگی خۆی بـە هاسـان — ناداتـە نیشـانی خۆنەناسـان
بڕوانـە دەبەخشـێ بـەکر و تـاژدین — دووی دوژمن و دۆست لەبەر مەم و زین
ئـەم ڕازە گەلـێ نهـێن و کـوورە — بـیری مـن و تـۆ لەوانـە دوورە
هـەرچۆنێ بـبی نزیکـی باشـان — هەر باشـییە دێتـە ڕێـت لـە پاشـان
گەر یاری بـە دڵ لـە ڕێـت دەکۆشـن — پێت شـادن و کـز بی بـۆت پەرۆشـن
گـەر دوژمـنی ئـەو لـە کینـە دوورن — لە گوناه و هەڵـەی نـەزان دەبـوورن
ناکەس نـەچی هـەر بـبی تـخوونی — گـەر یـار و نـەیاری، سەرنـخوونی
مرداره لەشـت کـە سـەگ پەرسـتی — گەر دوژمـنی ڕاکـە قـاچی گەسـتی
دڵـداری گەلـێ بڵـند و بـەرزە — گەر دوور بێ لە کاری پیس و هەرزە
هەرکەس کە دەبـێ نزیـک ئـەوینێ — هەرچۆن بێ بـەزەی خـودا دەبینـێ
بەخشـینی خـودا بـە دوور مەزانـە — هـەر بەنـدە لەسـەر بـڕێک بەهانـە
نـەخوازە لەگـەڵ هـەژاری دڵـدار — هەر خۆی کەسی بێ‌کەسە و بزی‌کار
لـەم شـیوە بـە سـەربری مـەبوورە — باش ورد بـەرەوە تـێبگـە چ جـوورە

دوژمــن بــە ئــەوینیٚ بــەهرەوەر بــن
دۆستان دەبیٚ چەندە بەختــەوەر بــن

تاژدینــیٚ دەبەخشـــیٚ یــاری یــارە
بەدکارییـــە بـــۆ بـــەکر بـــەکارە

دلـــداریەکی پـــاک بکــە بــە پیشــە
هانــات بــەرە بــەر خــودا هەمیشــە

چی نووسیوە و بۆچی نووسی

ئەی گــوێگری ژیــر و زیــت و پیتــۆل
پســـپۆڕی وتــەی بــەنرخ و کرمــۆل

خــانی لــە مــەیی ئــەوینیٚ مەســتە
بێهۆشـــە وتـــار پەڕێنـــە پەســـتە

ســـوێراویٚ بـــە شـــیرنی دەچێـــژیٚ
ســەرخۆش بــووە هاتــەران دەبێــژیٚ

نازانـــیٚ کـــە تـــیرە یـــا تـــراوە
دیوانـــەیی بـــادە بـــیر بـــلاوە

هەرچێکی کـە پێـت دەڵـیٚ هەوایـە
وەک دەنگــی نەیێکــە دەنگــی نایــە

بیٚ‌جــیٚ نییــە خۆشــە دەنگــی بلــوێر
گەر شۆریٚ بـــخاتە ســینگی گوێــدێر

لــەم نامەیــەدا بــە چەشــنی منــداڵ
چۆن تــازە دەکەونــە ســەر گــڕ و گــاڵ

هەرچیکی دەسم‌کەوت مــت و مــوور
بۆر و کەوە، زەرد و ڕەش، سپی و سوور

هێندێکی چرووکە، هێندیٚ چــیرۆک
هێندیٚ شڕ و ڕووتە، دەستەیەک کۆک

زاراوەیـــــی بۆتیـــــان و گـــــۆران
وێــژەی مــوکری و لــوڕان و ســۆران

کۆم کــردەوە گــش درشــت و وردی
هۆنیومــە بــە بەنــد و بــاوی کــوردی

پووچیشــی هەیــە و پــڕ و بــە کــاکڵ
بــیٚ‌جێشــی هەیــە و شــتی لەبــەردڵ

بڕوامـــە گـــەلێکی دڵ پەســـــندن
بڕوانـــە دەزانی زۆری پەنـــــدن

ئـــاواتی دڵـــم چ بـــوو لەمانـــە
دەرخســـــتنی ڕازی دڵـــــتەڕانە

جــوانتر لــە هــەموو شــتێک ئەوینــە
دڵـــداری بەهەشـــتە، بینـــە، ژینـــە

گیانــێ کــە ئــەوینی بۆتــە مایــە وەک ئاوێنەیـــە و خـــودا نومایـــە
وەک ڕۆژە ئـەوین بەتیشـکە، ڕوونـە خـاوێن کــەرەوەی دڵ و دەروونــە
هەر ڕێڕەوێ ڕووی دەلای خـودا بـێ بـا بـێ و بـە ئـەوینێ شـارەزا بـێ
گیان و دڵی سەخت و ڕەش لە ئاسن ئاوێنـــە دەبـــن ئـــەوین بناســـن
تۆزێک لە ئەوین بـە سـەر مسـا کـە پـاش تـۆزێ بنـۆڕە زێـڕی پاکـە
هەر دڵ کە ئـەوین بکـا بـە پیشـەی دڵـداری بگـا بـە پـنج و ڕیشـەی
گەنـــجینەیی ڕازی بـــێنیـــازە کارسـازی لـە لایـە کـاری سـازە
هیچ کەس نییە بـێ بەشـی ئـەوینێ کـەمتر هەیـە زۆر بـە کـەم نـەبینێ
دوو تیرەیـە چـی لـە سـەر زەمینـە یەک چاوی لە ژینە یـەک لـە دینـە
یـەک چـاو دەبڕێتـە سـەر کچـۆلان بـــازاڕی نـــەدیوە چۆتـــە چـــۆلان
ئـەو گەوهـەری دڵ دەدا بـە ماچـێ پێـی وایـە بـە هیچـی دیکـە ناچـێ
خـۆڕایی لـە دەسـتی دەردەهێـنن کۆشکێکی بە پووشکە لـێ دەسـێنن
ئیدیش بـە هـەوا بەهەشـتێ دەکـڕێ فیزێکـی دەگاتـێ دەسـتی دەبـڕێ
خوا لای وی لە کولکە بۆتە چـەرچی دەیداتێ بەهەشت بە ڕیش و پرچـی
جــا هەرکــە لەوانــە یــان لەمانــە بــێڕێبـــەرە، کـــوێرە، ڕێ نەزانـــە
لە ژیانی دەتەکنـەوە و کـە چووشـن بێچـارە بـەجارێ دەم لـە پووشـن

وردەکاریەکی دەروێشانە

مەیگێـڕ بـدە پـێم مـەیێکی کۆنـە پێشـم بلـێ ئـەم جیهانـە چۆنـە
ئـەم ڕایـەڵ و پـۆ و چـنین و تەونـە پێت وا نەبێ هـیچ و پـووچ و خەونـە

ژینمان لەبەرا سەرێکی بەرگە
لە دوایە نەمانە، گۆڕە، مەرگە

هەر مانێ کە دێتە بەر، نەمانە
ڕیشەی دڵی خۆش لە سەر خەمانە

ئەستێرە و مانگ و ڕۆژ لە بەرزی
دەسمایەیی ژین و بوون لە عەرزی

هێندێکی گران و هێندێ سووکە
هێندێکی درشتە هێندێ چووکە

دەزگایەکی جوانە ڕێک و پێکە
داخم کە نەمر نییە و سەرێکە

عاسمانی بە ڕۆشنی و زەوی شین
وەک ڕێکی دەخەن کەرستە بۆ ژین

وەک مایەیی ژینی خۆش ئەمانن
دیسانە ئەون کە هۆی نەمانن

ئاگر وەکوژێ هەوا هەوایە
گەر ئاو نەبێ تۆزی خوڵ بە بایە

عاسمان کە گەڕۆکە ئاش دەگێڕێ
هەر لاش و سەری مرۆ دەهێڕێ

نێژراوی لە بن گڵا کە مردوون
تۆزاشی ئەوە کە وردی کردوون

هەر لاش و سەرن دەوێوە دەڕژن
هەر کەوتنە بەر، بڵاو و پرژن

ئەم جارە دەشێلدرێن هەویرن
لای ئاگرە گشتی یەکدیگیرن

تووش بوونە بە دەردی داتوڵێوی
هەر مانەوەیە بە بۆگەنیوی

فەرموویە خودا: کە دەچنە ئاور
نەمر و نەژیە ژیانی گاور

ئەو گیانی کە پاک و پاک سروشتن
خاوێن بە هەوێن و چاک ڕەوشتن

جووت بەندە بە تایبەتی هەڵێنێ
ئەو دەنکە بە ناو و داو دەچێنێ

دەڕژێت و بڵاو دەبێ لە بن گڵ
لێی دەردەکەون پەل و گوڵ و چڵ

بەر دەگرێ هەزار ئەوەندی پێشوو
گێرەی دەکەن و دەبێ بە تێشوو

بێژنگە ژیان جیهان وەکوو کەو
تل پێ دەدرێ لە گێژی گێژەو

بەرداشی خلێنە و ددانان
لیکی دەم و چەق- چەقی زمانان

بانیژەیە لێو و زارە ئاشە   هەر چەرخ و خولێک و ورد و خاشە

ڕزگار بوو کە لەم گەڕ و گەزەشدا   دابەش دەکرێ بە هێزی لەشدا

گا، کێشەری ژوورێ ڕایدەکێشێ   گا، گیرەیێ دەیکوشێت و دێشێ

جارێکی لە قووتدەرێکی بەندە   جارێ بەهەڵێنەری بلندە

تەندووری ورگ ئەوی دەپێژێ   هەرچی خت و خاڵە لێی دەڕێژێ

خاوێنی هەموو دەچێ بەرەوژوور   پیسایی دەڕێژنە جێیەکی دوور

کێهەی گەلێ باشە با جیا بن   هەر نابێ ئەویش لەگەڵ یەکا بن

دابەشکەری گەرم و ساردی ناو لەش   چی بۆچی دەبێ لەوی دەدا بەش

ڕەنگرێژی لەشان بەمانە چەند جوور   هەندامێ وەڕەنگ دەخا دەر و ژوور

دڵ شووشەیە جەرگە بۆتە پاڵوێن   ڕوون بێتەوە خەستە بادەیی خوێن

هیچ پووش و پەڵاشی تێ نەچووبێ   نابێ بە گرێ و گلوو ـ گلوو بێ

هێشتا دەیەوێ هەتا دەگاتێ   بتکێتەوە تاوێ، بوکلێ کاتێ

جارێکی بلق بدا لە ئاوا   جارێ بهەژێندرێ لە ناوا

هێزی لە گیان دەبێ بسێنێ   تا گیان هەیە وا ئەویش دەمێنێ

بێدەنگە هەتا لە ماڵی لەشدا   ئاواتی نەهاتە جێ لەمەشدا

گەر بەو لەشەوە خرایە بن گڵ   دووبارە بە شینی دێتە سەر چڵ

بارانی بەزەی خودا ببارێ   ئەو سەوزە دەبێ بە شەنگەدارێ

پەلک و گوڵی لێ دەبن بە سەرپۆش   بەر دەگرێ بە میوەیی تەڕ و خۆش

ئەو میوە کە باش بگا لە پاشا   بۆ دیاری دەچێتە ماڵی پاشا

گەر بیچنێ دەستی پاکی پاکێ   دووری خەنەوە لە تۆز و خاکێ

ئـەم جـۆرە بـەنرخن و نـەیابن | کـەم هەڵدەکەون شتێکی وابن
چی کاڵە لەبەر هەوا دەمێنێ | پێویستە کە گەرمی بیگەیێنێ
باشتر دەگەهن هەیا پترمان | چاوێری کرێن لە مێش و کرمان
پەروەردە کرێن بە تیشکی دینی | وێیان کەوێ تاوێ خۆنەبینی
ئەوسا ئەوی زۆر پوخت گەییشتن | وا دا دەورن ئەگەر درشتن
تا دانەکەون لە پۆپی بەرزی | تا دانەنوێنە ڕێکی عەرزی
تا دانەتەکێن لە فیز و مینگە | ڕێیان نییە بچنە سەر گوشینگە
زۆر پان و فلچ دەبن لە ڕێدا | دەفلیقنەوە لە ژێری پێدا
ڕێک لێکی دەدەن سەر و بەر و ناو | خوێناوی دلان دەبێتە خۆشاو
ئەو میوە ئەگەر ڕەگێکی کاڵە | خۆشاوەکە تفتە، ترشە، تاڵە
نیشان دەدرێ بە پیری مەیخۆر | پێویستە کە خۆی بدا هەل و نۆر
ئەمجار دەکرێتە ناو بەرۆشێ | گەرمایی دەوێ هەتا دەجۆشێ
تیشکی بەزەیی خودای بگاتێ | تینێ لە شکۆهی خۆی بداتێ
پوختایی بە سەر یەکا بتاوێ | ماک و ڕەگەزی لە ناو دەراوێ
ئەو تینە گەلێک بەهێز و توند بێ | بۆکلێندرێ هەڵمی لێی بلند بێ
ئەو هەڵمە ببێ لە چلکنی دوور | بێ تۆز و هەوا بچێ بەرەو ژوور
لەو ژوورە پلێکە ناوی ڕووت بوون | دەتکێنێ لەوێ دلۆپی دلڕوون
گەر ماک و ڕەگەز هەمووی تواوە | بەو بۆنە بەشی لە بوون براوە
جێی دەشتی نەبوونی دلگوشایە | نامێنێ لەوێش هەتا هەتایە
دیسانەوە جێی لە دەفری تەنگە | ئەمجارە لەوێ نە بۆ نە ڕەنگە

ئەو هێشتە نەگەیوەتە گەییشتن رزگار نەبووە لە ترسی ڕشتن
تا بۆنێ لە بوون و مانی مابێ بۆ کۆڕی خودا نموودی نابێ
تا ڕەنگی هەیە نەبۆتە بادە چەوسانی بە هیچە ڕەنج بە بادە
مانت گەرەکە؟ بەری نەمانە ماو ئەو کەسەیە لە خۆی نەبانە
تا ماوە لە بەندەدا وشەی «من» بێ دۆستە لە خۆی دەبێ بە دوژمن
دڵداری دەگاتە بارەگای یار دەرچووبێ لەوەندە قۆرتی دژوار
ئەم ڕێگەیە سەختە بۆ مە نابێ ڕێبەر لە بەرێ مەگین خودا بێ
ئەی خوایە دەزانی ئێمە کوێرین تۆ بەرزی و ئێمە چاو لە ژێرین
دەریای بەزەییت دەدا شەپۆلان سەرگەرمی مەلەم لە کوێرە گۆلان
چاوساغی بەزەییەکەت بنێرە تاریکە شەوم چرا بدێرە
تەم با بڕەوێ لە سەر دڵی ژار بینام کەرەوە بە شەوقی دیدار
ناسینێ کە بۆ مە بۆتە یاسا هەر دوو دڵیە و گومان و لاسا
دڵمان بخە دەر لە بەدگومانی شانمان دە ئەوینی ڕاستەقانی
باوەڕ هەیە لام و تۆش دەناسم لەو پێوە کەساس و گێژ و کاسم
زۆر دڵ بە نیازی بارەگاتم چبکەم؟ نە بەخۆمە دەستەڵاتم
گرتووتم و خۆت کلیل بەدەستی ڕێگەم بدە بێمە تۆ پەرستی
ئەم ژین و نەمانە لەم جیهانە هەرچەندی کە ئاشکرا و نیهانە
تاپۆیە، لە تۆ بە تان و پۆیە تاریکی و ڕۆشنی لە تۆیە
چاوت نە لە کاری چاکە یان چەوت بەخشین بە بەهانەیە و بە ڕێکەوت
زۆر نوێژکەری پاکی ڕێی خوداگر ڕووبینیەکی کرد و کەوتە ئاگر

زۆری بەگوناه لە کاتی مەرگا / دەیبەخشی و ڕێی دەدەی لە دەرگا
گەر بەختەوەرە و کە ڕەنجەڕۆیە / سەرڕشتە هەمووی بە دەستی تۆیە
هەر ڕۆژی بەرێ هەڵتبژاردن / چی بۆ چی دەبوو بەوت سپاردن
پاڵ پێوەنەریشی لەمپەریشی / گومڕاکەر و ڕێ نیشاندەریشی
سەرپشکیەکەت کە داوە پێمان / ئەو نەوسی چنۆک ڕفاندی لێمان
ماوین و بەزەی خودا ببێ یار / هەر هێندەیە چارە بۆ گوناهکار
بڕوای بە خودا ببێ و بەسی بێ / هەرچەندە فرەش کەمایەسی بێ
با بیشیپەرستێ لێی بترسێ / ڕێ و شوێن لە پیاوی ژیر بپرسێ
ئەو ڕێی کە دەوێژنە ئێمە بگرین / خۆمان نەگرین هەیا کە دەمرین
چاومان لە بەزەی خودا بدوورین / ئەومان بێ لە ئاگرێ بەدوورین

سکاڵایەک لەگەڵ بنووسەکەیدا

ئەی سواری لە ڕاستی پیادە / دڵداری پەری دەلووس و سادە
خوێبێژی هەزار و سەر دبەر خۆ / جادووگەر و گەپدەر و بەداهۆ
هۆزانی بە گفتی سەرزمانی / شێواوی لە شیوی ڕێ نەزانی
تاشیوسەری ڕووڕەشی زمانشڕ / والا دڵ و دەمپڕی جڕ و وڕ
وەک تۆ چەنەوەر بێ هەر بنووسێ / زاری شل و کول دەبێ و دەخووسێ
بەس نامە بە ناوی بسک و خالان / ڕووڕەش بکە! بەردە وان خەیالان
نووسینی فرەی منال چ دێنێ؟ / خۆی دەیدڕێ وازی لێ دەهێنێ
جوانن خەتی ورد و ناسک و کەم / نەک بگرێ بەری هەیف مژ و تەم

خـەت کاتـێ کـە زبـر و زۆر و بـۆرە　　شـۆراوە خـەتی جـوانی شـۆرە
خەت جوانـە تـەنک لـە لێـوی لاوان　　نەک بـەرگنی پەسـتەک و کـولاوان
دڵخۆشکەرە گەندەموو لـە ڕووی یـار　　نەکڕیشی وەکوو گوریس و هەوسـار
ئیـوا هەیـە دڵ دەخاتـە گەشـکە　　هەن دەیکەنە کوێنە کـۆن و ڕەشـکە
دەمتیـژ و پـەل و زمـان درێـژی　　یـەکجار چەنـەباز و چەلـتەبێژی
چێشـتێ کـە هەمیشـە بێتـە ڕیـزێ　　خۆشـیش بـێ مرۆڤـی لـێ دەبێـزێ
گەوهەر چییـە بـێ نـرخ کـە نـابن؟　　زۆر نـابن و زۆر کـەم و نـەیابن
تـۆ، کـێ کـری نـووکی تـۆ ببینـێ　　تـووکی هەیـە بـۆت نـە ئافـەرینێ
بەدڕەوت و بەکەوت و چەوت و لاری　　بـەدکاری، نـەیاری، نالـەباری
شـێت و سـەرەڕۆ و هەڵـە و گلـۆکی　　شەرمت نییـە بـێ فـەدی و چنـۆکی
هێنـدەی سـەری تـۆم پەڕانـد و تاشـی　　هەر تووشی گوناهـ دەبم لـە پاشـی
بـا بـەس بـێ گـزە و جنێوفرۆشـی　　ڕەنگـێ بـدە بـا هـەلان بپۆشـی
دەس بەردە لـە کـاری هـیچ و پووچـت　　بەس بارکە لە من گوناهـ و سـووچت
لـەم چەپگەڕییـەت ببـە پەشـیمان　　بەشـکوو بـڕەوێ بـەخت ڕەشـیمان

***

لە پـڕێکی بنووسـی وا زەبەردەسـت　　بۆکێشە لەگەڵ مە کەمبەری بەسـت
کێشـای لـە زمـانی شـیری دوودەم　　ڕوستەم بووە سواری ڕەخشـی پەنجـەم
گـەی قـامکی تۆسـنم ملـی دا　　شـل بـوو لـە سـلی و تلـی ـ تلیـدا
وەک هەژدەرێ هاتـە سـەر وەرامـم　　خـانی! بەسـە دڵ لـە تـۆ بـەزامم
خۆت گێل و نەزان و گـوێ نەبیسـی　　تـۆ هـەرچی وتـت ئـەوم نوویسـی
بـیری تـۆ کـە ڕنـد و بـەهرەدارە　　گفـتی تـۆ کـە چـەوت و نالـەبارە

نەمخستە سەری شتێک لەمەڕ خۆم   من بەستەزمان لە بەردەسی تۆم
قامیشی کلۆڵ، لە قامیشاوا   دەژیام شل و مل لە شینک و ئاوا
گوێداری مەلی چەلەنگ و خۆشدەنگ   دلداری گەلێ چلی شل و شەنگ
لەو جێگە بەزۆر دەرتپەڕاندم   بەرگ و شمەکت لە بەر دڕاندم
لەوساوە بڕام لە ژین و مانم   ئاوارە کرام لە نیشتمانم
تیخی تۆ سەر و بنی بڕیوم   تالاو و ڕەشاو کرا بژێوم
پێچاتە سەرم هەوای ئەوینێ   سووتام وەکوو مەم بە دەردی زینێ
چارەم ڕەشە دڵبەژان و تاسەم   برش و ڕەشی دووکەڵی هەناسەم
گەو بەند و قەفم بە تینی ئاخان   کون ـ کون بوو هەموو لە دەردو داخان
حەو کون لە لەشم کرا سەر و ژێر   دەرچووم لە بنووس و بوومە بلوێر
تۆ هاتی دەمێ بە دەم دەماندت   چی بەندی دڵم هەبوو پساندت
گیرا بەمە کۆڕی بەزم و ئاهەنگ   ڕێکخستن و فوو لە تۆ، لە من دەنگ
گا، دەمکەیە سازی پاتشاهان   گا، ڕەشکەری ڕووپەری گوناهان
چیتم؟ یەکی دیلی بەردەسی تۆم   لاڵ و کپ و دەنگ بلاوکەری تۆم
نووسەر نەبێ کەی دەمم گەڕاوە؟   نەیژەن نەبێ دمبەگم دڕاوە
بلوێر و بنووس نە سەربەخۆنە   هەرکارێ لە چارەنووسی کۆنە
سووچی چییە تیر برینی بێشێ؟   دەستێک هەیە ژێ و کەوان دەکێشێ

***

ئەی خوایە ئەتۆ دەزانی «خانی»   تیرێکە لە تۆ کشا کەوانی
گەر دڵڕەشە یان زمانی لووسە   چیرۆکی وەکوو نەی و بنووسە
دەست و دڵی نەک بەدەستی خۆیە   هی تۆیە کە ڕاستە یان درۆیە

کــاتێکی کــە داتــدەدا زمــانی
لێــت فێــر نەبوایــە چــی دەزانی

تــۆی بــەم هەڵــەکاریەت ســپاردم
سووچم چییــە؟ خۆزگــە نەتــدەناردم

سەرپشــکییەکم هەیــە بــە لای خــۆ
گیرە ســەرەتای، ئــەویش لــە لای تــۆ

هێندەی چ بنــووس بــووە و چ بلــوێر
گــیراوە لــە پەنــجەتا ســەرە و ژێــر

بــێ ســەر دەگــەڕا ســەر و زمــانی
ڕێــی ســوود و زیــانی خــۆی نــەزانی

بلــوێر بــوو، چلــۆنی لێــت بدایــە
ئــــاوازی دەداوە لــــەم هەوایــــە

هەرچەنــدە پــەڕی ســپیم ســیایە
هــەویای بەتــەنێم ئــەتۆی خودایــە

ڕووپــەڕ گــەلێ ڕووڕەشــن لــە چــەنگم
ژێــر بــاری گــرانی شــەرم و نــەنگم

بەدخووم و لە ڕاســتەخۆم چکووســم
سی ساڵــە گونــاهی خــۆم دەنووســم

گەر هاتنە سەرزەوی مــە ڕێــک بــوو
مێژوو لە هەزار و شێست و یێک بــوو

ئێســتا بــە تەمــەن چــل و چــوارم
پێشــــەنگی بــــەرەی گوناهکــــارم

مەست بووم و نــەزانی پیلــی بەســتم
بــۆ چاکــە هــەژاری بابەدەســــتم

وەک دات لــە ئــەوین بــەرێ توانــام
لــە بڕانەوەشــا بگــەی بــە هانــام